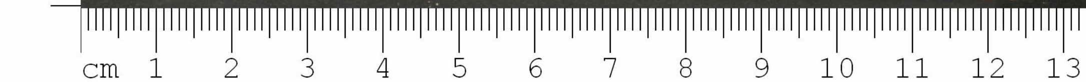
HAMSUN (K.)

—

I aeventyrland

I ÆVENTYRLAND

I ÆVENTYRLAND

AF KNUT HAMSUN

Sult
Amerikas Aandsliv
Mysterier
Redaktør Lynge
Pan
Ny Jord
Siesta
Ved Rigets Port
Livets Spil
Aftenrøde
Victoria
Munken Vendt

KNUT HAMSUN

I ÆVENTYRLAND

OPLEVET OG DRØMT I KAUKASIEN

KØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)
TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)
1903

I

Vi befinder os først i September i St. Petersborg. Jeg skal med Statsstipendium gøre en Rejse til Kaukasien, til Orienten, Persien, Tyrkiet. Vi kommer fra Finland hvor vi har boet et Aar . . . . .

Paa nitten sumpige Øer anlagde Peter den Store en By for nøjagtigt to Hundrede Aar siden. Neva gennemhuller Byen overalt, den er forunderlig oprevet, stykkevis, og den er forunderlig blandet: vesteuropæiske Pragtkaserner vrimler sammen med byzantinske Kuppelbygninger og henrivende Lerhuse. De tunge Museer og Kunstgallerier staar hvor de staar, men Kioskene, Skurene, de utrolige Menneskeboliger staar aldeles stolte i Solen de ogsaa og optar sin gode Plads. Man har talt om at flytte Byen til et tørrere Sted, — man kunde lige saa gærne tale om at flytte Rusland. Der er Ting i St.

Petersborg som ikke kan løftes: Vinterpaladset, Peter-Pauls Fæstning, Eremitagen, Kristi Opstandelses Kirke, Isakskirken. Men St. Petersborg flyttes som Rusland flyttes: det udvider sig, blir større, større . . . .

Vort Ophold i St. Petersborg var kort. Der var raat og køligt Vejr, bare ti Grader, Haver og Parker i Afblomstring. Nu skulde jeg for første Gang i mit Liv ha Pas, og jeg kører op til de forenede Rigers Legation. Jeg kommer i Utide, Kontoret er lukket. Der staar en ung, vakker Herre udenfor Legationen og læser et Brev. Han har Krone paa sin guldknappede Stok. Han ser ikke russisk ud, og jeg letter paa Hatten og tiltaler ham paa Norsk. Han svarer paa Svensk og kan oplyse mig om Legationens Kontortid.

Jeg møder op til fastsat Tid. Nu ser jeg den unge Herre igen. Det er Kaptejn Berling, han er Militærattaché her; hans Navn blev senere ofte nævnt i Aviserne under hans Sag med Oberst Björnstjärna.

Da jeg ikke itide havde tænkt paa at faa Passet i Orden fik Legationen meget Bryderi for min Skyld. Men Baron Falkenberg var mig en god Mand. Han skrev mig ud et stort Pas med Krone og Hermelinskaabe paa

og kørte siden omkring til de asiatiske Legationer og fik de vidunderligste Kroger og Tegn og Stempler paaført dette Papir. Uden Baronens Hjælp vilde vi ialfald ikke ha kommet afsted den Dag, og jeg er ham meget taknemmelig for hans Hjælpsomhed.

Hvor Verden er liden! Jeg træffer pludselig en Bekendt i St. Petersborgs Gader.

Om Aftenen er vi i god Tid paa Nicolai Jærnbanestation. Her ser jeg nu for første Gang de brændende Lamper foran Helgenbillederne. Naar Dørene i Baggrunden gaar op larmer Lokomotiverne og de rullende Hjul derude; men midt i denne Larm brænder de evige Lamper Dag og Nat, Dag og Nat foran Helgenbillederne. De er som smaa Altere, der er to Trin op til dem fra Gulvet og de lyser i al Stilhed.

Og Russerne korser sig foran dem naar de kommer og gaar. De korser sig og nejer og bukker og korser sig igen; de gør alt dette med Færdighed og under megen Hast. Jeg hører at Russerne aldrig begir sig ud paa en Rejse før denne Ceremoni er foretat; Mødre skyver sine Børn frem til Helgenen og gamle dekorerede Officerer tar Luen af og beder med

mange Buk og Korsinger om Lykke paa sin Rejse.

Men udenfor larmer Lokomotiverne og Hjulene, det brølende Amerika.

Og der kommer Nationalgardister ind; de har hvid Lue med rødt Baand om. Nationalgardisterne er Adelsmænd fra alle Kanter af Rusland, Folk som under sit Ophold i St. Petersborg har fire Hester paa Stalden og en Mængde Lakejer i sit Hus. De aftjener sin Værnepligt paa denne Maade og undgaar derved at blande sig med gemene Officerer. En ung Nationalgardist kommer ind, han har tre ens klædte Lakejer til at bære sit Tøj ned til Stationen. Den ene af Lakejerne er ældet i sin Tjeneste og plager den unge Herre med sin store Omhu og kalder ham med Kælenavne. Og Herren svarer ham hver Gang og smiler overbærende til den Gamle, han sparer ham ogsaa for alt Bryderi og sender de to andre afsted i alle Retninger. Han tar blot en af sine Lakejer med sig paa Rejsen.

Vi lægger Mærke til en ung Skønhed med en Mængde Brillantringe paa venstre Haand. Hun har tre og fire Ringe paa hver Finger, det ser underligt ud, Ringene dækker hele Leddet. Hun er aabenbart en fornem Person,

hun tar kærlig Afsked med to ældre Damer hvis Ekvipage holder udenfor. Vort Tog skal gaa; Damen tiltræder Rejsen ledsaget af to Tjenere.

Saa kom vi lykkelig og vel fra Stationen i St. Petersborg. Min Kone glemte ikke noget andet efter sig end sin Kaabe.

Vort Følge paa Rejsen er det bedste og elskværdigste i Verden, en finsk Ingeniør, der er ansat ved Nobels Forretning i Baku og har været i Rusland i mange Aar, og hans Hustru, en Dame fra Baku hvis Morsmaal er Russisk. Deres lille Datter er ogsaa med.

Hver Kupé i Toget er Sovekupé. Vi er en hel Mængde Passagerer, mit Følge spredes rundt omkring i Toget og selv stikkes jeg ind i en trang Kupé hvor der er tre Herrer før, blandt dem en Tysker der er godt drukken.

Der er Gennemgang i Toget, men Gangen er saa smal at det er med Nød at to kan passere hinanden.

Nu stævner vi ind i det store Rusland.

*

Jeg vaagner desværre om Natten og den drukne Mands Snorken hindrer mig fra at sovne igen. Jeg rejser mig op og hoster henimod ham, han vender sig dorsk omkring uden at vaagne og snorker videre. Jeg staar op og jeg kommer unødigt nær den sovende Mand forat vække ham; hans Snorken holder pludselig op, og jeg gaar tilsengs igen. Saa begynder han at snorke paany.

Jeg ligger vaagen i uendelig lang Tid, jeg ved ikke hvor længe, for jeg kan ikke uden meget Besvær faa fat paa mit Ur under Hovedpuden. Saa sovner jeg.

Og vaagner. Toget staar. Det er ikke længer mørkt ude; Varmen i Kupéen trykker mig og jeg slaar Vinduet nogle Tommer ned. Da hører jeg en vidunderlig Lyd udenfor. Der glider med en Gang en blød Lykkefølelse gennem mig ved denne Lyd, jeg klæder mig paa og farer ud. Det er Stærer som pluddrer herude. Jeg forstaar ikke at her er Stærer paa denne Aarstid; er de komne hid og ikke længer paa Tilbagevejen?

Det duskregner, men Vejret er varmt og behageligt. Toget gaar atter, Folk vaagner og staar op i Bondehusene som vi passerer, jeg ser Mænd staa i Skjorteærmerne paa Dørhellen

ligesom hjemme. Klokken syv gaar jeg ind paa en Station og faar Kaffe; kjoleklædte Tjenere med hvidt Slips og i hvide Bomuldshansker serverer. Jeg har lært at spørge: Hvormeget?, men jeg skønner ikke Svaret godt, jeg lader dog som ingenting og leverer en Mynt som maa veksles. Naar jeg faar tilbage tæller jeg grundig efter om jeg har faat nok, skønt jeg næsten ikke begriber et Muk af Pengene, jeg lægger da tyve Kopek tilbage paa Brættet som Drikkepenge, som jeg ser andre gøre, og stiger atter ind i Toget. Jo, tænker jeg ved mig selv, du er dog en ren Brand til at rejse i Rusland. Traf jeg nogen hjemmefra nu og de vilde drikke Kaffe, saa skulde jeg tilbyde at vise dem hvorledes de skulde gaa frem i den Sag, og jeg skulde lære dem at spørge Hvormeget? og i det hele taget være dem behjælpelig.

Brede Kristensen var slig en Kar til mig i Paris. Han skulde lære mig Fransk. Og naar du har lært Fransk, sa han, saa er det nogenlunde let at lære Italiensk og Spansk, sa han. Det er allerede tre bra Sprog, tænkte jeg. Og derfra og til Portugisisk er der heller ingen Uoverkommelighed, sa han videre, kortsagt han stilled mig endog i Udsigt lidt Baskisk

forat hidse mig. Men jeg lærte aldrig Fransk og saa faldt de øvrige Sprog bort af sig selv. Og skønt Brede Kristensen kanske ikke sled Halvdelen saa tungt som jeg saa er han nu Professor i Ægyptologi i Leyden. Men i Rusland vilde han vist staa aldeles hjælpeløs, der maatte jeg til.

Mit Rejsefølge er endnu ikke staat op. Vi farer over flade Marker, gennemskærer Kær, Rugfelter. Her er Løvskog iblandt udover Sletterne, Birk og Older ligesom hjemme, og her er Smaafugl i Træerne. I et Grustag arbejder Mænd og Kvinder med Hakke og Spade. Det er Slaver, tænker jeg, jeg ser ikke at de bærer sig anderledes ad end Germanner. De er klædt som vi er og er lige flittige, de ser blot efter Toget med blaa Øjne, saa arbejder de videre. Vi passerer et Teglværk, Stenen lægges ud paa Jorden til Soltørring. Arbejderne stræver lige ufortrødent her ogsaa, og jeg ser ingen Opsynsmand med Knut i Haanden.

Hele Landet ligger vidt og aabent. Tilvenstre er en Skog, en Sti skærer ind i Skogen og her gaar en Mand. Der er noget saa hjemligt ved dette Billede, jeg har været hjemmefra saa længe og ser det nu med Glæde. Stien

er halvt igengroet og Manden som gaar der bærer en Sæk paa Ryggen. Hvor skal han hen saa tidligt paa Morgenen? tænker jeg; han har vel noget at foreta sig paa den anden Side af Skogen. Han pusler saa smaat og jævnt fremad, saa ser jeg ham ikke mere.

Der blir igen en vid Slette, her græsser en Buskap. Hyrden støtter sig mod sin lange Stav og ser efter os, han er klædt i Faareskinds Pels skønt det duskregner. Det er en gammel Mand, jeg ser ham lige i Ansigtet og jeg vifter til ham fra Platformen, men han svarer ikke. Han er kanske lige saa lykkelig som vi andre, han trænger lidt Mad, nogle Klæder og et Helgenbillede; men den lille Stemmeret i Landsbyen er ham maaske ikke det kæreste i Verden. Gad vide om han senere husker den Rejsende som engang vifted til ham fra Toget, som jeg sidder her og husker ham nu.

Efter femten Timers Rejse fra St. Petersborg staar endelig mit Rejsefølge op. Vi er i Moskva.

II

Jeg har saavidt været i fire af de fem Verdensdele. Jeg har naturligvis ikke været meget omkring i dem og i Australien har jeg slet ikke været, men jeg har dog staat med min Fod noksaa vidt omkring i Verden og set lidt; men Magen til Moskvas Kreml har jeg aldrig set. Jeg har set skønne Byer, og jeg synes at Prag og Buda-Pest er skønne; men Moskva den er æventyrlig. Forresten hørte jeg Russerne selv kalde Byen Maskvaa. Hvad enten det nu er ret eller ej.

Ved Spaskiporten vender Kusken sig omkring paa Sædet, tar Hatten af og betyder os at gøre det samme. Tsar Alexis paabød denne Ceremoni. Vi blotter vore Hoveder, vi ser ogsaa alle andre Kørende og Gaaende passere Porten barhodet; Kusken kører til — og vi er i Kreml.

Der er halvfemte Hundrede Kirker og Kapeller i Moskva og naar Klokkerne ringer fra alle Taarne skælver Luften over Millionstaden. Fra Højden paa Kreml ser man udover et Hav af Herlighed. Jeg havde ikke tænkt mig en slig By paa Jorden: grønne, røde og gyldne Kupler og Spir i alle Retninger. Dette Guld og denne Blaanen fordunkler alt jeg har drømt. Vi staar ved Alexandermonumentet og holder os fast i Rækværket og ser udover, og her er ikke Tid og Stund til at sige nogen Ting, men vore Øjne dugges.

Ved vor højre Side, foran Arsenalet, ligger Tsar-pusjka, »Kanonernes Konge«. Den minder mig om den runde Krop paa et Lokomotiv, den er blot saa utrolig stor. Mundingen er akkurat en Meter vid tværsover og dens Kugler vejer to Tusind Kilo. Jeg har læst om at den har været brugt, men jeg kender ikke dens rette Historie; den bærer Aarstallet 1586. Moskovitten har ofte kriget og ofte forsvaret sin hellige Stad. Ved en uhyre Klokke som ligger paa Jorden et andet Sted findes Hundreder erobrede Kanoner. Klokken, Tsar-kolokol, er otte Meter i Højden og kan rumme tyve Mand.

I Kreml staar Uspenski Katedral oppe paa Højden. Kirken er ikke videre stor, men det er den mest ædelstenbeslagne Kirke i Verden. Her krones Tsarerne. Guld, Sølv, Juveler overalt, Ornamenter, Mosaiker fra Gulvet til det øverste af Hvælvet, Hundreder af Helgenbilleder, Patriarkbilleder, Kristusfigurer, mørke Malerier. Der er ét Sted i Kirken hvor der endnu er en liden bar Plet: der hvor hver ny Tsar sætter ind en voldsom Ædelsten til Kirkens Eje. Der var en liden bar Plet som venter paa nye Tsarers Stene. Og her stod de nu paa Væggen Brillanten, Smaragden, Safiren, Rubinen.

Der er ogsaa nogle Snurrepiberier som forevises af en kirkelig Embedsmand. Mens andægtige Moskovitter staar foran de forskellige Altere og hellige Billeder og forretter sin Bøn forklarer Embedsmanden med ikke altfor dæmpet Stemme at dette er en Flig af Kristi Kjortel, dette rare under Glaslaaget en Nagle af hans Kors, dette i Skrinet med Laas for en Lap af Jomfru Marias Kjole. Vi skænker med Glæde lidt baade til Embedsmanden og til Betlerne ved Døren og gaar ud aldeles fortumlede af Æventyret.

Jeg har ingen Følelse af at jeg overdriver. Der er kanske kommet Fejl ind i min Erindring fra Kirken, for jeg kunde ikke notere paa Stedet naar jeg var der og jeg blev raadvild og øjned ingen Gang nogen Udvej i disse uhørte Kostbarheder; men jeg er sikker paa at der endda er meget, meget mere som jeg ikke har nævnt og som jeg ikke engang saa. Der gløded allevegne fra Krogene og Lyset var paa sine Steder dunkelt, saa mangen Detalj gik tabt for mig. Men Kirken er et eneste stort Smykke. Voldsomheden i Udsmykningen var dog ikke altid tiltalende, specielt husker jeg at Tsarernes svære, hensynsløse Stene borte paa Væggen forekom mig dumme og smagløse. Da jeg senere saa Persere med en eneste Juvel paa Luen forekom dette mig at være vakkrere.

Og vi saa Pusjkinmonumentet, besøgte flere Kirker, et Par Paladser, Skatkammeret, Museer, Galleri Tretjakov. Og vi besteg Ivan Veliki Taarnet halvfemte Hundrede Trappetrin tilvejrs og saa Moskva. Det er her man faar et Overblik over Moskvas Storhed og Mageløshed.

Men hvor dog Verden er liden. Jeg be-

finder mig midt i Rusland og træffer en Dag Kaptejn Tawaststjärna igen paa Gaden . . . .

Afrejsens Stund er bestemt. Det nytter ikke at tigge sig til en ny Dag nu mere; men her er saa meget igen at se. Selv Moltke forvirredes lidt i denne By, han skriver at Moskva er en By »som man kan forestille sig i Tanken, men som man aldrig faar se i Virkeligheden«. Og da havde han netop staat i Ivan Veliki Taarnet og set paa den . . . .

Jeg staar i Porten til vort Hotel og ser paa at en Knap i min grønne Trøje er løs. Det er den vigtigste Knap, tænker jeg og prøver at trække den tilrette, men gør den bare værre. Nu havde jeg rigtignok et Systel med; men i hvilken af Kufferterne er det? Det er Spørgsmaalet. Kortsagt jeg gaar ud i den Stad Moskva forat finde en Skrædder.

Jeg gaar og jeg gaar. Jeg ved ikke hvad Skrædder hedder paa Russisk, men paa Finsk hedte det Räätäli, saa i Finland klarte jeg mig godt i et helt Aar, men her ved jeg det ikke. Jeg gaar et Kvarters Tid gennem Gaderne og ser indad Vinduerne efter nogen som sidder og syr; men jeg har intet Held med mig.

Der staar en ældre Kone i en Port. Jeg vil gaa forbi Konen og intet ha med hende at

skaffe, men hun siger noget til mig og nejer og peger paa min dinglende Knap. Jeg nikker: det er netop Sagen at Knappen er løs og at jeg er paa Jagt efter en Skrædder. Og jeg gør Mine til hende om Skrædderen. Da nejer Konen igen og begynder at gaa foran mig og pege. Vi gaar i flere Minutter og Konen stanser ved en Port. Her viser hun højt tilvejrs opad Huset og vil forlade mig, hun nejer aldeles tilfreds med det hele. Jeg faar op en Sølvmynt og viser Konen den og vil ha hende opad Trappen. Dette forstaar hun ikke — eller kanske hun misforstaar det: hun vil ikke. Jeg beslutter mig til at gaa foran selv og muligens lokke hende med mig, jeg forstaar at det er mig en Umulighed at finde Skrædderen i dette store Hus uden hendes Hjælp. Jeg viser hende Skillingen og vinker paa hende og stiger opad Trappen. Da ler hun med en mærkelig Latter og gaar med mig alligevel, skønt det sker hovedrystende. Det gamle Skind!

Ved den første Dør stanser jeg og peger paa Knappen i min Trøje og peger paa Døren og ser spørgende paa hende. Da faar hun den lyse Ide at jeg virkelig søger Skrædderen, hendes Latter stanser, men hun er tilfreds med

denne Vending af Sagen ogsaa, og nu tar hun Ledelsen og iler foran opad Trappen. Hun flyver lige tiltops og banker paa en Dør der har nogle forunderlige Bogstaver paa en Papplade. En Mand lukker op. Konen afleverer mig leende og med en lang Tale; under dette staar Manden indenfor Døren og Konen og jeg udenfor. Da Manden endelig forstaar at det er mit Alvor og faste Forsæt at faa en Knap syet fast fordi jeg ikke kan komme til mit eget Systel, slaar han Døren helt op. Jeg betaler Konen, hun ser paa Pengen og nejer og kalder mig General og Knjæsj, Fyrste. Hun nejer endnu engang og gaar nedad Trappen.

Skrædderens Rum er møbleret med et Bord, et Par Stole, en Sofa og et Helgenbillede, der er ogsaa nogle religiøse Skilderier paa Væggene. Paa Gulvet leger to Børn. Skrædderkonen var nok borte, der var bare Far og Børn hjemme. Jeg stryger Børnene paa Haaret og de ser paa mig med mørke, dunkle Øjne. Mens Skrædderen syr Knappen i blir Børnene og jeg Venner, de taler med mig og viser mig en istykkerslaat Kop som de leger med. Jeg slaar Hænderne sammen og synes at Koppen er pen. De bringer mig flere Sager som de

finder frem og tilslut begynder vi at bygge et Hus paa Gulvet.

Da Knappen var syet i spurgte jeg: Hvormeget?

Skrædderen svarte noget som jeg ikke forstod.

Der er en Ting med de Skræddere jeg før har kendt at spør man dem hvormeget de skal ha naar de har syet i en Knap, saa svarer de: Det er ikke noget at ha noget for. Eller: Det faar De passe selv. Dette er et Kneb. Skal jeg passe det selv saa blir det mig en dyr Knap. Man skal jo efter fattig Ævne være Greve og gi meget. Skrædderen kunde jo ærligt og redeligt forlange fem og tyve Øre og faa det; skal jeg passe det selv blir det femti. Nu stod endog denne russiske Skrædder og kendte Knebet og sa noget som ligned dette at jeg kunde passe det selv. Hvordan kunde jeg kende Priserne paa de forskellige Ting i Rusland? Det betænkte han ikke.

Jeg pegte paa mig selv og sa: Inastranets, Udlænding.

Han smilte og nikked og svarte.

Jeg gentog det.

Han svarte endda mere; men Ordet Kopek nævnte han ikke.

Saa maatte jeg være Greve igen. Man kan mangen Gang prøve at rejse som en ringe borgerlig Mand og det nytter ikke.

Nede paa Gaden bestemte jeg mig til at ta Sporvognen tilbage til Hotellet. Da jeg har kørt en Stund kommer Konduktøren og siger noget til mig. Han spør formodentlig hvor langt jeg skal, tænkte jeg, og jeg opgav Navnet paa mit Hotel. Da ser hele Sporvognen paa mig og begynder at gi sit Besyv med, og Konduktøren peger bagud, langt bagud, at jeg kører den stik modsatte Vej, Hotellet er dér. Saa maa jeg hoppe af.

Jeg lægger Mærke til mens jeg vandrer nedad Gaden at en hel Del Mennesker gaar ind i et Hus og opad Trappen til anden Etage. Der kunde kanske være noget at se, og jeg gik efter. En Mand taler til mig i Trappen. Jeg smiler og ler og tar Hatten af. Da smiler Manden ogsaa og gaar ved Siden af mig, han aabner en Dør og lar mig træde ind.

Her er stor Forsamling, et Værtshus. Nu begynder min Mand at forevise mig, han siger noget til de Omkringstaaende og jeg forstaar at han forklarer hvorledes han fandt mig i Trappen. Jeg hilser til alle Mennesker og tar mit store Pas op. Ingen forstaar det. Jeg

peger paa mit Navn at der staar det og at jeg er den og den. De forstaar intet, men de klapper mig og finder at jeg er i Orden. Saa er der en som gaar hen til Disken og forlanger Musik. Og straks begynder et Orkestrion at gaa. Dette er til Ære for dig! tænker jeg, og jeg rejser mig og hilser i alle Retninger. Som ved et Trylleri begynder jeg at bli meget glad, jeg forlanger Vin og vi blir rigtig mange til at drikke. Det rygtes i Salen at jeg er kommet til Moskva, en Mand blir hentet som kan Fransk; men jeg syntes det gik bra paa Russisk ogsaa og jeg kan desuden ikke stort Fransk, saa Manden er mig uvelkommen. Men vi skænker ham ogsaa og lar ham sætte sig ved Siden af os.

Her er et broget Liv og mange underlige Dragter, fine og simple om hinanden. Der staar en ældre Kvinde og en ung Pige indenfor Disken. En Herre passer sit Snit og siger noget til den unge Pige og det slaar mig at det er første Gang der blir sagt noget til hende af den Sort. Hun staar et Øjeblik og ikke forstaar det, saa blir hun rød. Den som endnu kunde rødme som første Gang! Der er intet i Livet som den første Gang. Senere rødmer man bare af Skam . . . . .

Da jeg gik iled to Opvartere nedad Trappen og holdt Gadedøren aaben for mig og kaldte mig Excellence.

Jeg driver igen i Gaderne, men jeg ved ikke hvor jeg er og jeg ved ikke Retningen hjem. Det er en mageløs Følelse, jeg er paa Vildstraa; ingen ved hvor det smager som ikke har erfaret det. Jeg har paa egen Haand benyttet min lovlige Ret til at gaa mig bort. Jeg kommer til en Restaurant og jeg beslutter mig til at gaa ind der og spise noget, for ogsaa i denne Henseende at gøre akkurat som jeg vil. Men da her ser stort ud og da der desuden kommer en lyshaaret Opvarter i Kjole imod mig synes jeg bedre om et andet Sted som jeg just har gaat forbi, og jeg gaar tilbage igen til dette første Sted. Her sætter jeg mig.

Det er en stor Restaurant dette ogsaa, men den ser ikke europæisk ud, Gæsterne er underligere klædt og de to Tjenere er i Trøje. I Baggrunden fortaber Salen sig i en Have med Træer.

Jeg er tilfreds og fri. Det er som jeg er kommet i Skjul og at det ikke haster med at være hjemme paa længe. Jeg har lært at sige Sjtsji. Der er ikke mange som lærer det, men jeg har lært det. Og jeg kan skrive det uden

tysk ch. Sjtsji er Kødsuppe. Men det er ikke en almindelig Kødsuppe som ikke gaar an, men en herlig russisk Ret fuld af Kødsorter og Æg og Fløde og Grønt. Nu forlanger jeg Sjtsji og faar den. Men Tjeneren vil hjælpe mig end ydermere og bringer ogsaa forskellige andre Sager. Til dette forlanger jeg af mig selv Kaviar, enten det er rigtigt eller ej. Jeg forlanger ogsaa Piva, Øl.

En langhaaret Præst staar pludselig midt i den aabne Dør og korser og velsigner os, og da dette er gjort gaar han videre nedad Gaden. Jeg blir lykkelig over at jeg har fundet dette Sted; der sidder nogle gode, gamle Folk et Stykke borte og smaaprater og spiser, og de er ikke meget stygge og hærjede i Ansigtet som gamle Folk i Regelen er, men tværtimod aabne og stærke i Ansigtet, og de har alt deres tykke Haar. Slaver! tænker jeg og ser paa dem, Fremtidens Folk, Verdens Sejrherrer efter Germannerne! I et sligt Folk kan en Litteratur som den russiske vælde op, grænseløst, himmelstormende, i otte tykke varme Væld fra deres otte Digtergiganter. Vi andre har nok med i lang Tid at prøve at faa Øje paa dem og at nærme os dem. Men Teaterbeværtningen lar de helst andre Digtere besørge.

Folk gaar og kommer. Et Selskab af Tyskere stiger ind og slaar sig ned i Nærheden af mit Bord og bierprater og verdamter og famoser med høj Stemme. Jeg forstaar af Maden og Drikken som bringes dem at de agter at sidde længe og jeg gør da Tegn til Tjeneren om at flytte min Opdækning ind i Baggrunden af Salen, henimod Haven og Træerne; men han forstaar det ikke. Da er det at en af Tyskerne meget elskværdig spør hvad jeg ønsker, og jeg er nødt til at benytte mig af ham. Jeg blir flyttet, men jeg glemmer at takke Tyskeren, og jeg maa gaa tilbage igen gennem hele Salen og gøre det.

Tjeneren bringer mig Kød. Det er mig noksaa umuligt at spise mere efter den mægtige Sjtsji, men Tjeneren gør ialfald ret, han gaar ud fra at en Mand skal kunne spise meget, men derpaa ogsaa holde ud en lang Stund; det er sunde Folks Opfatning af den Sag. Jeg vil røge og drikke Kaffe, og jeg faar baade Cigaretter og Kaffe uden at gøre Miner mere end en Gang.

Ved et af Bordene sidder et Selskab som ser ud til at være en Familje af Far, Mor, to Sønner og en Datter. Den unge Pige har et dunkelt mørkt Blik, det er tungt og dybt, en

Verden. Hendes Hænder er store og lange. Jeg sidder og ser paa hende og leder efter et Ord som kunde omfatte hele hendes Udseende og Væsen: det er Ømhed. Naar hun sidder stille og naar hun læner sig til Siden og naar hun ser paa nogen er hun øm i alt. Hun har et Blik saa godt og inderligt som en ung Hoppe der har Føl. Jeg har læst om at Slaverne skal ha udstaaende Kindben, det har disse ogsaa, og de store Kindben gjorde dem som Hester i Ansigtet; men de var interessante at se paa. Saa betaler Familjens Overhoved og Selskabet gaar.

Jeg sidder tilbage der med det fulde Bord, og Tjeneren tar ingenting bort. Det er godt ogsaa saaledes, skulde jeg nemlig ville nyde en Bid Kød tilsidst blir det mig ingenlunde forment. Jeg begynder virkelig ogsaa at se paa Maden; hvem har befalet at Kaffe og Tobak ikke er godt midt i Maaltidet? Kortsagt her er det jeg som kan fatte en hvilkensomhelst Beslutning. Jeg spiser udmærket af Kødet.

Jeg sidder og er hjemme her, det vil sige borte, altsaa i mit Æs. Det er den behageligste Restaurant jeg har siddet i. Og bedst som det er rejser jeg mig og gaar hen til

Helgenbilledet og bøjer mig og korser mig jeg ogsaa som jeg har set andre gøre. Hverken Tjeneren eller nogen af Gæsterne tar Notis deraf, og jeg har ingen Følelse af Forlegenhed naar jeg gaar tilbage igen til min Plads. Glæden over at være i dette store Land som jeg har læst saa meget om blir min eneste Følelse, den gir sig Udslag i en indre Ustyrlighed som jeg i Øjeblikket ikke bryder mig om at tøjle. Saaledes begynder jeg at nynne uden at det sker forat fornærme nogen, men forat glæde mig selv. Jeg sidder og ser paa at Smørret paa Bordet er haandteret med Fingrene, der er et Par gode Aftryk paa det. Hvad gør det? tænker jeg, inde i Kaukasien blir det nok værre endda, Smør er en ømtaalig Vare. Jeg passer mit Snit og dytter flere Gange til Smørret med en Gaffel og gør det ukendeligt. Saa griber jeg mig i at dette er psykologisk urigtigt af mig, og jeg gir ikke efter for flere Indskydelser.

Jeg kunde ha vedblevet at sidde i Restauranten meget længer, men Tyskeren kommer og driver mig bort. Han skal til et Aflukke i Haven og paa Vejen did tiltaler han mig, tilbyder at hjælpe mig mere hvis jeg trænger det. Han er overordentlig elskværdig og jeg

skylder denne Mand stor Tak; men han bryder mig saa ned og jævner mig med Jorden. Saasnart han er borte betaler jeg og siger et Ord som jeg har lært allerede i Finland: Isvostsjik. Og Tjeneren skaffer Excellencen en Droske.

Til Kusken sa jeg: Vaksal. Men der er fem Jærnbanestationer i Moskva og Kusken spør: hvilken? Jeg lader som jeg tænker over. Da dette tar Tid begynder Kusken at gætte, og da han kommer til Rjæsaner Vaksal slaar jeg til og siger at den er det. Og Kusken kører mig did og korser sig ved hver Kirke som vi passerer og ved hver Port som har et Helgenbillede.

Jeg havde en vag Forestilling om at det virkelig var Rjæsaner Station jeg skulde til, og det viste sig ogsaa at være rigtigt. Da jeg var kommet did fandt jeg uden Møje hjem til Hotellet.

III

Det blev forsent den Dag at rejse og vi rejste den næste Dag. Gid jeg endnu engang kunde se Moskva!

Paa Stationen traf vi til vor Forundring atter sammen med Damen med de mange Brillantringe paa Fingrene. Hun skulde med samme Tog. Dette underlige Træf skulde faa et Slags Forklaring langt inde i de donske Kosakkers Land. Den unge Nationalgardist er ogsaa med, han har slaat sig sammen med Damen, de taler sammen og ser paa hinanden med henrykte Øjne. Han har St. Georgskorset paa Brystet. Jeg lægger Mærke til at hans Cigaretetui der er af Guld har Vaaben og Krone. Jeg kan ikke forstaa at disse to Mennesker er blevne uadskillelige, de har endog sin egen lille Kupé sammen som ingen Fremmed betræder. De maatte vel være Mand og Kone,

Nygifte, som har ligget over i Moskva for Lysts Skyld. Men paa Jærnbanestationen i St. Petersborg syntes de ikke at kende hinanden. Og deres Tjenere kom ikke i samme Følge til Stationen.

Vi passerer Moskvas Sommervillaby. Husene er utallige, moderne schveitziske, kedelige. Men efter tre Timers Fart fra Moskva er vi ude paa de endeløse Rug- og Hvedefelter, Ruslands sorte Jord.

Høstpløjningen er begyndt. Her pløjes i Gaasegang, to og tre Heste gaar efter hinanden med hver sin lille Træplog, bagefter kommer en Hest med Harv. Jeg husker hvorledes vi pløjed i Amerika paa de uendelige Prærier i Red River Dalen, med ti Ploge, i Dage og Uger. Og vi sad paa Plogen som i en Stol, der var Hjul under den, og vi sad og sang og kørte.

Der bevæger sig Mennesker hist og her paa Sletten, de arbejder med Jorden, Kvinder og Mænd; Kvinderne har røde Bluser, men Mændene er i hvide og graa Vadmels Skjorteærmer, enkelte har Faareskindspels. Hele Vejen er der Landsbyer med straatækte Hytter.

Gennem vort Rejsefølge Ingeniørens rygtes det længer ind i Kupéen at vi er to Mennesker

som skal over Kaukasus og ikke kan tale, — Ingeniørens skal nemlig ta Ruten over Derbent og med Dampskib over det Kaspiske Hav til Baku, mens vi skal over Bjærgene og Tiflis. En Officer staar i Nærheden da Konduktøren mærker vore Billetter og hører at vi skal til Vladikaukas, han gaar bort og bringer med sig tilbage en anden Officer som taler til mig og fortæller at han gærne vil være os behjælpelig over Bjærgene. Han skal samme Vej, siger han, kun vil han først gøre en Afstikker ud til Pjatjgorsk, en By med Svovlkilder og Bad og High life. Han blir borte en Uge, i hvilken Tid vi blot behøver at vente paa ham i Vladikaukas. Jeg takker Officeren. Han er en tyk, lidt ældre Mand, men med underlig lapsede Manerer; han taler mange Sprog højt og dristigt, men med Fejl. Hans Ansigt er ubehageligt, jødisk.

Ingeniøren som kan alt og ved alt i dette Land, foreslaar at vi bestikker Konduktøren med et Par Rubel forat faa vor egen Kupé vi ogsaa. Og vi bestak ham og blev flyttet. Senere kommer Ingeniøren i Tanke om at vi maa bestikke ham engang til forat faa ham til at ta vore Billetter. Ellers vilde vi om Natten bli vækket ved hvert Konduktørskifte. Og vi be-

stak ham atter engang efter Formue. Alt blev ordnet i en Fart. Det er et letvindt og praktisk System Bestikkelsessystemet. Man stanser en saadan Konduktør under hans hastige Embedsgang gennem Toget og lar et Ord falde om en egen Kupé. Dette Ord blir ikke ilde optat, Konduktøren gaar, men han kommer tilbage om en Stund og har da Kupéen færdig. Han belæsser sig selv med Størstedelen af Baggagen og gaar foran og vi følger i Gaasegang bagefter og befinder os straks efter i en liden Stue som vi ejer alene. Nu er det at vi simpelthen lægger vore Par Rubel i Konduktørens Haand. Vi ser paa ham allesammen og han ser paa os tilbage og takker os, og begge Parter er tilfredse. Nu er det rigtignok saa at man ogsaa maa affinde sig lidt med hver senere Konduktør som kommer, men disse kan man uden Undseelse byde en langt ringere Bestikkelse, bare som en Venskabsskænk.

Natten falder paa, det blir mørkere og mørkere. Kupéen oplyses af to Stearinlys i Glaslygter, men det er et daarligt Lys og vi har intet andet at gøre end at lægge os og sove.

Jeg hører nu og da gennem Søvnen Lokomo-

tivets Pibe. Det er ikke en almindelig Pibe som paa Lokomotiverne andre Steder i Verden, den lyder derimod som en Dampskibsfløjte. Her paa Ruslands Vidder er jo ogsaa Jærnbanen det eneste Skib.

Ud paa Natten vaagner jeg af Heden i Kupéen. Jeg prøver at rejse mig op og aabne Ventilen i Taget, men jeg rækker den ikke. Saa falder jeg tilbage og sovner igen.

*

Blank Morgen, Søndag, Klokken er seks. Vi holder udenfor Stationen i Byen Voronesj. Her er Alexej Vasilievitsj Kolzov født, her ude paa Markerne gik han og skrev. Han skal aldrig ha lært at skrive fejlfrit sit Sprog, men Digter var han og havde allerede seksten Aar gammel et Bind Lyrik nedtegnet. Hans Far som bare var Kvæghandler havde ikke Lov til at holde Livegne, men han havde Raad til det, og han baade købte og havde i Pant Livegne. Der var nu blandt dem Dunjasja, den unge Pige, som Digteren Kolzov elsked og blev elsket af. Til hende skal han ha skrevet skønne Digte. Han gik og gæted Farns Kvæg ude paa Engene og skrev dem der, mange i

Tal, hede og længselsfulde. Men engang han blev sendt ind i Landet paa Kvægindkøb tog Farn og solgte Dunjasja til en Godsejer langt nede ved Don. Saa kom den unge Kolzov hjem og fik høre det og blev syg til Døden og kom sig igen og glemte aldrig sin Dunjasja og skrev nu bedre Digte end nogensinde før. Saa blev han »opdaget« af Adelsmanden Stankevitj og kom til Moskva og St. Petersborg og blev fordærvet og blev Drukkenbolt og gik i sin Grav fire og tredive Aar gammel.

For sin Kærligheds Skyld.

I Voronesj staar hans Monument . . . .

Nationalgardisten og Damen med Brillantringene har aabnet deres Dør for Varmen. Jeg ser dem inde i Kupéen, de er allerede oppe og fuldt færdige, men begges Ansigter er sørgmodige. En liden Knude paa Traaden, tænker jeg. Men lidt efter tænker jeg heller ikke det længer, de hvisker til hinanden paa Fransk og bærer sig ømt ad lige for vore Øjne. Da Officeren vil gaa ud holder Damen ham pludselig tilbage et Øjeblik og trækker hans Hode bagover og kysser ham. Og de smiler begge til hinanden og er bare de to i hele Toget. Forholdet kunde ikke være bedre. Man kunde se at de var Nygifte.

Det viser sig at Lyset i Kupéen har dryppet Stearin nedad min Trøje i hele Nat. Jeg opdager det nu, men forsent, jeg er betydelig spoleret i mit Udseende og jeg graver paa Stearinen baade med Kniv og Negle. Det skulde have trøstet mig om Stearinen ogsaa havde ødelagt andre end mig, men Ingeniøren den Skælm havde naturligvis ikke hængt sin Trøje ved den anden Glaslygte. Jeg faar fat paa en Mand af Togpersonalet og forsikrer ham i forskellige Sprog at der bør gøres noget ved mig, og Manden nikker hæftigt tilbage at han er enig heri. Efter dette lar jeg ham gaa. Jeg tror selvfølgelig at han vil komme tilbage om et Øjeblik og gøre sin Gærning med mig. Jeg ser ham i Aanden ha med sig forskellige Væsker og varme Strygejærn og Uldklude og Trækpapir og Gløder og Børste. For jeg er overmaade spraglet.

Der staar en tsjerkessisk Officer ved Siden af mig og saaledes ser han ud: han har lakerede Skaftestøvler udenpaa de vide Bukser og brun folderig Burnus med Læderbælte. Foran i Bæltet staar en lang Dolk paa Skraa over Maven, Skaftet er cicelleret og forgyldt. Tværs over Brystet staar Toppene af atten runde Metaltingester, et Slags Fingerbøller med Gra-

natbund. Det er imiterede Patroner. Paa Hodet har han en Astrakans Lue.

Armeniske Jøder gaar forbi. Det er Handelsmænd, Rigfolk, hvem ingen jordisk Nød synes at trykke. De gaar i Kaftaner af sort Silkeatlask og har sølv- og guldbeslaat Bælte. Et Par af Jøderne er meget vakkre, men en ung Gut som de fører med har en Gildings Ansigt og laskede Krop. Det gør et ublandet modbydeligt Indtryk at se hans Rejsefæller behandle ham som en Dame. Der farer til Stadighed af disse handlende Jøder mellem Rusland og Kaukasien. De fører med sig Varer fra de store Byer ind mellem Bjærgene, derfra tar de Bjærgfolkenes Tøjer og Tæpper tilbage til de store Byer.

Toget gaar. Vi gør en vældig Bue, endnu efter tyve Minutter ligger den store Stad Voronesj paa Siden af os med sine Tusinder af Huse, Kupler og Spir. Saa passerer vi store Felter med Vandmeloner og Solsikker, begge saaet om hinanden i samme Ager. Melonerne ligger som store gule Snebolde paa Jorden mens Solsikkerne duver ovenover dem som en ildgul Skog udover Vidden. Solsikken dyrkes i Syd- og Mellemrusland for Oljens Skyld. Blomsterbladene syltes og blir en Lækkerhed

af høj Rang. Men her ser man ogsaa overalt Folk som gaar og tygger Solsikkekærner og blæser Skallene ud. Det er Folks morsomme og renslige Skraatobak. Konduktøren staar og mumser godmodigt mens han mærker vore Billetter, Kusken paa Bukken, Butiksfolk ved Disken mumser ligesaa og Postbudene i Byerne gaar fra Dør til Dør med sine Breve og tygger Solsikkekærner og blæser Skallene ud.

Ude i Synsranden ser vi en stor mørk Flæk lidt oppe fra Jorden. Det ser ud som en Ballon som staar stille derude paa Vidden og ikke stiger højere. Vi oplyses om at det er et stort Træ hvis Krone vi ser. Det hedder i Miles Omkreds »Træet«.

Vi er inde i Don.

Utallige Halm- og Høstakker staar som Bikuber paa Sletten, hist og her staar en Vindmølle død og stille, Kvæghjorde græsser næsten ubevægelige. Jeg forsøger nu og da at tælle Dyrene, at gøre et hastigt Overslag, og det gør jeg paa følgende Maade: først tæller jeg nogenlunde nøjagtigt femti Stykker og ser hvor stort Rum de indtar paa Sletten, saa lukker jeg det ene Øje og sigter op et lignende Rum som jeg lægger sammen med det første, det blir et Hundrede Dyr. Fra nu af tæller

jeg blot med Rum paa et Hundrede Dyr, idet jeg efter Skøn maa lægge til eller trække fra hvor Dyrene gaar tæt eller spredt. Paa denne Maade finder jeg ud at der er Buskaper paa indtil og over et Tusind Okser, Kør og Kalve. To eller tre Hyrder vogter Bølingen med en lang Stav i Haanden; de gaar i Faareskinds Pelse i den stærke Sol og lever vist lade Dage saaledes skønt de ingen Hunde har. Jeg maa tænke paa Livet paa de store Havnegange i Texas hvor Hyrderne er tilhest og ret som det er maa bruge Revolveren paa Naboens Hyrder der stjæler Kvæg. Jeg har ikke selv erfaret dette, jeg forsøgte et Par Gange at faa Plads som Cowboy, men blev kasseret af forskellige Grunde. A propos om Nærsynthed: jeg ser længer nu end jeg gjorde for ti Aar siden. Men nu er det at det om Nætterne naar jeg sidder med Lampe begynder ganske, ganske smaat at knibe nærved. Og saa blir det vel at gaa over til Konveksen. Hvorpaa det blir at gaa over til Stangbrillerne og Salmebogen.

Stationen Kolodjesjnaja. Her møder spraglet klædte Kvinder op, de har saa meget Rødt og Blaat paa sig at de ligner fra Toget en Ager Valmuer som duver og bevæger sig. De sælger Frugt og vi begynder at købe Druer. Jeg

vil købe en utrolig Mængde Druer forat ha Forsyning; men Ingeniøren fraraader mig dette, det er netop Vinhøstes Tide nu og der blir bedre Druer siden efterhvert som vi nærmer os Kaukasien. Kvinderne forstaar at Ingeniøren hæmmer mig i min Handel og Vandel med dem, men de forfølger ham ikke med sit Had af den Grund, de taler venskabeligt med denne Mand som kan deres Sprog, og de fortæller ham mangt og meget. Det er stærke og sunde Bondekvinder, deres Ansigter er brune, med sort Haar og opadbøjede Næser. Deres Øjne er brune. De har røde og blaa Tørklæder paa Hode og Hals fordi det er Søndag idag, og de har røde og blaa Skørter. De fleste har Faareskinds Sarafaner med Ulden ind, men nogle har Tøjsarafaner med Skindkant. Men alt dette Skind som de bruger hindrer dem ikke fra at gaa barbenede. Deres Fødder er vakkre.

Steppen begynder, men endnu er der Klynger af Pil eller Lindetræer ved Landsbyerne. Flokke af Gæs gaar og bider Græs udover Steppen, jeg tæller indtil omkring fire Hundrede i en stor Flok. De nærmeste vender sig mod Toget og bider efter os idet vi passerer. Alt er fredeligt og stille fordi det er Søndag, Vindmøllerne staar, nu og da hører vi Klokkeklemt.

Vi ser ofte vandrende Klynger af Mennesker, det er vel Kirkefolk som gaar og prater om sine Ting ligesom Folk paa Kirkevejene hjemme. Naar vi farer forbi Landsbyerne vifter Børnene til os og Hønsene rænder for bare Livet forat komme i Skjul.

Jeg hilser paa Officeren som vilde være vort Rejsefølge over Kaukasus, men han svarer fornemt og fremmed. Saa kender han mig pludselig og rækker mig begge Hænder . . . . . Kendte mig ikke, jo naturligvis nu kendte han mig øjeblikkelig . . . . . Hvorledes havde jeg sovet? Elendig Befordring i Rusland . . . . . Altsaa bare en Uge i Vladikaukas, saa skulde han komme. Pjatjgorsk kunde han ikke undvære, dèr var Damer!

Hans Jødesnude er ikke til at holde ud og han hjælper mig selv til at undvige. Da jeg flytter mig bort fra ham og er taus mærker han det øjeblikkelig, gør Gengæld, tiltaler andre og overser mig, Gudskelov.

Nu koges der Té i alle Kupéer og røges overalt; flere Damer røger ogsaa. Der hentes koghedt Vand paa Stationerne og Samovar har Passagererne selv med; fra nu af holdes Tédrikningen gaaende til den sene Kvæld.

Klokken er elleve, Solen begynder at bli slem i Kupéen. Vi har aabnet Ventilen i Taget og fældt vort Vindu halvt ned. Men saa er det Støvet!

Klokken tolv er vi ved en liden Station som hedder Podrognoje. Her ser vi paa Sandvejen Forridere, Soldater, en tom Vogn med Blomsterguirlander paa og forspændt med fire Heste, derpaa en ridende Kosakeskorte. Ved Siden af alt dette gaar tilfods en General og en ung Officer, begge i Uniform. Ved Stationen stilles Vogn, Eskorte og Soldater op just idet Toget stanser.

Nu hører jeg Hulken og franske Udrop fra de Nygiftes Kupé, Damen med Brillantringene kommer ud, bleg, forgrædt, forstyrret, hun vender om og omfavner Nationalgardisten i Døren, slipper ham og styrter pludselig ud af Toget. Manden blir tilbage forstyrret og bevæget han ogsaa, han kaster sig ind til Vindusruden og ser ud.

Da Damen betraadte Jorden blev der presenteret Gevær. Hun kaster sig ind til Generalens Bryst, der høres glade Hilsener og Velkomstord paa Fransk; hun forlader Generalen og kaster sig ind til den unge Officer, og disse tre Mennesker omfavner og kysser hinanden i

den stærkeste Sindsbevægelse. Var det Far, Datter og Bror? Det var saa underlige Udrop Brorn brugte. Græd nu ikke mere! siger Herrerne og beroliger hende og klapper hende. Men Damen græder alligevel og smiler blot nu og da. Hun fortæller at hun har ligget syg i Moskva og ikke villet telegrafere før netop i det Øjeblik hun var bleven frisk igen og kunde rejse. Den unge Mand kalder hende sin Elskede og er henrykt over hendes heltemodige Sygdom og Taushed og Storartethed i alle Maader. Ingeniøren faar vide af en af Eskorten at det er Fyrst ***, hans Datter og Datterens Forlovede, de to Unge skal gifte sig idag, nu; Bruden blev frisk igen og kom hjem just i sidste Øjeblik, Gud velsigne hende!

Og Damen stiger op i den blomsterkransede Vogn og Farn og Brudgommen paa hver sin sadlede Hest og rider ved Siden af hende og taler hele Tiden bøjet ned til hende. Men da Vognen og Rytterne og Eskorten er kommet ned paa Sandvejen igen vifter Damen bagud Vognen — ikke som om hun vifter, men som om hun ryster sit Lommetørklæde lidt, før hun skal bruge det.

Saa piber vort Lokomotiv, og vi glider bort fra Stationen.

Men Nationalgardisten ligger med Ansigtet ind til Ruden saalænge han kan øjne den blomstersmykkede Vogn. Saa stænger han sin Kupédør og forblir i flere Timer i Ensomhed i det hede Rum.

*

Naar vi aabner vor Kupédør kommer vi ud i Gangen. Her har en Armenier slaat sig ned. Han har redt op et Leje af Puder. Under sig har han en broderet gul Silkemadras og ovenpaa sig et rødt og brunt Silketæppe. I denne dyre Stas ligger han selv udstrakt for nedslaat Vindu og i en Sky af Støv. Han har trukket Støvlerne af sig og Bomuldsstrømperne paa hans Ben er dygtig hullede, Tæerne staar ud. Under Hodet har han to Puder, Pudevaarene er meget urene, men af gennemstukket Arbejde, gennem Aabningerne ses de egentlige Puder der er af Silke og Guldtraad.
Der kommer nye Mennesker til og slaar sig ned i Gangen hos Armenieren. Det er kaukasiske Tatarer. Deres Kvinder er tilslørede, klædte i ensfarvet rødt Bomuldstøj og sidder stille og umælende paa sine Puder. Mændene er mørkhudede, store Folk med en graa Kappe

over sin Burnus og med flerfarvet Silkeskærf om Livet. I Skærfet bærer de en Dolk i Skede. De har lange Sølvkæder i sine Lommeure.

Vort Lokomotiv fyrer nu med raa Nafta fra Baku, og Lugten fra dette Brændsel er i den store Hede meget ubehageligere end Stenkulos.

Vi stanser pludselig ved en bitte liden Station ude paa Steppen. Vi skal møde Toget fra Vladikaukas. Mens vi venter gaar vi ud og strækker os. Det er hed Sol og Stille, og en stor Sværm af Passagerer vrimler om hinanden i Passiar og Sang. Og der er Nationalgardisten igen. Han sørger ikke mere, de ensomme Timer i hans lukkede Kupé har rettet ham op igen; Gud ved, kanske har han havt en styrkende Søvn i disse Timer. Han promenerer nu med en ung Dame som røger Cigaretter. Hun har ingen Hat paa, men lar Solen brænde paa sit svære Haar. De taler Fransk og blir ikke hinanden Svaret skyldig, deres Latter klinger. Men Fyrstedatteren, Damen med Brillantringene, staar kanske nu i dette Øjeblik ved Alteret med en anden.

En Mand hopper ud af Toget med en Bylt i Haanden. Han er aldeles gulbrun i Ansigtet

og har blæksort, glinsende Haar og Skæg. Det er en Perser. Han søger sig en liden Plads paa Jorden, løser sin Bylt op og breder to Duge ud paa Marken. Saa tar han sine Sko af. Jeg begynder at forstaa at det er en Mand som skal gøre Kunster med Knive og Kugler; men der forstaar jeg fejl: Perseren skal forrette sin Andagt. Han tar nogle smaa Stene ud fra sit Kaftanbryst og lægger dem ovenpaa Dugene, saa vender han sig mod Solen og begynder Ceremonierne. Først staar han ret op og ned. Han ser fra nu af ikke et Menneske af hele den Sværm som omgiver ham, han stirrer blot paa de to Stene og er fraværende i Bøn. Saa kaster han sig paa Knæ og bøjer Overkroppen flere Gange mod Jorden; herunder lar han Smaastenene skifte Plads paa Dugen, den som før var længst borte rykker han nærmere og tilvenstre. Han rejser sig, breder Hænderne fladt ud foran sig og bevæger Læberne. Nu bruser Toget fra Vladikaukas forbi os og vort eget Lokomotiv signaliserer; men Perseren lar sig ikke forstyrre. Toget gaar nok ikke før han er færdig, og gaar det saa var det Allahs Vilje det ogsaa. Han kaster sig atter til Jorden og lar Smaastenene skifte Plads, i det hele taget blander han dem nu saa uforsvarligt sammen

at jeg ikke kan holde Rede paa dem længer. Nu er han alene ude paa Marken, alle Passagerer har besteget Toget. Skynd Dem, Mand! tænker jeg. Men Perseren tar sig endnu Tid til at gøre nogle Buk og brede Hænderne godt ud foran sig. Toget begynder at gaa, Perseren staar et sidste Øjeblik ret op og ned mod Solen, — saa samler han sine Duge, Stene og Sko sammen og stiger op paa Toget. Og der var ikke Spor af Hast i hans Bevægelser. Nogle af Tilskuerne paa Platformen mumled et Slags Bravo til ham, men den urokkelige Muhammedaner ænser intet Ord fra de »vantro Hunde«, han gaar gravitetisk ind i Toget til sin Plads.

Ved en Station hvor vi staar stille og indtar Vand faar jeg endelig Øje paa Togbetjenten som skulde ta Stearinen af min Trøje. Han staar ude paa Marken et Par Vogne borte fra mig. Jeg hilser til ham og smiler for ikke at skræmme ham bort, for jeg agter at fange ham, og da jeg er kommet helt hen til ham smiler jeg lidt drøjere endda og er godmodig. Han nikker han ogsaa og smiler og da han ser Stearinen som en hvid Vej nedad min Trøje slaar han ud med begge Hænder og siger noget, hvorpaa han stormer ind i sit

Kabinet i Toget. Nu springer han efter Væskerne og de varme Strygejærn, tænker jeg. Hvad han sa forstod jeg ikke, men det var vel at han skulde være tilbage om et Øjeblik, Hr. Greve! Og jeg vented. Lokomotivet drak, peb og begyndte at gaa, — saa kunde jeg ikke vente længer . . . . .

Jeg har flere Gange mødt Officeren fra igaar, vor vordende Rejsefælle over Bjærgene. Han kender mig slet ikke mere, jeg har stødt ham, Gudskelov. Paa en Station hvor vi spiste tilaftens sad han lige ved min Side. Han la sin tykke Portemonnæ godt frem i Lyset. Det var vel ikke forat friste mig til at stjæle Portemonnæen, men forat vise mig at der stod en Krone i Sølv paa den. Men Gud ved om Kronen var af Sølv og om han havde Ret til at ha Krone. Da jeg betalte sa han ikke et Ord og greb ikke ind; men en Herre paa min anden Side gør mig opmærksom paa at jeg har faat forlidet Penge tilbage. Han retter Fejlen til Opvarteren, og jeg faar mine Penge øjeblikkelig. Jeg rejser mig og bukker taknemmelig for Herren.

Vi har besluttet ikke at ha Officeren til Rejsefølge, men at undgaa ham i Vladikaukas.

Klokken ni om Aftenen er det aldeles kulmørkt. Der skinner Lys i Landsbyerne ude paa Steppen, ellers ser vi intet. Nu og da passerer vi bare et eneste lidet Lys, det er fra en enlig straatækt Hytte hvor vel forfærdelig fattige Mennesker bor.

Aftenen er mild og mørk, lummer og mørk. Jeg staar i Gangen ved et aabent Vindu og holder dertil Døren ud til Platformen paa Klem, men det er alligevel saa varmt at jeg maa ha Lommetørklædet i Haanden og tørre mig hele Tiden. Der lyder Sang fra de armeniske Jøder længer ind i Vognen, det er en rigtig fed gammel Jøde og den fede Gilding som synger et Slags Vekselsang. Uvæsenet varer uendelig længe, i to Timer; nu og da ler de begge to af det de har sunget og begynder saa paany sin ensformige Sang. Gildingens Stemme er mere en Fugls end et Menneskes.

Om Natten passerer vi den store Stad Rostov hvor næsten intet er at se paa Grund af Mørket. Mange af vore Passagerer gaar af her.

Paa Perronen traf jeg til at se en Flok Kirgisere. Hvorledes de har forvildet sig hid fra Østens Stepper ved jeg ikke; men jeg hørte at de blev kaldt Kirgisere. For mine Øjne skilte

de sig ikke meget ud fra Tatarer. Folket er Nomader og driver sine Faar og Kør foran sig fra Sted til Sted og lar dem afgræsse Steppen. Faaret er deres Myntfod, de har ingen anden: for sin Kone betaler de fire Faar, men for en Ko otte Faar. For en Hest gir de fire Kør og for et Gevær tre Heste. Dette har jeg læst et Sted. Jeg ser paa de mørkegule lidt skevøjede Mennesker og nikker til dem; de nikker tilbage og smiler. Jeg gir dem nogle Nikkelpenge, og de blir glade herfor og takker mig. Vi er nu to Europæere som staar og ser paa dem, og den anden Europæer kan tale lidt med dem. Vakkre er de ikke, efter vore Begreber, men deres Blik er barnsligt og deres Hænder overmaade smaa og ligesom hjælpeløse. Mændene er klædt i Faareskind og grønne og røde Skaftestøvler; de har Dolk og Lanse som Vaaben. Kvinderne er i spraglede Bomuldskjoler; en af Kvinderne har en Straahat der er kantet med Ræveskind. De har ingen Smykker paa og ser ud til at være meget fattige. Europæeren ved min Side gir dem en Rubel, og da de faar den takker de atter og knytter den ind i et Tørklæde.

*

Skøn, klar Morgen over Steppen; Græsset staar højt og brunstegt og hvisler lidt i Vinden, Vidden er umaadelig til alle Sider.

Der er tre Slags Stepper: Græsstepper, Sandstepper og Saltstepper; men her er blot Græssteppe. Det er bare i den tidlige Vaar at Græsset her er til Kreaturføde, allerede i Juli Maaned er det blet stivt, træet og kan ikke ædes mere. Saa nærmer Høsten sig, som nu, der kan da regne voldsomt iblandt og Solen er mindre brændende, da spirer der hastigt op igen under det tørre, hvislende Steppegræs et mygt og fint og grønt Græs og en Mængde skønne Blomster. Og Insekter og Dyr og Fugle vaagner op igen og er til, langt ude fra Steppen lyder Trækfuglenes forskellige Triller og Fløjt og Sommerfugle tumler sig paany op og ned og frem og tilbage i Luften. Men lægger man ikke nøje Mærke til det vil man intet andet se end det høje gulsvedne Græs i Mile omkring; paa denne Aarstid ligner Steppen derfor ikke et Hav, den er i Slægt med den gule Ørken.

Af alle Steppeboeres Poesier er vel Kosakkens inderligst følt og skønnest sungne. Hverken om Kalmukens eller om Kirgisens eller om Tatarens Stepper er der sagt saa skønne

og kære Ord som om Kosakkens. Og dog er Steppen saa nogenlunde ens for alle disse Folk paa Ruslands vide Jord. Men Kosakken er forskellig fra de øvrige Steppeboere. For det første er han Stedets Urbeboer, mens de andre er Indvandrere, nogle Levninger af den »gyldne«, andre af den »blaa« Horde. Dernæst er han Kriger, mens de andre er Hyrder og Jorddyrkere. Han har aldrig været Træl under en Khan, en Pan eller Bojar, det har de andre. »Kasak« skal betyde »fri Mand«, har jeg læst.

Kosakkerne bebor sit eget Land. De ejer en stor Mængde yderst frugtbar Jord. De er fritat for Skatter til Kejserriget, men maa i Krigstid selv bekoste sin Udrustning. I Fredstid bryder ogsaa de Ager og dyrker Majs og Hvede og Vin og jager Dyr i Steppen, men i Krigstid er de den æventyrtappre Kontingent midt i den tappre russiske Hær.

Nu kører vi gennem Kosakkens Land . . . . .

Herude, langt fra alle Stationer og langt fra alle Byer møder vi en Telega med en Officer med rød Rand om Luen. Han har Kosakeskorte. Han stævner ud over Steppen i skraa Retning fra os. Kanske skal han til en By, der ligger kanske en Stanitsa, en Kosakby, et eller andet Sted ude i Steppen, men vi kan

intet se af den fordi Jordkloden er en Kugle. Efter en Stund kører vi forbi en tatarisk Aul. Dens Telte er som Høstakker. Tatarerne findes overalt i Sydrusland, ogsaa her i Kosakkens Land. De er væsentlig Hyrder, det er flinke, højt begavede Mennesker, de kan alle uden Undtagelse læse og skrive, men jeg har læst om at det kan ikke alle Kosakker.

En af de armeniske Jøder siger noget til mig hvoraf jeg forstaar Navnet Petrovsk. Njet, svarer jeg paa godt Russisk, njet Vladikaukas, Tiflis. Han nikker og forstaar hvert Ord. Jeg kan altsaa begynde at føre en Samtale paa Russisk; nu skulde nogen derhjemme ha hørt mig! Da jeg tænker mig at Jøden kunde ville se efter Officeren i Telegaen ude paa Steppen rækker jeg ham min Kikkert. Han ryster paa Hodet og modtar den ikke. Derimod løser han af sig sit Sølvur i lang Sølvkæde, holder det frem mod mig og siger: Vosjemdjesjatj Rublj! Jeg slaar efter i min Talliste og ser at det er otti Rubel han forlanger. Jeg ser for Moro Skyld paa Uret, det er stort og tykt og ligner de gammeldagse Spindelure, jeg lytter til det: det staar. Da tar jeg mit eget Guldur op af Lommen og vil knuse Jøden ved dette Syn. Men han viser intet Tegn til Bestyrtelse, det

var som om han havde faat Nys om at jeg har dette Ur for i Nødstilfælde at pantsætte det. Jeg tænker: hvad vilde jeg faa paa hans Ur? Kanske ti Kroner. Men paa mit eget havde jeg drevet det til at faa firti. Det taalte ingen Sammenligning. Njet! siger jeg bestemt og viser hans Ur tilbage. Men Jøden holder det frem for sig og dvæler ved det og lægger Hodet paa Siden. Kortsagt jeg faar det endnu engang i Haanden og viser ham hvor det er gammelt og tarveligt, og jeg lægger det til Øret og hører ikke en Lyd fra det. Staju! siger jeg kortfattet, for jeg vil ikke ha nogen Passiar med ham. Da smiler Jøden og tar Uret tilbage. Han lar mig forstaa at nu vil han gøre noget. Han aabner Bagkassen og lar mig se ind. Uret er morsomt derinde, gennemstukket og cicelleret; men det er ikke overdreven mærkeligt. Men Jøden beder mig om at holde Øje med hvad der nu vil komme. Han aabner ogsaa det cicellerede Laag og lar mig nu se ind. Der er et yderst obscønt Billede derinde. Billedet lader til at more ham, han ler og lægger Hodet paa Siden og ser paa det. Og stadig opfordrer han mig til at holde godt Øje med det. Da stikker han en Nøgle til og vinder rundt en halv Gang, — Uret gaar.

Men det er ikke bare Uret som gaar, Billedet gaar med, Billedet er i Virksomhed.

Jeg er da i samme Øjeblik paa det rene med at Uret har større Pengeværdi end mit. Der vilde vistnok findes dem som vilde betale meget for det og sætte det højt.

Da ser Jøden paa mig og siger: Pjatj Tyisjatsja! Fem Tusind! skriger jeg forfærdet og forstaar ingenting. Men Jøden lukker Uret og stikker det i Lommen og gaar sin Vej. Det gamle Dyr! Ti Tusind Kroner for et usædeligt Ur Havde han nu truffet en mindre fast Mand saa vilde Handelen være sket. Saa du hvor han næsten ikke havde Raad til at trække Uret op, men drejed Nøglen bare en halv Gang forat spare den kostelige Mekanik . . . . .

Klokken er bare ni, men Solen er lige saa hed som da Klokken var elleve igaar, vi holder os i Skyggen. Her paa Steppen ser vi nogle kendte Blomster, Stokroser, Smørblomster, Blaaklokker. Landskabet er forøvrigt som igaar, med Flader, bare Flader, Rugfelter, Majsfelter, Hjorde; nu og da er der Hø- og Halmstakker, nu og da ogsaa en Landsby med Pileklynger omkring. Lidt Træer maa ogsaa Steppeboen ha, ved de større Stanitsaer med Kirke staar der endog Akacier. Mennesker og Heste er i

Arbejde overalt i Agrene; ovenover en Faarehjord langt ude svinger sagte frem og tilbage en Ørn.

Vi gaar med et ganske sagte og jeg kunde med Øvelse fra min Konduktørtid i Amerika hoppe af Toget og gribe den sidste Vogn og hoppe paa igen. Vi passerer en Strækning af Banen som er under Reparation, det er derfor vi gaar saa sagte. Det er Spisetid nu og alle Arbejderne er i Teltet forat ha Skygge, men der stikker ud af Teltdøren baade mandlige og kvindelige Hoder. En Hund sidder udenfor og gør mod os.

Stationen Tihoretskaja. Vor Rejsefælle Ingeniøren blev frastjaalet sine Penge her ifjor. Han stod ved Buffeten med en Pivaflaske; just idet han fik Glasset til Munden kendte han et Nap, men han drak Glasset ud. Saa følte han efter i sin Brystlomme og Bogen var borte. Men Tyven var forsvunden. Han var for grisk, han vilde stjæle mere med det samme, udstrække sin Virksomhed ogsaa til Toget; men her blev han kneben just idet han vilde trække afsted med en Officers Haandkuffert. Gendarmer blev tilkaldt, Tyven ransagedes og Ingeniøren fik paa Stedet sin Pengebog tilbage. Det

vilde kanske ikke ha gaat saa hurtigt med enhver anden, men Ingeniøren grejed det.

Vi kommer til Stationen Kaukaskaja hvor vi har femten Minutter for Frokost. Her er Begyndelsen til Kaukasien. Vi ser store Majsfelter og store Vidder med Solsikker, vi ser ogsaa nu store Vinhaver. Tilvenstre ligger en fyrstelig Residens. Jeg ser gennem Kikkert Slottet med Fløje og Kupler, Taget skinner hæftigt grønt. Rundt omkring Slottet er mange andre Bygninger med røde og gyldne Tag. Bagenfor ligger en Skog, det er vel Parken. Altsammen rejser sig her i den sorte Muld midt ude paa Steppen. I den dirrende Sol synes det at hænge lidt op fra Jorden og at svæve udad mod Horisonten, mere udad. Soria Moria .....

I Toget blir færre Mennesker jo mere vi nærmer os Bjærgene. Armenieren med Silkemadraserne har fundet sig et andet Sæde med Sol, og jeg tar hans fordi der er Skygge. Men først børster jeg det længe og vel for alle Tilfældes Skyld. Den gode Armenier havde ligget noget urolig i sin Stas.

Timer gaar.

Ved Byen og Stationen Armavirov køber vi atter Pærer og Druer. Druerne er de herligste jeg endnu har smagt i mit Liv og jeg skam-

mer mig lidt over at jeg før i Tiden havde spist sligt noget som europæiske Druer med Velbehag. I Sammenligning med disse er franske, tyske, ungarske, græske Druer som Skogbær. De smælter i Munden. Og Skallet smælter sammen med Kødet i Mundfulde af Vin. De har intet Skal, der er næsten ingen Hinde paa dem. Saaledes er de kaukasiske Druer. Af Farve er de som andre Landes Druer, brune, grønne og blaa, men de er kanske lidt større.

Paa Perronen her paa Stationen gaar blandt mange andre en ung tsjerkessisk Officer. Han er saaledes klædt: han har lakerede Skaftestøvler med gyldne Spænder opad Ydersiden af Læggen. Hans brune Klædes Tsjerkeska der rækker ham næsten til Anklerne sammenholdes om Livet af et forgyldt Bælte hvori der staar en guldbeslaat Dolk paaskraa over Maven. Over Brystet staar Toppene af atten forgyldte Patronhylser. Han har lang, smal Sabel ved Siden, Sabelen slæber, Hæftet er indlagt med Turkiser. Han har en Skjorte eller Underkjole af hvid Raasilke; Tsjerkeskaen er aaben nedad Brystet, og dette hvide Raasilkebryst ser ud i Solen som Sølv. Han har sort Haar som glinser og en aldeles snehvid Lue af langhaaret

Tibetskind hvis Uld hænger ham lidt ned i Panden. Hans Paaklædning gør et lapset Indtryk, men ikke hans Ansigt. Man forklarer mig at vel er hans Uniform reglementeret, men hvad andre har af Lin har han af Silke og hvad andre har af Messing har han af Guld. Han er Fyrstesøn. Alle hilser ham paa Stationen og han svarer dem alle; nogle taler han ogsaa til og hører roligt paa lange Svar. Det er som om han spør dem hvorledes de lever og hvordan det gaar og hvorledes Konen lever og om Børnene er friske. Noget ubebehageligt synes han ialfald ikke at sige, for alle takker ham og ser tilfredse ud. To Musjiker, Bønder, i Bluse og med Læderbælte om Livet gaar frem til ham og hilser, de tar Luerne af og stikker dem under Armen og bukker sig og siger noget. Og ogsaa dem hører den unge Officer paa og gir dem et Svar hvormed de synes tilfredse. Men saa begynder de at tale mere, de forklarer noget og falder herunder hinanden i Talen. Officeren afbryder dem med et kort Ord og Musjikerne sætter sine Luer paa. De blev vel befalet dertil for Hedens Skyld. Og efterpaa vedblev de at snakke videre; men da ler Officeren og ryster paa Hodet til Afslag og siger Njet, Njet, hvorpaa han gaar

sin Vej. Men Musjikerne følger efter. Pludselig vender Officeren sig om, peger paa dem og siger: Stajatj! Og Musjikerne staar. Men de klynker endnu og vedblir at tale. Andre ler af deres Klynken og siger dem tilrette, men de gir sig ingenlunde over; jeg hører deres sut-trende Stemmer endnu efterat Toget er begyndt at gaa.

Jeg blir staaende at tænke paa denne Officer og Musjikerne. Han var vel deres Herre, han ejed kanske den By vi var i og kanske ejed han ogsaa det Soria Moria Slot vi saa imorges og de Alverdens mange Mile af sort Jord som vi siden har passeret. Staa! havde han sagt til Musjikerne, og de stod. Da Nicolai den Første engang i St. Petersborg blev forfulgt i Gaderne af en truende Folkehob, vendte han sig blot om, pegte og ropte med sin svære Røst: Paa Knæ! Og Mængden faldt paa Knæ.

Man adlyder en Mand som kan befale. Man adlød Napoleon med Henrykkelse. Det er en Nydelse at adlyde. Og det russiske Folk kan det endnu.

Waliszevski fortæller i sit Værk om Peter den Store: da Bergholz i 1722 var i Moskva overvar han en tredobbelt Henrettelse med Stejle. Den ældste af Forbryderne døde efter

seks Timers Pinsel, de to andre overleved ham. Da den ene af disse under store Lidelser havde faat løftet sin sønderbrudte Arm lidt forat tørre sig i Ansigtet mærked han at han havde spildt nogle Blodsdraaber paa Hjulet hvorpaa han laa. Han brugte da den lemlæstede Arm engang til og tørred Blodet af saa godt han kunde. Med slige Mennesker kan man komme langt. Men gælder det at overvinde deres naturlige Instinkter, deres Forestillinger og deres Fordomme skal man næppe komme langt med Mildhed. Da er det at Befalingen udretter Underet, Tsarordet, Knutten. Staa! havde Offiseren sagt. Og Musjikerne stod . . . . .

En Herre siger noget til mig der jeg staar. Jeg skønner ikke Ordene, men da han samtidig peger paa min Trøje forstaar jeg at det er Stearinen han taler om. Jeg forklarer ham med gode gamle norske Ord at jeg blot venter paa en Mand som skal komme med alskens Væsker og med Strygejærn forat ta Stearinen af. Men da faar han et medlidende Udtryk i Ansigtet som om han ikke har videre Tro paa at den Mand vil komme. Og han begynder uden videre at gnide min Trøje med sit Ærme. Han bruger Lorgnet og Lorgnetten falder af ham, men han ænser ingenting og gnider

videre. Om lidt begynder Stearinen at forsvinde. Jeg ser til min Forundring at det er en Fagmand jeg har for mig og at den hvide Vej paa min Trøje tilslut er aldeles forsvunden. Da spekulerer jeg paa hvad jeg skal gi Manden, mit Kort, en Cigar eller en Rubel. Jeg bestemmer mig for Kortet som det eleganteste; men da jeg leder efter mine Kort kan jeg ikke finde dem paa mig, jeg har dem vel et eller andet Sted i Baggagen. Jeg indskrænker mig da til at takke Herren, jeg taler alle mine Sprog og takker ham, og Manden smiler og nikker af alle Kræfter tilbage. Men nu er det som om vort Venskab er sluttet for Livet, Manden indleder en Konversation med mig paa Russisk. Jeg forstaar ikke alt, det er mig en Umulighed, men at det er Stearin han taler om forstaar jeg deraf at han nævner Ordet Stearin flere Gange. Jeg har altsaa Rede paa Hovedtemaet i hans Tale, men jeg kan intet svare ham, han synes ikke at forstaa noget af mine Sprog. Han kalder flere andre til og faar ogsaa dem til at blande sig i Sagen, tilslut er vi ti Mand om mig. Jeg kan ikke staa der umælende, jeg begynder at tale Norsk igen hele Tiden, og jeg taler ikke mindst. Dette gaar over Forventning, de nikker og er enige

naar jeg har sagt noget med høj Røst og overdøvet dem. Blandt mine Tilhørere er nu ogsaa den Togbetjent som flere Gange har lovet mig at ta Stearinen af, og da jeg viser ham min Trøje at Flækken er borte yttrer han noget og nikker tilfreds med Tingen han ogsaa.

Men mit Rejsefølge derinde i Kupéen stikker Hodet ud af Døren og kan ikke begribe hvad det er for Nordmænd jeg har faat fat paa. Snart begynder de at le højt og udannet derinde, og denne Latter faar mine Tilhørere til at studse, hvorpaa den ene efter den anden blir taus og gaar sin Vej.

Ved en liden Stanitsa hvor vi stopper tærskes der Korn paa den lerstampede Steppe. En Mængde Hvedebaand lægges vidt udover Jorden. Saa kører man med Heste og Okser omkring paa Hvedebaandene indtil Aksene er traadt istykker. Dette er Tærskningen. Det forundrer mig ikke længer at der er Sand og Smaasten i det russiske Korn. Jeg husked fra min Barndom i Nordland at Finmarksfiskerne havde med sig arkangelske Kornvarer hjem og at min Fars lille Kværn sled haardt med disse Varer. Ja det hændte endog at jeg saa Gnister fra Kværnen naar den malte russisk Brødkorn. Og det forekom mig mærkeligt. Jeg havde

ikke set alle Slags Tærskemetoder da. Men nu har jeg set dem. Lige til Metoden paa Hvedeprærierne i Amerika hvor vi drev det vældige Tærskespil med Damp og hvor Avner og Jord og Straa røg som Skyer udover Prærien. Men den morsommeste Metode var denne vi saa her, hvor unge Kosakpiger tærsked med Stude. De holdt en lang Svøbe op med begge Hænder og ropte opmuntrende til Dyrene. Og naar de smældte med Svøben beskrev den en skøn Figur i Luften. Og selv var jo Kosakpigerne heller ikke tykke og fede og rigeligt paaklædte, nej tværtimod.

Sletten bølger mere nu, den er ikke længer saa jævn, langt, langt ude tilvenstre øjner vi endog en sammenhængende Aasryg mod Himlen, det er Begyndelsen af Kaukasusbjærgene. Her i Egnen er det meget frugtbart, Byerne paa Sletten blir hyppigere og opad Aasryggen ligger Landsbyer. Her er store Vinfelter og Frugthaver, men fremdeles ingen Skog; kun omkring Byerne er smaa Skogklynger af Akacier. Heden tiltar; vi er inde i Kupéen efter Tur og klæder os i det tyndeste Undertøj vi har.

Telegrafstolperne der hele Tiden har fulgt os har stundom flere, stundom færre Traade; her er de nitraadede.

Heden blir værre og værre, og denne store Hede forundrer mig noget, jeg har dog været langt længer Syd i Verden før. Vel nok er vi langt Øst, men vi befinder os paa Serbiens, Norditaliens og Sydfrankriges Breddegrad. Og heller ikke er det saa stille at det er lummert, vi har alle Vinduer og Døre aabne paa begge Sider af Vognen, her blæser en Storm saa vi maa holde paa vore Hatte. Men Vinden er hed, vi kan næppe puste i den. Vi ser ud som mørke Pioner i Ansigtet og Damerne vables op og faar morsomme store Næser til Spot og Spe for alle. De har naturligvis vasket sig imorges Damerne. Men den Slags Forfængelighed hævner sig paa en lang Jærnbanerejse.

Vi møder Petroleums- og Naftatog fra Baku. Og Lugten af disse Oljevogne forpester ovenikøbet den hede Luft.

Pjatjgorsk ligger ude tilvenstre; vi stanser ved en liden Station og sætter Kurgæster af. Gudskelov, her forlader ogsaa den jødiske Officer Toget; han kender mig absolut ikke mere; vi skal rigtig se at komme væk fra Vladikaukas før han vinder efter did!

Pjatjgorsk, de Fem Bjærge, har Kursteder, Bad. Bjærgene staar hver for sig med sine

Tinder. Der er varme Kilder, indtil firti Grader varme, og der er Kilder saa svovlholdige at lægger man en Vindrueklase i dette Vand i nogle Timer krystaliseres Svovlet paa den og danner stive Grene og Druer af Svovl. Man falbyder disse Rariteter paa Stationerne.

Vi ser Snefjældene langt borte, de gaar næsten i et med de hvide Skyer paa Himlen. Det er som et Æventyr at se disse vældige Fjældmasser stige op fra Steppen og ligge der og skinne i Solen.

Klokken syv ud paa Aftenen er Heden aftat, Kaukasusbjærgene ligger tilvenstre hele Tiden, vi kommer dem nærmere og det blir svalere og svalere. Vi begynder at lukke Døre i Toget. Om et Par Timer til blir det koldt og vi lukker endog Vinduerne. Da er det at Stearinflækken paa min Trøje kommer igen, Kulden gør den atter synlig. Min Fagmand var altsaa alligevel en Fusker, en Øjenforblænder.

Solen er forlængst dukket under Synsranden, Fjældene er blet hvidlig grønne, de ser ud i sin Fjærnhed og i sin Vælde som en Verden for sig selv. Der er Tinder og Sadler og Taarn og Minaretter, alt i Sne. Og vi Fremmede kan forstaa hvad Pusjkin, Lermontov og Tolstoj har

skrevet om det første Syn af denne mystiske Herlighed.

Det mørkner hastigt. Vi nærmer os Stationen Beslan hvor Ingeniørens skal ta et andet Tog og rejse direkte til Baku. Fra nu af skal vi fortsætte alene. Maanen er oppe, den er blot halv, men en Mængde Stjærner er ogsaa tændte. Fjældmasserne ruger hele Tiden ved vor Side. Efter et Par Timer skyer det over, Maanen og Stjærnerne blir borte og Kulmørket indtræder. Vi ser midt i dette Mørke to svære Baal ude paa Steppen, det er Kalkbrænderier under aaben Himmel. Gnisterne sprutter nu og da højt tilvejrs, Skikkelser bevæger sig ved Ilden, Hunde gør.

Ved Stationen er det temmelig mørkt, en Lygte hist og her gir blot et sparsomt Lys og vi kan knapt se at byde vort Rejsefølge Farvel. Endnu længe efterat Toget til Petrovsk og Derbent er rejst afsted med Ingeniørens vandrer vi omkring paa Beslan Station i Mørket. Hvad staar vi her for? Ja den som vidste det! Men hvem kunde vi spørge? Og hvem kunde svare? I over to Timer gaar vi paa Stationen og blir mere og mere vant til Mørket og ser tilslut ganske bra. En drukken Bonde er falden overende henne ved en Væg. Han sover eller

er bevidstløs og viser intet Tegn til Liv. En Herre med Uniform paa og Baand om Luen beordrer Bonden bortbragt og to Jærnbanefolk trækker ham efter Armene langs Perronen og i Skjul. Han havde ingen Sæler paa, Benklæder og Vest skilles ad over hans Mave, og da saa vi at han heller ingen Skjorte havde paa. Og han blev slæbt bort som et Dyr, som en Død. Men om vi havde kunnet hjælpe ham lidt saa var der nu ikke længer Tid dertil. Et Tog bruser forbi og vor Linje blir endelig klar, der pibes og vi haster ind i vor Kupe og kender at vi ruller ud i Natten.

Om halvanden Time er vi i Vladikaukas. Klokken er nu halv tolv. Vi er tre Timer forsinket.

IV

Vladikaukas.

Nasiltsjik! roper vi nogle Gange. Vor Udtale af Ordet blir tilslut forstaat, der kommer en Bærer. Han bringer vort Tøj hen til en Isvostsjik, som er en Hyrekusk. Og Isvostsjiken kører os til Gæstgiverhuset.

Klokken er et om Natten, men Gæstgiverhuset er oplyst endnu. To Portierer med Guldrand om Luen møder op udenfor Indgangen.

Taler De Fransk?

Njet.

Tysk?

Njet.

Engelsk?

Njet. Kun Russisk, Tatarisk, Georgisk, Armenisk og Persisk.

»Kun«.

Vi stiger af alligevel, betaler Kusken og kommer op paa Numer 3 med os og vort Tøj. Her er bare en Seng. Vi forlanger ved Tegn en Seng til og der nikkes til Svar at det skal vi faa. Det er sent og vi er sultne, det gælder at faa noget Mad straks før Kokken gaar til Ro. Min Rejsekammerat begynder at tale om en god Vask først. Jeg kender min Pligt og slaar lidt i Bordet at Mad først og Tant og Stas og Forfængelighed siden. Og jeg trumfer min Vilje igennem.

Nedenunder i Madstuen faar vi stegt Faarekød, Pirogger og Sjtsji. Opvarteren kan Russisk, han kan ogsaa Beer og Meat paa Engelsk, men det samme kan vi paa Russisk, saa det er os ikke til nogen Nytte. Men alt gaar morsomt og godt. Med Undtagelse af at Maden er mærkelig dyr.

Efter Maden gaar vi ud. Klokken er nu to, men paa den anden Side af Gaden ser vi endnu mange Frugt- og Tobaksboder aabne. Vi gaar over og køber Druer.

Da vi kommer hjem staar der vistnok en Seng til i Værelset, men den er ikke opredt. Vi ringer. En Pige kommer. Hun gaar barbenet og er ogsaa ellers meget let klædt for Varmens Skyld. Vi gør hende begribeligt at

nu maa der foretages noget med den anden Seng, og hun nikker og gaar. Hun sa ikke et Ord saa vi kunde ikke afgøre hvad Sprog hun var mægtig, men hun saa os ud til at kunne Tatarisk. Vi gaar atter ud og køber Frugt mens vi venter, to Poser, saa vi kan ha store Mængder. Vi gir os til derude og gaar omkring i den varme Nat.

Det er kulmørkt, men der hænger Lamper ved hvert af de aabne Skur hvor der sælges Frugt og Tobak og varme Pirogger. En Lesghier eller Kister, hvad det nu er, staar i hvert Skur stærkt bevæbnet og sælger fredelige Druer og Cigaretter, han har baade Sabel, Dolk og Pistol i Bæltet. Der gaar mange Folk frem og tilbage mellem Akacietræerne, en og anden køber lidt, men de fleste gaar og nynner eller drømmer tause; nogle er stanset under Træerne og der staar de. Jo længer man kommer mod Østen des mindre taler Menneskene. De gamle Folkeslag har overvundet Pratets og Skrattets Standpunkt, de tier og smiler. Det er maaske det bedste slig. Koranen har skabt en Livsbetragtning som der ikke kan holdes Møder om og debatteres om, dens Mening er én: Lykken er at holde Livet ud, siden blir det bedre. Fatalismen.

Udenfor et af Skurene sidder en Mand og klimprer paa Balalajkaens Strænge, vagt, enkelt, en Musik fra det fossile Liv. Vi tænker: Gudskelov at han sidder der og klimprer hele Tiden. Det er en liden god Glæde han bereder os alle dermed, og selv holder han ikke op, saa han glæder vel sig selv ogsaa dermed. Dette underlige Folk i dette underlige Land! De har Tid til at spille og Ævne til at holde Kæften sin. Gud velsigne slige Lande fordi de er til midt i Verden! Og de kan ikke ha bedre Nabo end Slaven, for Slaven har selv en Stræng i Brystet. Da Grækerne omkring Aar 500 kriged med Araberne tog de engang en Afdeling af sin Fjende tilfange. Blandt Fangerne var der tre Slaver. Disse Slaver gik med Gusler, Strængeinstrumenter, i Hænderne. Det var deres Vaaben.

Nu begynder Musikanten at synge sagte til sin Klimpren. Vi forstaar ikke et Ord, men denne vuggende, halvhæse Inderlighed i Nynnet virker paa os. Og vi husker Drachmanns »Sakuntala« som ikke er nogen Ting, ikke Spor, — bare en Guldflod. Der gaar en og anden kristen russisk Officer forbi som ligger i Garnison her. Han maa passere al denne Muhammedanisme. Men han gør det uden

Uvilje fordi han er Slave. Han kommer kanske fra sin Klub og skal hjem og i Seng. Men Lesghieren gaar ikke hjem, han musicerer videre i Natten. Det er kommet vidt med os Europæere, vi glæder os i at ligge, og vor Seng er fuld af Tæpper. Vi er endog gaat over til at længes mod Vinteren naar vi har havt Sommer i nogle Uger, vi føler Tilfredshed ved Sne, ved den stive Død. Ingen knuges ned af at Sommeren er forbi, ingen har det ondt da og sørger. Det synes at være saa bagvendt, og det er ikke til at forstaa. »Den værste Dom over Livet er at ingen sørger over dets Død«. Og naar vi atter har opnaat vort Hjærtes Ønske og faat Vinteren igen da gaar vi ikke forsagte i Hi, som vilde være det naturlige, vi arbejder, stræver, spræller i Sneen. Og i de lange Aftener naar intet Levende kan færdes ude for Frost da brænder vi i Ovnene og læser. Læser Romaner og Aviser. Men de gamle Folkeslag læser ikke, de er ude i Natten og klimprer Sange. Der sidder nu denne Mand under Akacien, vi ser og hører ham spille, i et sligt Land er vi. Da en Barbarkejser blev europæiseret begyndte han at bruge Kaukasien til — Forvisningssted. Og hid forviste han fortrinsvis Digtere.

Natten den lider, men slig er det her at Menneskene gaar alligevel ikke til Ro. Livet er dem kærere end Søvnen aldenstund Natten er varm og stjærnefuld. Koranen har ikke forbudt Folk Alverdens Ting, Folk kan gærne gotte sig med Druer, Folk kan gærne synge under Stjærnerne. De Vaaben i Bælterne her betyder noget, de betyder Krig og Herlighed og Sejer og Trommer. Men Balalajkaen betyder ogsaa noget ved Siden af, den betyder Elskov og bølgende Steppe og Susen i Akacieløvet. Da den sidste Krig mellem Grækerne og Tyrkerne brød ud sa en tyrkisk Officer saa selvfølgeligt hvem der maatte tabe. Og han sa videre: Aa der vil flyde Blod i Elvene og der vil komme Blod paa Blomsterne, slig vil Grækerne falde! Jeg læste engang dette et Sted og det traf mig ved sit Sprog og sin mærkelige Forestilling. Blod paa Blomsterne! I Herrer preussiske Officerer, naar talte I slig? . . . . .

Da vi kommer hjem er vistnok Sengene opredte paa sit Vis, men der mangler os Vaskevand, Haandklæder og Tændstikker. Og Sengene er i Grunden slet ikke opredte, der ligger blot et Par Lagener skævt udbredt paa hver af dem. Min Rejsefælle begynder at

strække og glatte Lagenerne, vistnok ikke for den store Nytte hun selv kunde ha deraf, men forat lære Pigen den gode Kunst, altsaa af Kærlighed til Sagen. De to gaar hinanden tilhaande og da de begge efterligner hinandens Sprog er det de største Underligheder jeg faar høre. Vi foreslaar at faa Tæpper til Sengene, for der er bare Lagener, — Pigen gaar ud og kommer tilbage med et Tæppe. Vi beder om et Tæppe til, altsaa et til hver Seng, og Pigen bringer et Tæppe til. Saa er det om vi kan faa Vand. Pigen forstaar da ikke et Muk. Vi forklarer det af alle Kræfter og tilsidst gaar det op for hende at det er Vand vi vil ha. Men her var det vi som var dumme. Pigen sætter bare sin nøgne Fod paa en Pedal paa Vaskeservanten og Vandet staar ned i Kummen som en Straale. Slig er Servanterne indrettede her; i Rusland vasker man sig altid i rindende Vand, og det burde vi ha husket fra Moskva. I Fremmede vasker Jær jo i Jærs eget Smuds, siger Russeren. Men saa var det til allersidst Haandklæder, om vi kunde faa Haandklæder? Pigen gaar og kommer tilbage med et Haandklæde. Om vi maatte faa et til? Pigen bringer et til. Tændstikker har jeg selv i Lommen,

saa nu hilser vi og nikker Godnat til Pigen og lukker hende ud forat bli kvit hende.

Den lange Jærnbanerejse har rystet sammen alle de forskellige Dele i vore Hoder, der danser mange løse Ting omkring derinde, vi kører endnu; selv har jeg desuden et lidet Tillæg af Mathed, af Ubehag, Feber. Det der maa nok kureres med en bitte liden Dram, siger jeg. Og saa ser jeg mig Lejlighed til at hælde Cognac i et Ølglas.

Efter en Times Søvn vaagner jeg af den store Hede i Rummet og forstaar nu at jeg aldrig i Verden burde ha forlangt Tæpperne. Jeg sovner atter ind, dennegang med bare Lagenet over mig. Henved Klokken fem vaagner jeg ved at jeg fryser, og jeg forstaar nu at jeg aldrig i Verden burde ha kastet Tæppet. Kortsagt jeg havde faat Begyndelsen til den kaukasiske Feber og maatte tilbringe en urolig Nat.

Ak jeg maatte tilbringe mange slige Nætter.

V

Om Morgenen forhører vi os om Befordring over Bjærgene; vi meddeler os gennem en tysk- og fransktalende Herre som vi er saa heldige at træffe i Hotellet. Der er ingen offentlige Heste og Køregrejer at opdrive, et kommende Selskab af 64 Franskmænd har telegrafisk optat al Skyds. Der stod vi. Vi blir vist over til Poststationen i Anledning af Sagen; her træffer vi en Embedsmand som taler Tysk. Han forklarer os at alle Statens Heste er optagne for seks Dage fremover. Seks Dage i Vladikaukas! Inde i Bjærgene kunde vi ha givet os lidt god Tid hvis det gjordes nødvendigt, men ikke her paa Fladen, i Steppebyen. Og var vi her i seks Dage vilde desuden Officeren fra Pjatjgorsk indhente os og kanske ikke være til at undgaa.

Postembedsmanden foreslaar at vi lejer privat Ekvipage med fire Heste for. Det vilde koste lidt mere, men. Endvidere raader han os til at faa en Molokaner, en Mælkedrikker, til Kusk. Disse Folk er religiøse Sekterister og smager aldrig Alkohol i nogen Form.

Postembedsmandens to Forslag lød fornuftige, med Undtagelse af det ene. Forslaget om de fire Heste lød ikke fornuftigt. Med Hensyn til Spørgsmaalet om vi var grevelige Personer saa benægted jeg intet desangaaende, da han ikke udtrykkelig spurgte mig; men hvadenten det var en Kaprice eller det var af Nødvendighed, — nu ønsked vi at rejse som jævne borgerlige Folk, og dette lader jeg ham forstaa. Han forklarer da at fire Heste er nødvendige paa den bratte Vej hvis vi var to Personer og havde Baggage; ogsaa han selv havde rejst over Bjærgene med fire Heste for. Det var en anden Sag; begge hans Forslag var fornuftige. Denne Mand syntes aldrig at ha flottet sig til Urimelighed, han saa tværtimod ud som om den Rejse i sin Tid med de fire Heste havde tat hans sidste Skilling, slig saa han ud. En forslidt, afmagret Embedsmand med pjusket Haar og lang tynd Næse. Jeg takker ham hjærtelig for hans Elskværdighed

mod os og vil gaa. Da foreslaar min Rejsefælle at gi Manden et Par Rubel. Jeg faar det pruttet ned til en og rækker ham Sølvmynten paa en diskret Maade. Han skulde ingenting ha Tak, det kosted intet. Nejvel, men vi vilde vise vor Erkendtlighed. Da modtog Manden Mynten og la den fra sig paa Pulten. Hvorpaa han begyndte at arbejde med sine Papirer igen. Men min Rejsefælle sa: Der kan du selv se, han vilde ha blet meget gladere for to Rubel.

Fra Hotellet faar vi budsendt en Molokaner paa fire Heste og Ekvipage; den fransk- og tysktalende Herre er os atter behjælpelig. Denne hjælpsomme Mand er civil, i almindelig europæisk Dragt, moderne, elegant, men han gør et militært Indtryk, vi takserer ham til Oberst. Han er noget graanet.

Molokaneren kommer.

Er De Molokaner? lod jeg spørge. Det var forresten første Gang i mit Liv jeg har forhørt mig om en Kusks religiøse Standpunkt før jeg tog ham.

Ja han var Molokaner.

Kusken forlanger 57 Rubel forat køre os over Bjærgene til Tiflis. Men han vil natur-

ligvis ikke for de samme Penge skaffe os Kosakeskorte.

Kosakeskorte? Hvad skulde vi med den? Turde han ikke køre uden?

Kusken spør paa sin Side om vi turde køre uden.

Vi ser paa hinanden.

Da afgør vor Tolk, Obersten, Spørgsmaalet og siger at vi ingen Eskorte trænger; vi er af dem som sætter vor Sag i Guds Haand. Hvad skulde Røvere og Mordere ville os? Vi ejed ikke Penge paa denne Jord, vi var Missionærer, vi skulde ind i Persien og Kina, og i vore Kufferter var bare Bibler. Saa vi havde ingen Eskorte behov.

Og Molokaneren paa sin Side kunde ikke være mindre. Hvad skulde vi med de syv Mand Kosakeskorte foran og bag os? Kortsagt der var ingen Fare, han havde rejst Vejen før og kendte den.

Vi er enige. Vi gir Kusken ti Rubel i Forskud og modtar hans Isvostsjikskilt med Numer paa i Pant. Undervejs skal han ha fem Rubel at leve af for sig og Hestene· og naar vi kommer frem til Tiflis betaler vi ham Resten med to og firti Rubel. Rejsen skal vare tre

Døgn. Imorgen tidlig Klokken fem skal den begynde.

Men ved Døren vender Molokaneren om og vil udtrykkelig ha fastslaat at hvis vi begynder at skeje ud oppe i Bjærgene og foreta Udflugter til Auler og Folkeslag i Nabobjærgene saa vilde han ha femten Rubel om Dag i Ventepenge. Vi faar det pruttet ned til tolv og er enige.

Alt er i Orden.

Vi vandrer ud forat bese Byen. Vladikaukas, »Kaukasus' Herre«, har 45.000 Indbyggere, er halveuropæisk, har Teater, Parker og beplantede Boulevarder. Der er ikke meget interessant at se, kun at Haandværkerne sidder ude paa Gaden og arbejder ligesom i Sydeuropa, men med den Forskel at disse Haandværkere er vakkre Mænd som alle Kaukasere, brune Skønheder af Arabertypen. Vi gaar hen til en Bænk hvor tre Mænd sidder og arbejder i Metal. De cicellerer og driver Beslag til Dolke og Sabler, Sirater til Bælter, Kvindesmykker. Jeg køber en Stok som den ene af Kunstnerne netop sidder og blir færdig med, den er damasceret med Metal og indlagt med fire grønne Stene. Den er meget billig, otte Rubel; dens Tegning er byzantinsk. Jeg har slaat over at der er nær

9000 Stifter og Splinter af Metal stukket ind i Haandtaget paa Stokken.

Det var ikke Manden magtpaaliggende at afhænde sine Varer. Han rejste sig da vi kom hen til hans Bord, men han sa ikke et Ord og blev blot staaende. Jeg gennemsøgte alle hans Stokke og tog mig god Tid; naar jeg spurgte om Prisen gav han sit lille korte Svar paa Russisk og taug saa. Da jeg betalte ham takked han ikke paa Russisk, men sa et Ord i et andet Sprog og nikked. Han blev staaende hele Tiden og først da vi var gaaet saa vi at han satte sig igen.

Vi skal købe Plaids. For det blir vel koldt oppe i Bjærgene og vi har næsten intet Overtøj med. Vor fransk- og tysktalende Oberst gaar med os. Vi finder snart en Butik med Plaids; skønt ogsaa Obersten er fremmed i Byen er det ham en smal Sag at ane sig frem til det rette Sted.

Der lægges frem for os kedelige europæiske Plaids af mange Sorter, og vi vrager dem alle. Vi faar derimod fat paa nogle bløde, langhaarede Uldtæpper som er det peneste vi har set. Hvad koster de?

En blaaøjet Mand i sort Silketrøje staar

indenfor Disken, han ser paa Prislappen og svarer atten Rubel.

Altsaa for to, siger Obersten forklarende til os. Atten Rubel for begge Tæpper.

Men den blaaøjede Mand forstaar Tysk, han er kanske Tysker og han svarer: Nej atten Rubel for Stykket.

Dette havde Obersten vistnok skønt fra Begyndelsen, men han lader ialfald nu højst forbauset. Han tar sin Lorgnet op, sætter den paa Næsen, ser paa Tæpperne, ser derfra op paa Købmanden og kan slet ikke komme sig, han siger ikke et Ord. Købmanden ser paa Obersten tilbage, og saaledes staar de begge en Stund.

Købmanden maa først vige, han siger: Jo atten Rubel Stykket. Og han slaar Tæpperne vidt ud og begynder at forklare Farven, Uldsorten, Kvaliteten. Her var ikke Tale om almindelige Tæpper, vi maatte vel forstaa . . . . .

Men Obersten puffer taus til Tæpperne og belaver sig paa at gaa. Vi følger ham. Da vender Obersten sig om og siger: Skal jeg sige Dem en Ting — hvad vil De ha for Tæpperne?

Købmanden svarer seks og tredive Rubel og gir sig til at forklare Tæpperne paany.

Da siger Obersten til os paa Fransk at det vist ikke er muligt at faa dem billigere.

Nej det er umuligt at sælge dem billigere, siger den Pokkers Tysker som kanske endog er Franskmand.

Obersten strider med ham endnu en Tid, men til ingen Nytte; Tæpperne blir indpakket, og jeg skal betale. Mens jeg tæller op mine Papirrubel og er kommet til fire og tredive varsler Obersten pludselig Stop. Og han rækker Købmanden Pengene og siger at han faar ikke en Kopek mere. Købmanden vrider sig og modtar ikke Pengene.

Saa tag Tæpperne tilbage, behold dem, siger Obersten. Men samtidig stikker han den store Pakke indunder min Arm og viser til Døren. Hvorpaa han kasted Sedlerne paa Disken og kom efter os ud paa Gaden.

*

En halvvejs søvnløs Nat paa Grund af kaukasisk Feber og kaukasiske Væggelus.

Jeg vaagner Klokken halv fire og staar op. Det er mørkt, men Frugt- og Tobaksboderne paa den anden Side af Gaden er som sædvanlig oplyste. Jeg hører at det ringer et Sted i

Huset. Det er altsaa ikke fortidlig at ringe, tænker jeg og trækker i Strængen. Der kommer ingen. Jeg ringer igen og lægger mig i det aabne Vindu og ser ud og venter. Der kommer ingen. Saa ringer jeg igen.

Vi ringte seks Gange forat faa vore Sko og lidt Frokost.

Vi lægger Mærke til fra vore Vinduer at vor Molokaner ganske rigtig holder udenfor Hotellet Klokken halv fem. Han taler et Øjeblik med Portieren og kører bort igen. Vi gaar ned og faar fat paa Portieren, men vi kan ikke tale med ham i noget Sprog og forstaar ikke et Ord af hvad han forklarer. Nu er Klokken fem.

Molokaneren ruller atter op foran Hotellet; men da jeg begynder at læmpe vor Baggage ud paa Vognen blir den blidelig løftet af igen og bragt ind i Hotellet paany. Vi forstaar ikke denne Besynderlighed og vi forstaar ikke hvad Portieren og Kusken prater om. Vi blir da enige om at Hotellet holder Baggagen fast fordi vi ikke har betalt vor Regning endda. Da strækker jeg mig op og er en stor Mand til dem og fremsiger paa Norsk en tyk Tale, en fed Tale, Velstandsord. Jeg glemmer at vi er Missionærer og tar min Lommebog op og

slaar paa den og bruger Ordet Million, som er næsten det samme paa Russisk, saa de kan faa et lidet Indtryk af os. Da dette ikke hjælper taler jeg meget højere og skriger paa Regningen — kom bare med den lille Regning!

Men da Hotellets Folk skønner at de intet faar forklaret os gaar de i sin Nød hen og vækker vor Tolk fra igaar, Obersten. Han kommer ned, noget let paaklædt, hilsende, bedende om Undskyldning for sit Toilette. Og nu kommer det for en Dag at det er Politiet som hindrer vor Afrejse. Der gaar en Hesteepidemi i Egnen, vore fire Dyr skal forfares, Politiet har sendt vor Kusk Indkaldelse sent igaaraftes.

Der stod vi igen.

Naar kunde vi saa rejse?

Ud paa Formiddagen engang.

Men da kunde vi ikke komme til den bestemte Bjærgstation til Natten.

Nu lægger Obersten sit Hode iblød og forhandler en stiv Stund med Portier og Kusk. Og der blir bestemt at vi skal køre til Politimesterens Bolig og henvende os til ham privat. Jeg skal sende ind til ham vort Pas og mit Kort og en Opvarter fra Hotellet skal følge

med og paavirke ham med sin Garanti for Hestene.

Saa gælder det at finde mine Kort. Vi ransager vore Kufferter og det blir desværre aabenbart for alle Folk at det ikke er Bibler de indeholder. Men vi finder ikke mine Kort. Hvor var de da henne? Jeg havde en hel Æske af dem, jeg har altid en hel Æske af dem, eftersom jeg aldrig faar Brug for nogen. De maa være stukket ind blandt de Sager vi har tilbage i Helsingfors. Istedetfor mine egne finder vi tilfældigvis Musikeren Sibelius' Kort, Albert Edelfelts Kort, Wentzel Hagelstams Kort og Fru Mascha Hagelstams Kort; Obersten vælger Wentzel Hagelstams Kort og siger at det gaar an. Vi frygter for at Kortets Navn passer for daarligt til Passets, men Obersten svarer at der ikke vil bli sammenlignet saa tidlig paa Morgenen.

Saa kører vi.

Men Politimesteren er ikke oppe.

Vi kører tilbage igen til Hotellet. Obersten maa atter frem. Han telefonerer nu til Politimesteren paa Sengen og faar udvirket at en skriftlig Tilladelse til at rejse kan afhentes paa Poststationen.

Saa var alt i Orden.

Vi læsser vor Baggage paa Vognen og betaler i Hotellet. Værelset var i og for sig billigt, fem Rubel, men paa Regningen var opført Benyttelse af to Hodepuder en Rubel, to Haandklæder femti Kopek, samt andre Underligheder. Men vi betaler uden Indsigelse, takker for sidste Gang vor mageløse Oberst og ruller bort fra Gæstgivergaarden. Klokken var nu halv syv.

Paa Poststationen leverer jeg Hagelstams Kort. Den venlige Embedsmand fra igaar tar det, ser paa Navnet og finder Politimesterens skriftlige Tilladelse frem. Saa er vi færdige i Vladikaukas. Lykkelig Rejse! hilser Postembedsmanden.

VI

Det er sval Morgen, der er Skyer over Fjældene og ingen Sol endnu. Vi kører igennem en Allé af Pyramidepopler, vi møder en Mængde Frugtvogne som skal ind til Byen og vi køber nogle Poser Druer for næsten ingenting. Saa kører vi langs Floden Terek og kommer til et Vandingssted; det slaar os at denne Plet er fuldkommen norsk i sin Karakter og vi stiger af Vognen og blir her lidt længer end nødvendigt. Skyerne letter, mere og mere af Fjældene blir synligt for os, men ikke Toppene. Vi kommer til en Bom hvor Vejpenge forlanges, og da vi maa vente længe paa Kvitteringen for de to Rubel stiger vi atter ud og taler med Hestene og med Kusken. Vor Molokaner hedder Karnej Gregorevitsj, er Russer, halvhundrede Aar, med mørkt langt Haar og Skæg og lyseblaa Kuskekaftan. Han spør om

vi er Franskmænd, men da vi forklarer ham hvor vi er fra forstaar han ingenting og betragter os haabløst. Havde vi været Franskmænd vilde han med en Gang ha vidst at vi var fra Frankrige; Navnet Frankrige er trængt ind i Kaukasien just nu siden Tsarens og Felix Faures Alliance i Kronstadt. Karnej Gregorevitsj nævner endog Alliancen og smaaler stolt af sin Kyndighed.

Saa kommer Kvitteringen, Bommen gaar op og vi ruller igennem.

Der er ingen nævneværdig Stigning i Vejen. Vi kører igennem en dyb Dal der synes ufremkommelig trang, med vældige Bjærge paa begge Sider; vi hører saavidt Tereks lille Sus dernede i Dybden. Terek er ikke stor paa denne Aarstid, men den er meget strid fordi den kommer helt oppe fra Bjærget Kasbek og har saa højt Fald. Vi kører gennem Kalkbjærge, Vejen er skaaret ind i Bjærgets Side, den har Tag, den mangler blot den ene Væg ud til Terek forat være en Tunnel. Her er et frygteligt Kalkstøv, Støvet staar stille og grumser Luften, det lægger sig over Briller og Kikkert. Den Bjærgside vi har Udsigt til er bevokset med Løvkrat og Ener og smaa Naaletræer næsten helt op.

Efter et Par Timer trækker Taagen bort fra Fjældtoppene; Solen skinner. Det blir varmere og varmere, Karnej spænder sit Læderbælte af, trækker Kaftanen af, lægger den sammen i nøjagtige Dele, som den Ordensmand han er, og sætter sig paa den. Vi spænder Paraplyerne op for Solen.

Vi kommer til første Station i Bjærgene, Balta, som vi passerer. Jeg vidste af alle Beskrivelser jeg havde læst at her ved Balta begynder Bjærgene. Som om vi ikke havde havt Bjærge før! Landskabet forandres, vi ser gennem en vældig Kløft, hvis Sider gaar til Himmels, Snetoppe i det Fjærne, men baade paa højre og venstre Side af os er Bjærgene grønne; de har ingen Træer, ingen Busk, blot Græsrod. Og ovenover Toppene kredser Ørne. Vi har allerede set mange Ørne idag.

Naar vi har passeret disse nøgne Bjærge kommer vi til andre der er lodne af Buskvækster. Dette er en Ejendommelighed i Kaukasien. Mens det ene Bjærg er grønt tiltops, renset, foruden en Busk, er Nabobjærget overklædt med den frodigste Vegetation. Det er ingen Skog, men Krat, tildels højt Krat af Løvtræer. Her er i forskellig Højde Eg, Kastanje, Bøg, lidt Gran, mest Birk. Vor kære

nordiske Birk gir sig ikke over, men gaar helt til Toppen, mens alle andre Træer fryser og stanser.

Fra nu af stiger Vejen stærkt, vi kører med smaa Mellemrum i Skridt. Vi kommer forbi Stationen Lars der er omgiven af over et Tusind Meter høje Fjælde. Vejen gaar nu i Zigzag, al Udsigt er stængt, vi kan intet se fremover og intet bagover, vi ser blot Karnejs Ryg og Hode. Hist og her langs Vejkanten ligger Mænd og sover; det er vel Arbejdere som skal gruse og reparere Vejen, men som tar sig lade Dage. De er klædt paa tsjerkessisk Vis, men har hægtet Vaabenerne af Bæltet. Det viser sig at alle Mænd langs Vejen over Bjærgene er klædte i tsjerkessisk Dragt uden at være Tsjerkessere, selv Tataren, ja selv Russen klæder sig saa. Men af Tsjerkessere er her ingen; de fleste af dem vandred ud til Tyrkiet da Russerne overvandt dem, de som er tilbage bor oppe i Cirkaukasien, omkring Floden Kuban, og en Stamme, Kabarderne, bor nord for Vladikaukas. Dette Folk som engang var det uforsonligste og som endog afslog at træde ind i Schamuils Hær bare forat bekæmpe Russerne saa meget kraftigere paa egen Haand, det bor nu nærmere Rusland end noget andet

kaukasisk Folk som tidligere leved i Bjærgene. Slaven overvandt det, og det blev hans Nabo.

Vejen er saa stængt at den ligesom blot vil la os komme frem Fod for Fod. Saa aabner den sig lidt og vi kører over Terek paa en Jærnbro. Her er meget trangt i Bunden, Elven bruser stærkt, Vandet er gulgraat af Kalk, det er som Suppe. Ved Broen staar en og anden brændt Løvtand. Vi stiger af og tørrer Kalkstøvet bort af nogle af dem forat prøve at hjælpe dem til at aande igen, vi henter ogsaa Vand til dem fra Terek i Karnejs Zinkbøtte. Karnej selv staar og ser paa os og begynder at bli utaalmodig. Vi foretog os heller ikke slige Taabeligheder til Stadighed, men dennegang var der udbrudt Strid i Vognen om hvorvidt disse sørgelige Løvtandsvækster var levende eller døde og det var dette Spørgsmaal vi vilde bringe paa det rene. Karnej slaar sig tilsidst til Ro og opgir os, han stiger af han ogsaa og sætter sig paa Vejkanten og ser paa os. Han forestiller sig kanske at det er et Slags Religionsøvelse vi driver der foran Løvtanden siden vi er Missionærer.

Men døde var Planterne ikke. Da vi fik den gode Ide at skære en af dem af viste det sig at den havde godt med Saft i sig.

Og Karnej kører os videre.

Vi slaar Paraplyerne ned, for nu er al Sol stængt ude. Vi passerer en Flok Fragtmænd som ligger og sover paa begge Sider af Vejen. Der er seks Stykker af dem, og alle har Vaaben paa Maven. De har vel valgt denne Hvileplads fordi her er Skygge. Hestene har de spændt fra og bundet og git dem Majs; men den ene Hest har intet faat eller den har ædt tomt, og vi stanser da og gir den lidt fra de andre Heste. Herunder vaagner Mændene og de ligger der paa Albuen og ser paa os og taler sig imellem. Da de ser hvad vi foretar os nikker de og ler, og de rejste sig og kom hen til os og gav den forfordelte Hest mere Majs de ogsaa. Da vi kørte vor Vej la de sig igen.

Saa kommer vi til Darjalfortet med dets runde Fløje og Kanoner og Skiltvagter udenfor. Jeg har læst om at allerede Plinius har beskrevet Darjalpasset og den stærke Fæstning Cumania som laa her og hindred utallige Folkeslag Gennemgangen. Nogle faa Soldater kunde stanse en hel Hær ved dette trange Hul.

Stigningen i Vejen øger, Fjældene slutter sig tættere og tættere omkring os, det synes som om alt Haab er ude, blot lidt Himmel er

synlig ret over vore Hoder. Det virker beklemmende paa os, vi overvældes og tier. Pludselig ved en skarp Drejning af Vejen aabner der sig et svært Gab tilhøjre og vi ser aldeles nær os Istinden Kasbek med sine Bræer der hvidgnistrer i Solen. Den staar os klods ind paa Livet, stille og høj, stum. Der rykker en sælsom Følelse gennem os, Bjærget staar der som opsvoren af de andre Bjærge, det er som et Væsen fra en anden Verden som staar og ser paa os.

Jeg tumler ud af Vognen og kommer mig bag Calechen og holder mig fast der og ser. I dette Øjeblik omfavnes jeg af en Hvirvelfølelse, jeg løftes op fra Vejen, ud af Hængslerne, det er som jeg staar Ansigt til Ansigt med en Gud. Det er klinkende stille, jeg hører blot Vejrets Sus deroppe om Tinden, Skyerne driver over Midten paa den, men kommer ikke op til dens Top. Jeg har været i Fjælde før, jeg har været paa Hardangervidden og i Jotunhejmen og lidt op i de bayerske Alper og i Colorado og mange andre Steder, men jeg har ikke før følt mig saa uden Fodfæste paa Jorden; men her staar jeg og holder mig fast. Saa hylles Tinden ind i en Sky som skjuler den. Synet

er borte. Blot Fjældet vedblir at suse deroppe i Skyen.

Saa kalder det fra Vognen og jeg tumler op igen.

Jeg husker fra min Barndom i Nordland en sælsom Nat, det var en stille Sommernat i Sol. Jeg kom roende i en Baad, men jeg rodde ikke, jeg hamled og sad altsaa med Ansigtet vendt fremover i Baaden. Hver Sjøfugl taug og der var intet Levende at se paa Land. Da dukker der op af det blanke Vand et Hode, Vandet siled af det. Det var vel en Kobbe, men den var som et Væsen fra en anden Verden, den laa og saa paa mig med aabne Øjne og grunded. Dens Blik var som et Menneskes . . . . .

Vi passerer atter Terek paa en Jærnbro. Her aabner Vejen sig dygtigt saa vi ser en halv Verst frem. Vi stiger stærkt, Vejen ligger nu omtrent midt oppe i Fjældsiden, og langs hele Vejen er der Færdsel af Mennesker, Heste, Okser, Æsler, Ryttere med Gevær over Skulderen. Af menneskelige Boliger ser vi ingen. En stor Faarehjord staar lige ved Vejen, der er fire Hyrder med lange Stave med den. Hyrderne har uhyrlige Skindluer paa Hodet, men er ellers let klædte og temmelig fillede.

Faarene er allesammen hvide, den hele Hjord staar dørgende stille i Fjældet, Dyrene synes at være Stene blandt andre Stene. De staar kanske slig og danner en Stenur for Ørnenes Skyld.

En rum Tid efter og vi ser Stationen Kasbek foran os, en hel liden By af Huse. Sønderrevne Fjælde rejser sig her i Vælde rundt omkring, men opad Siderne er der grønt og helt op til Toppene er der slaat Hø som staar i smaa Saater. Faar græsser i Fjældene helt tiltops, vi ser dem oppe paa det øverste, mod Himlen, det er hvide Prikker som flytter sig. Paa Toppen af et af Fjældene staar et Kloster med høje Taarne i Sneen. Nede omkring Stationen er en Mængde smaa Agerlapper rundt Husene; i Terek bader nogle Mænd sine Heste.

Vi kører ind til Stationen.

*

Ved Ankomsten omringes vi af vindskibelige Børn som falbyder Bjærgkrystaller og Stene i mange Farver. Vi har kørt i et Træk 43 Verst og skal nu raste i tre Timer, Karnej spænder Hestene fra. Da jeg spør ham om vort Tøj

kan bli liggende paa Vognen under Hvilen forekommer det mig at han gør en usikker Gestus; jeg finder det da tryggest at ta de mindste af Sagerne med ind.

Her faar vi Middag, udmærket stegt Faarekød og udmærket Suppe, bagefter faar vi endog delikate Pirogger. Men Rensligheden er meget moderat. Tjeneren gaar i en brun Kaftan og er herlig bevæbnet; han gør sin Flid forat tækkes Fyrsteparret, han har endog en Bordopsats af Plet at sætte frem. Men Glasproppene i Ædike- og Oljeflaskerne er borte og den gode Tjener har forsynet dem med nye Proppe af Avispapir. Men hans statelige Holdning da han satte Herligheden frem paa Bordet dæmped al Kritik.

Han peger ud af Vinduet og fremviser Jøklen, som forøvrigt nu er noget skjult af Taage. Kasbek! siger han. Til dette nikker vi og ved det allerede, men da vi spør ham om Klostret som vi ser deroppe i Sneen svarer han noget hvoraf vi bare forstaar at det er et russisk Kloster. Ingen af de kaukasiske Folk regner sig for Russere. Og der er endnu saa lang Tid efter Erobringen naivt stridbare Kaukasere som siger at kun hvis Russen opfører sig pent skal han faa optræde i deres Land, ellers ikke.

Karnej har sagt at vi skal hvile til Klokken fire. Vi forstaar nogle af hans Ord og han er ogsaa ganske flink til at anskueliggøre. Naar vi holder vore Ure frem til ham forstaar han Talskiven som ingenting, han tar da gærne en Kvist eller et Straa op fra Marken og peger præcis paa det Klokkeslæt han vil indprente os, samtidig med at han nævner og atter nævner Tallet.

Pludselig begynder Tordenen at rulle. Lidt efter begynder store Regndraaber at falde, men Solen skinner. Jeg løber ud og vil redde Resten af vort Tøj ind; men en Mand i en blaa Lærredsskjorte der rækker ham til Knæerne ser op mod Himlen og forklarer mig at Regnen straks vil ophøre; han peger ogsaa paa sig selv og betyder mig at han vil ta Vare paa Tøjet. Han gaar ind i Stalden og kommer tilbage med sin Kaftan som han breder ud over den mest udsatte Kuffert.

Regnen blir voldsom, den gaar over til Haglvejr. Haglene er meget store og hopper højt op fra Marken naar de slaar ned. Det minder mig om de haarde Haglbyger midt i den hede Sommer paa de amerikanske Prærier. Vi maatte da iblandt kaste vore Trøjer eller hvad vi fandt over Hesteryggene og selv krybe ind

under Vognene for ikke at bli saaret af Haglene. Og Hestene der kendte Fænomenet fra Føl af luded blot med Hoderne forat bjærge Øjnene og holdt Rappene ud.

Jeg springer i Skjul i Stalden. Derinde staar en Ko med Kalv, et Kamelføl og andre Dyr, alle synes at ha det godt med Undtagelse af et fedthalet Faar som ligger i en Baas. Faaret er sygt og oppustet, det stønner tungt og lukker Øjnene. Det ligger der formodentlig til Slagt. Jeg kommer ned i min Kuffert efter Cognac og hælder i et Ølglas, jeg spejder omkring mig, og da jeg finder mig alene rænder jeg i Faaret flere gode Slurker. Jeg stræver længe med dette da Dyret er genstridigt, men da jeg tilslut faar fat paa dets Tunge svælger det godt. Tungen var blaa.

Efter Drikken pruster Faaret og ryster paa Hodet og ligger saa stille. Jeg haabed at det vilde komme i Sved.

Haglbygen gaar over og Solen steger atter uforstyrret. Jeg gaar ud af Stalden og støver omkring; det ryger varmt af Jorden. Vi befinder os nu 1727 Meter over Havet og har paa de 43 Verst steget nær et Tusind Meter siden imorges. Her omkring Kasbek skal Osseterne bo, dette Folk hvis Afstamning

og Navn ingen kan udgruble, Folket kalder sig selv Iron. Jeg vilde gærne udrette noget for Videnskaben mens jeg er paa denne Rejse, det laa da nær at foreta nogle Undersøgelser blandt Osseterne. Jeg kunde blot klattre opad Bjærgene i nogle Timer og saa komme til Osseterne og udgrunde dem. Jeg havde nogenlunde bra Forudsætninger dertil, jeg havde læst mange Bøger i Tidens Løb om Kaukasien. Her er Menneskehedens Vugge, her var Prometheus lænket til Klippen, her er den evige Ild ude ved Baku, hid kom en hel Mængde Jøder og bosatte sig efter det babyloniske Fangenskab og her i Nærheden ligger Bjærget Ararat som rigtignok ligger i Armenien, men det er synligt ogsaa herfra. Jeg burde blot ha god Tid paa mig og ikke bare et Par usle Timer. Jeg har læst om at Osseterne skal ha en hel Mængde Redskaber som ellers ikke er kendte af andre Stammer i Kaukasien, baade Ildtænger og Dejgtrug og Smørdritler og Ølkrus og Høriver og meget andet; dette har forundret alle tidligere Forskere og sat dem Bét. Men slap nu blot jeg over til dem saa vilde jeg spørge dem bent ud hvor Satan de havde disse Instrumenter fra, om de havde købt dem eller om de var dem medfødte. Der kunde muligens

komme uanede Ting for Dagen, jeg blev kanske endog nødt til at opfinde en helt ny Lære om Folkevandringerne, gendrive mine Forgængere i Faget, baade Erckert og Brosset og Opfert og Nestor og Bodenstedt og Reclus, og komme til selvstændige Resultater. Det vilde kanske ikke bli uden Betydning for mig selv heller, der vilde flages for mig naar jeg kom hjem, jeg vilde faa Anmodning om at holde Foredrag i Den geografiske Forening, jeg vilde faa en stor St. Olaf. Jeg saa det alt i Aanden.

Saa kommer Karnej hen til mig der jeg staar langt borte under et Bjærg og mælder at nu skal vi afsted.

Afsted? Det er ikke Aftalen. Og jeg tar Uret op og viser Karnej hvor han havde pegt med Straaet at det er en hel Time fortidlig. Men Karnej lader sig ikke omstøde, han finder sig et Straa han ogsaa og peger paa Kortviseren og bestemmer at der hvor den staar netop nu skal vi afsted. Vi staar der med hvert vort Straa og Uret imellem os og forhandler under Bjærget; tilslut maa jeg gi efter og følge ham.

Min første Tanke galdt Faaret i Stalden og jeg trækker vor Afrejse i Langdrag for dets Skyld. Desværre havde det vel faat sin Be-

komst; da vi rejste havde det væltet sig om paa Siden og syntes ikke at ha længe igen.

Idet vi forlader Stationen møder vi en vældig Faarehjord midt i Vejen. Den stanser vore Heste, pakker sig tæt om os og holder os fast. De fire Hyrder har lang Stav, Dolk over Maven og Gevær paa Skulderen, desuden har de Hunde. Hundene er gulgraa, de er lidet hundeagtige, de ligner mest Isbjørne.

Saa er vi endelig fri og ruller bort.

Vejen gaar over en Flade, den begynder endog at hælde nedad; slig gaar det mange Verst og vi kommer hurtigt frem. Saa stiger Vejen igen, stiger værre end nogensinde og vi kører fra nu af i Skridt lange Stunder. Vi passerer en grusisk Musjikby med Kirke; der er i det hele taget mere bebygget her og de nærmeste Fjælde er ikke saa stejle. Dalbunden er videre og grønnere og Gud selv har rejst de fineste Mure omkring Agerlapperne og Byerne. Her er ogsaa Kør og Okser, de er smaa, men lubne og faste, og her er Faarehjorde paa Tusinder Dyr. Nogle Kvinder staar i en Ager og skærer Byg.

Nye grusiske Landsbyer. Hele en slig By er ofte et eneste sammenhængende Kompleks af Boliger, den ene over den anden paaskraa opad

Fjældet. De er ikke adskilte ved Gader eller Veje, men vel ved Trappetrin, de ligger som Hylder ovenover og ved Siden af hinanden hulet ind i Fjældsiden. Husene har ingen Vinduer og ingen andre Aabninger end Døraabningen samt et Hul i Taget over Ildstedet. Taget er fladt, enten af Torv eller af Stenheller. Heroppe holder Kvinderne til paa sine Puder, her danses og leges ogsaa, og hverken Nat eller Dag forlader Familjen Taget hvis Vejret saa tillader. Disse grusiske Landsbyer ser allesammen ud som om de har været ude for en Storm, som om øverste Halvpart er blæst bort af alle Huse.

By efter By. Ved hver By omringes vi af tiggende Unger. De smaa Væsener tigger med en Paatrængenhed som vi kun fandt Magen til da vi paa Tilbagevejen kom ind i Tyrkiet. Ved en ny Ager staar atter Kvinder og skærer Korn. De ældre luder sky mod Jorden og fortsætter Arbejdet, men en ung Pige rejser sig ret op og ser paa os og ler. Hun er i blaa Sarafan og har knyttet et rødt Tørklæde bagud om Haaret, hendes hvide Tænder skinner, hun har mørke Øjne. Da hun ikke længer gidder se paa os indstiller hun sin Latter, gør et ligeglad Kast med Hodet og vender sig

bort. Der undslipper os i Vognen et lidet Udraab, dette Kast med Hodet var mageløst.

By efter By. Vejen gaar i Zigzag for Stigningens Skyld og Karnej som vil spare sine Heste kører dem smaat og vander dem ofte. Ved et Vandingssted indhentes vi af en fremmed Ekvipage som Karnej ganske rolig lader slippe forbi, saa Støvet blir uudholdeligt for os som kommer bagefter. Vi beordrer ham til at stanse en Stund forat gi Støvet Tid til at trække bort, og vi er ham i det hele taget ikke taknemmelig for hans dvaske Køremaade. Karnej synes vist derimod at det gaar godt nu, han sidder og nynner.

Det lider ud paa Kvælden. Det skumrer og det blir mærkbart koldere. Vi kaster Uldtæpperne over vore Skuldre. Jeg lægger Mærke til at Stearinflækken paa min Trøje atter stivner til og blir hvid, den er som et Termometer heroppe i Højden; vi er 2000 Meter oppe. Vi bugter os fremdeles frem mellem Fjældene. Karnej vander Hestene endnu engang skønt det er saa koldt. Alle Agre ophører, vi er endog næsten paa Trægrænsen.

Saa tordner vi over en ny Jærnbro og kommer til Nattekvarteret, Stationen Kobi. Lidt før vi var helt fremme hopper Karnej pludselig

ned fra Bukken og gir sig til at slide sin ene Hest i Halen. Vi forstod i Begyndelsen ikke denne mærkelige Adfærd, men saa om lidt blev vi opmærksomme paa at Hestens Vom var stærkt oppustet og at Dyret knapt kunde gaa.

VII

Et morsomt og godt Sted.

Vi beder om Herberge, men alle særskilte Rum er optagne. Men derfor blir vi ikke husvilde, min Rejsekammerat blir vist ind i et stort Fællesrum for Kvinder og jeg ind i et for Mænd. Der er skindbetrukne Bænke langs Væggene, paa en af disse skal jeg sove. Det er godt. Vi beder om Mad og vi faar uden nogensomhelst Venten en udmærket Fillet, Sjtsji og Frugt. Min Feber har atter tat til, saa jeg formanes til at aflade fra visse Spiser og Drikkevarer; men Tilfredsheden med at vi har fundet dette Sted i Bjærgene og at her er saa triveligt gør at jeg ikke ænser Feberen, men forlanger følgende Diætfejl: Fillet, Sjtsji, Frugt og Øl og bagefter Kaffe.

Mens vi spiser kommer Karnej ind i Gangen og forlanger at faa os i Tale. Vi hører ham

godt derude og hvergang nogen gaar i Døren ser vi ham desuden; men Tjeneren staar paa vort Parti og vil ikke forstyrre os i Maaltidet og kalde os ud. Da ser Karnej sit Snit og smutter ind i Spisesalen til os.

Hvad er det han ønsker?

Karnej forklarer at vi skal køre herfra Klokken seks imorgen tidlig. Hvorfor det? Det er imod Aftalen, vi er før blet enige om Klokken fem forat række Ananur imorgen Aften. Han svarer da noget overmaade indviklet, men vi forstaar at han beder os ud med sig.

Og vi følger ham.

Vi tar hverken Hat eller Overtøj paa fordi vi tror det er lige udenfor Døren; men Karnej fører os langt opad Vejen. Maanen er blot lidt mere end halv, men den lyser godt og der er desuden en Mængde Stjærner tændte. Vi ser et mørkt Punkt oppe i Vejkanten; Karnej gaar foran til det mørke Punkt. En død Hest! Det er en af Karnejs Heste som er død. Han har vandet den ihjæl. Den ligger der med en Mave saa opsvulmet som en Ballon. Det er et Hundrede Rubel! siger Karnej. Han er utrøstelig, han følger os tilbage til det afbrudte Maaltid og gentar hele Tiden at det er et Hundrede Rubel. Naa, de Hundrede Rubel

er tabte; for ingen gir Karnej dem igen saa derom er det ikke nødigt at tale mere. Og forat afskedige ham siger jeg omtrent som saa til Karnej: Godnat! Imorgen Klokken fem skal vi afsted.

Nej Klokken seks, svarer Karnej.

Vi blir ikke enige. Karnej udvikler noget hvoraf vi forstaar at et Hundrede Rubel er nu tabte og imorgen har han bare tre Heste.

Logiken i dette er os ikke klar. Med bare tre Heste er der vel end større Grund til at begynde Rejsen Klokken fem hvis vi skal naa Ananur. Og efter megen Forhandling med Straa og Ure og stærkt udtalte russiske Klokkeslæt nikker endelig Karnej og føjer sig. Godnat.

Efter Maden gaar vi atter ud forat se paa den døde Hest. Hvorfor er den slæbt saa langt bort fra Stationen? Der skulde vel ikke stikke lidt kaukasisk Kristendom heri? Her som i mange andre Lande var det vist noget af det første de Kristne lærte at holde sig vel borte fra Hestekød. Her laa nu denne digre hedenske Krop langt bort paa en Landevej og var afsides fra Mennesker, ikke engang Huden syntes de at ville redde. Og det gjorde Kaukaserne ret i. Hvis det nu ikke var bare saa som saa

med deres Kristendom i det hele taget. Her staar rigtignok endnu rundt om i Kaukasien Ruiner af Kirker fra Dronning Tamaras Tid (1184—1212) og her er ogsaa yngre Kirker; men Muhammedanere i mere eller mindre Grad er en hel Del Kaukasere den Dag idag. Ude ved Baku var der endog for en knap Menneskealder siden Ildtilbedere, ja i Sydkaukasien imod Armenien skal der endnu leve Djævledyrkere. Da Kisterne i Midtkaukasien blev overvundne af Rusland og skulde sværge Tsaren Troskabsed gjorde de den udtrykkelige Betingelse at faa sværge ved deres egen Gud, Galgerd . . . . .

Maanen og Stjærnerne lyser. Hesten ligger der fremdeles tyk og hedensk og fæl, to Hunde sidder og vogter paa den. Saa kommer en Mand med en Hovtang i Haanden. Det er en ung Mand, han triller Ballonen rundt og spøger med Liget og ptrotter til det forat faa det til at ligge stille. Det vilde han kanske ikke ha gjort med et kristent Lig. Nu redder han Skoene af den faldne Hest; kort efter kommer Karnej og de belager sig ogsaa paa at redde Huden. Hvorfor ikke?

De to Mænd sprætter Huden op efter Maven og efter Benene og begynder at flaa. Karnej

er stille og siger intet, men den unge Mand klager over ikke at se godt, han kiger op mod Himlen og brummer og synes at sige: han har nok ikke pudset Lampen sin i Kvæld! Saa gaar den unge Mand efter en Lygte og kommer igen. Han har da flere Folk med sig, unge og gamle, det er som om de har lugtet Slagt af ham og nu følger forhippede efter.

Vi staar allesammen og ser paa.

Pludselig er der flere Mænd som drager sine Knive af Sliren og begynder at flaa med. De synes at faa den rene skære Lyst dertil, de famler med Hænderne paa det nøgne Kød og varmer sig derved og ler dæmpet og hidsigt. Vaagner Hedningen i dem?

Huden er vrængt af Dyret i en Fart og der kommer en anden Hest med Kærre forat trække Kadaveret bort. Da er det at en lysten Mand stikker Knivspidsen ind i Maven paa Dyret og aabner den. Alle gir et dæmpet Udrop som et lidet Udtryk for deres Velvære derved, og snart er der mange som farer med sine Hænder omkring i Tarmerne og taler umaadelig højt som om det gælder at overdøve hinanden. Karnej selv deltar ikke heri, han er bedre Kristen end som saa, han har endog slængt den hedenske Hud fra sig paa Marken og vil

intet Samkvem ha med den. Men han paaser dog Slagteriet og endog i hans Øjne synes der at levne op en liden Ild.

Der kommer en Mand nede fra Stationen, vi kan ikke tro vore egne Øjne, det er vor Vært. Vil ogsaa han være med? Han stanser Lemlæstelsen af Liget og vil opnaa Karnejs Tilladelse til at ta Dele af Skrotten, Lemmer af den. Karnej vender sig bort og nægter. Værten stikker nogle Penge til ham og Karnej vender sig bort ogsaa naar han modtar Pengene. Saa udpeger Værten sine Dele og det er flere Mænd en Fornøjelse at sønderlemme Skrotten. Værten tar to Mand tilhjælp og fører Mørbraden og Laarene bort. Fillet, tænker jeg, Fillet og Sjtsji for kommende Rejsende! Er Værten og hans Husstand af den rette Sort saa smager de kanske ogsaa selv paa Kødet i Aften. For det er Hestekød.

Karnej driver nu paa forat faa Resterne af Hesten bragt bort i Kærren; men Slagterne huserer fremdeles med Levningerne, der er endnu delikate Smaastykker tilbage og hver tar sin Del og gaar bort med, Bogene, Leveren, Lungen. Og Karnej vender sig bort og tillader det. Den Rest som endelig blev kørt

bort i Kærren var alligevel stor nok, det var de opblæste Tarmer.

Jeg maatte mindes Haakon Adalstejnsfostre ved Blotgildet paa Lade. Kongen han stred forat slippe Hestekødet, men Folket drev paa at han skulde æde det. Men Kongen var oplært i Kristendom i England og vilde ikke smage Hestekød. Da bad Bønderne ham om at drikke Suppen; men det vilde han heller ikke, han vendte sig bort. Tilslut forlangte de bare, at han skulde æde Fedtet; men aanej, Kongen veg ikke fra sin Overbevisning. Da vilde Bønderne gaa imod ham. Sigurd Jarl maatte da frem og mægle. Gab bare over Grydehadden, sa han til Kongen. Men Hadden var fed af Dampen fra Gryden og Kongen la en Lindug over Grydehadden før han gabte over den. Men da gjorde han det. Men ingen af Parterne var tilfreds, mælder Sagaen.

Der blev da ogsaa ny Krangel ved Julegildet paa Mæren Vinteren efter. Bønderne var komne i store Mængder til Stedet og forlangte nu som før at Kongen skulde blote. Men han vilde ikke. Naar han skulde drikke Mindebægerne gjorde han Kors over dem. Hvad er det han gør? spurgte Kaar af Gryting. Han gør Tors Hammermærke, svarte Sigurd Jarl, den Knægt.

Men Bønderne var mistænksomme, de forlangte at Kongen skulde drikke Mindebægerne uden at gøre Tors Hammermærke. Og Kongen vendte sig længe bort, men saa gav han efter og drak Bægerne uden at korse dem. Saa kom Hestekødet frem igen og Kongen blev opfordret til at spise. Men han vendte sig bort. Da trued Bønderne ham med Vold og Sigurd Jarl bad ham om at gi efter. Men Kongen var en engelsk Kristen, han var ikke til at bevæge. Han aad bare nogle faa Stykker Hestelever.

Ak Karnej Gregorevitsj du har mange Forgængere og vil vel faa mange Efterfølgere. Slig vil det vel gaa . . . . .

Vi vender tilbage til Stationen og bereder os til at gaa til Ro. Godnat. Men jeg har bare et gammelt Numer af »Nya Prässen« at læse i, dette er min eneste Lekture og jeg har nu læst dette Numer saa mange Gange at jeg er ude af Stand til at afvinde det nogen Interesse mere. Der staar om *Krigsrätten i Rennes*, om *Sammansvärjningen mot republiken*, om *Krigsryktena från Transvaal*, om *Oroligheterna i Böhmen*, om *Pesten i Oporto*, — jeg gad ikke lægge mig og læse om disse Sager mere. Ak endnu skulde jeg dog mangen god Gang

gaa tilsengs med denne Lekture og finde Trøst endog i dens ringeste *Torgpriser*. Det var først paa Tilbagevejen fra Rejsen, paa Sletterne i Serbien, at jeg lod den gamle Avis sejle ud gennem Kupévinduet . . . . .

Jeg gaar ud igen i Natten og vandrer omkring paa Stationen. Jeg kommer ind i Baggaarden. Det er en svær aaben Plads med Huse til alle Sider. I det milde Skin fra Maane og Stjærner kommer og gaar kaftanklædte Mænd med Heste der føres i Stald eller tages ud til Afrejse. Nu og da aabnes Døren til Hovedbygningen og et eller andet uforstaaeligt Ord eller Navn ropes ind i Baggaarden, saa svares der med et andet uforstaaeligt Ord fra en af Staldene. Midt i Gaarden ligger en Kamel og tygger Drøv; en Mand tirrer den i Forbigaaende og stikker paa den med en Stav, da skriger den og rejser Hodet i Mandshøjde der den ligger. I Staldene hører jeg Hestene pruste og tygge Majs.

Jeg befinder mig forunderlig vel tilmode med disse Mennesker og Dyr i Stjærnenatten. Det er som om jeg har fundet et godt Trivested ogsaa her i det Fjærne. Jeg stanser en og anden Mand og byder ham en Cigaret forat gøre mig tilvens med ham og ikke bli udvist

af Pladsen, og naar jeg gir ham Ild lyser jeg paa ham med Tændstikken med det samme og ser paa hans Udseende. De er allesammen magre, skønne Skikkelser, temmelig lige hinanden, brune, arabiske. De er dertil som Staalfjære og det er en Lyst at iagttage deres Holdning og deres Gang.

Alt kunde nu være godt hvis ikke Karnej havde mistet sin Hest, de et Hundrede Rubel.

Mens jeg vandrer om fra Stald til Stald og hører og ser dukker da ogsaa Karnej op igen. Hundrede Rubel! siger han og ryster sørgmodig paa Hodet. Hold nu op Karnej, tænker jeg. Men Karnej holder ikke op, han følger efter mig. Saa nævner han atter Klokken seks som Afgangstid imorgen. Jeg begynder at gruble paa hvorfor i Alverden Karnej vil ærgre mig med denne sene Time og jeg kommer til det Resultat at han vil fravriste mig Betaling, Bestikkelse, forat køre Klokken fem. Da vi ikke er ægte Missionærer er vi muligens pengestærke Folk for hvem et Hundrede Rubel ingen Rolle spiller. Det er ikke umuligt at dette er hans Ræsonnement, tænker jeg.

Jeg tar Karnej lidt fast i Armen, trækker ham med til en Mand som staar med en Staldlygte i Haanden og viser ham Femtallet paa

mit Ur. Saa siger jeg med høj Stemme paa Russisk hvadenten det er ret eller galt: Pjatj tsjasaa, Klokken fem. Samtidig lægger jeg min Pegefinger næsten helt ind til Karnejs Pande. Og Karnej nikker sløvt og har forstaat mig. Men han synes aldeles ikke at ville slaa sig til Ro med min Afgørelse. Da maa jeg gaa ud af Gaarden forat være kvit ham.

Karnej møder naturligvis først Klokken seks imorgen alligevel tiltrods for vor Kontrakt og min bestemte Optræden. Derpaa faar vi være forberedte. Saa er det da om vi med tre Heste kan række Ananur.

Jeg faar vel gaa ind og lægge mig alligevel.

I min store Fællesstue ligger alt en Mand og sover. Ved den anden Væg staar en Officer i Uniform og reder sig en Seng; han har selv Lagener og hvide Pudevaar med. Han ser hovmodig ud og jeg tør ikke tale til ham. Nede ved Døren ligger paa det bare Gulv en Soldat. Han sover ikke endnu. Han er formodentlig Officerens Oppasser.

Jeg gaar ud igen og driver opad Vejen hvor Hesten laa. I nogen Afstand hører jeg oprømt Prat af flere Mennesker, og jeg gaar efter Lyden. Saa ser jeg at der er gjort Ild op under en Stenhammer og did gaar jeg.

Jeg træffer paa syv Mænd rundt et Baal. Det saa storartet ud. De har kogt Hestekødet, de æder det nu, de er fede paa Hænderne og i Ansigtet og hver Mund tygger og prater. Da jeg kommer frem byder de ogsaa mig at smage, en Mand holder et Kødstykke frem til mig i Fingrene og siger noget og smiler, de andre smiler ogsaa og nikker til mig forat opmuntre mig. Jeg tar da imod Kødet, men jeg ryster paa Hodet og siger: U menja ljiharadka, jeg har Feber; dette har jeg fundet i min russiske »Tolk«. Men de forstaar ikke videre Russisk og raadslaar om hvad jeg har sagt, og da det gaar op for dem snakker de alle rigtig livligt op. Efter hvad jeg nu kan forstaa forklarer de mig at Hestekød er det bedste som findes for Feber, der er ogsaa flere som nu rækker mig Kødstykker. Da begynder jeg at spise, og det smager godt. Solj? spør jeg. Den ene Mand forstaar det og rækker mig Salt i en liden Klud; men det er ikke rent og jeg maa lukke Øjnene naar jeg tar af det. Selv æder Mændene uden Salt, de æder hastigt og uden Maade og deres Øjne synes ligefrem galne. Jeg tænker ved mig selv: de er som drukne, det er dog umuligt at Hestekød kan

beruse dem saa. Jeg sætter mig hos dem forat iagttage dem og finde det ud.

De begynder at drikke af Soddet. De bruger en Øse dertil som gaar rundt efter Tur; Øsen er dyvaad af Fedt opad Skaftet. Naar de har drukket Sod og læsket sig æder de atter Kød og vedblir med dette. Jeg holder aldeles op med mit Maaltid, som forøvrigt har gjort mig godt og kvalt min Feber, og jeg takker dem at jeg skal ikke ha mere naar de fremdeles byder mig af Maden.

De bærer sig mere og mere forunderligt ad og behandler Kødet med unødige Fagter. De lægger Kødstykkerne ind til Kinderne og trækker dem saaledes hen til Munden som om de kæler lifligt med dem paa Forhaand, under dette lukker de Øjnene og ler. Nogle pakker Kød opunder Næsen og holder det der forat ha en stærk Lugt. De var blanke af Fedt til Øjnene allesammen og kendte sig aldeles gode og delikate skønt en Fremmed sad og saa paa dem. De vælted sig tykke paa Marken, udstødte Lyde og ænsed ingen uden sig selv . . .

Saa ser jeg Karnej komme og jeg rejser mig, hilser og gaar bort. Den gode Karnej begyndte at bli besværlig.

Jeg gaar atter nedad Vejen, men da jeg kommer til Stationen har jeg ikke Lyst til at lægge mig, saa god og fri for Feber var jeg blet. Jeg gør et Slag forbi Bygningerne og bøjer op mod Bjærgene. Ved Foden ser jeg at der staar et Par Heste og et Par Kærrer. Stjærnerne ligger i Driver henover Himlen, det bruser svagt op til mig fra Terek, Bjærgene staar mørke og stumme rundt omkring. Deres voldsomme Majestæt virker paa mig, jeg lægger Hodet paa Ryggen og ser deres Toppe mod Himlen. Og Stjærnerne ser jeg ogsaa paa, jeg kender nogle igen, men de er kommet paa gal Plads for mig, Syvstjærnen staar lige over mit Hode.

Nu er det vel Aften hjemme i Norge, tænker jeg, og Solen gaar mange Steder ned i Havet. Da er Solen rød naar den gaar ned, ja hjemme i Nordland er den mangen Gang endda rødere end andre Steder. Naa, lad nu det være godt . . . . .

Aldrig har jeg set saa lyst Stjerneskin som her, her i de kaukasiske Bjærge. Og Maanen er blot vel halv, men den skinner som hel. Det er en Nyhed for mig dette stærke Skin fra en Nathimmel uden Sol, det optar mig og hindrer mig fra at faa Hjemvé. Jeg sætter mig paa Marken og ser tilvejrs, og da jeg er af

dem som til Forskel fra mangen anden endnu ikke er kommet paa det rene med Gud sidder jeg en Stund i Tanker angaaende Gud og hans Skabning. Det var en dyb og troldsk Verden jeg var kommet til nu, dette gamle Forvisningssted var det vidunderligste af alle Lande. Jeg gir mig mere og mere hen og tænker ikke paa Søvn. Bjærgene blir saa utrolige for mig, det ser ud som om de er komne et andet Sted fra og nu er stanset ret imod mig. Som Folk der har været meget alene snakked jeg formeget med mig selv, jeg krøb sammen og huttred af Fryd og talte højt. Jeg vilde lægge mig til at sove her. Og jeg lægger mig bagover og spræller og glæder mig i mit Legeme fordi alt er saa godt. Men Kulden er ikke saa ringe nu, jeg fryser snart paa den Side som vender op, og jeg rejser mig da og gaar op til Hestene.

De staar der to Heste afsælet og fraspændt, men bundne hver i sin Kærre. De har begge tomme Majsposer over Mulen. Jeg løser Poserne af, jeg gir ogsaa Hestene længer Tjor saa de kan gnave lidt i det grønne Fjæld. Derpaa klapper jeg dem og gaar.

Da ophører Hestene at gnave, de slaar Hoderne op og ser efter mig. Da jeg klapper dem endnu engang vil de følge efter mig naar jeg gaar.

Det viser sig at de kender sig ensomme og vil være sammen med Folk.

Det tar jeg ikke Hensyn til, men da jeg er kommet henad Marken forekommer en Ridetur mig god og jeg vender om igen. Jeg tar den Hest som ser bedst ud, skønt ogsaa den er mager og lidet elegant at se til, løser den og sætter mig paa. Saa rider jeg paaskraa opad og ind i Bjærgene.

*

Det er stille hele Tiden, jeg hører blot Hestens Trin. Stationen er forlængst ude af Syne for mig, Bjærge og Dale har skjult den, men jeg ved Retningen tilbage.

Her er ingen Sti, men Hesten farer fort frem alligevel over de haarde Knauser; naar den traver skærer dens skarpe Ryg mig fordi jeg ingen Sadel har; men den gallopperer ogsaa gærne og da er det godt.

Her er ikke længere det snaue Fjæld, her er lidt Løvkrat og Krat af store Bregner hist og her. Da jeg har redet i dette en Stund støder vi paa en Sti. Den skærer vor Vej tværs over. Jeg stanser, ser opover og nedover og ved ikke rigtig hvilken Vej jeg skal ride. Mens jeg holder der

og overvejer ser jeg en Mand komme nedad Stien fra Højden; Hesten ser ham ogsaa og rejser Ørene. Jeg stiger af og blir ræd, jeg ser op til Manden og ser paa Hesten og lytter; jeg hører mit Ur tikke i Lommen.

Da Manden er kommet nær nok nikker jeg til ham at godt mødt og jeg er din Ven. Hertil svarer han ingenting, men kommer bare nærmere. Han er i graa Burnus og i en uhyrlig Skindlue som jeg har set Hyrder bruge. Saa er han vel en Hyrde, hans fillede Burnus kunde passe til en slig; men han har et gromt Bælte og baade Dolk og Pistol ved Siden. Han gaar mig ligegyldig forbi. Jeg ser efter ham og da han er kommet nogle Skridt stanser jeg ham. Jeg byder ham en Cigaret. Han vender om og modtar forundret Cigaretten, og da han har faaet Fyr paa den siger han noget, et Par rappe Ord. Jeg ryster paa Hodet og svarer at jeg ikke forstaar ham. Han siger noget igen; men da jeg ikke kan tale med ham gaar han snart sin Vej.

Jeg føler den største Tilfredshed med at dette Møde har forløbet saa godt og jeg blir rolig igen. Jeg klapper Hesten, binder den i en Bregnedusk lidt borte fra Stien og lar den græsse, selv sætter jeg mig ved Siden af. Nej

naturligvis havde ikke Hyrden havt Ondt isinde, det skulde ogsaa bare mangle! Han var vel ovenikøbet bange for mig. Han takked mig hjærtelig for Cigaretten. Sæt nu at denne Mand havde villet myrde mig her i min store Ensomhed og Forladthed. Ja hvad saa? Jeg vilde ha sprunget paa ham og lagt mine Labber om hans Strube. Og naar jeg havde kvalt ham næsten ihjæl vilde jeg ha holdt inde et Øjeblik og git ham Lejlighed til at angre sit Liv. Hvorpaa jeg vilde ha gjort det af med ham.

Jeg skulde ikke ha havt meget imod at nogen derhjemme havde set mig i denne frygtelige Kamp med en Vild . . . . .

Jeg fryser noget, men dette hindrer mig ikke fra at føle mig godt tilmode. Disse Folk som sover i Senge og udnytter Nattens Timer til ren og skær Pleje for deres Raaddenhed, var de til at udstaa? Jeg har selv ligget i europæiske Senge med Tæpper i over en Menneskealder, og det er en Guds Lykke at jeg har holdt det ud. Men jeg har været en Kæmpekar.

Stedet jeg ligger paa er som et Morads af Bjærge, jeg kunde ville bo her, blandt Maanen og Stjærnerne og kanske blandt skyfødte Væsener som kunde komme til mig. Jeg ved ikke hvor jeg kunde finde Vand, men jeg vilde

kalde Stedet Kilden fordi her var saa dybt opad, skønt en Kilde ikke betyder at mangle Vand.

Jeg sætter mig tilhest og beslutter mig til at følge Stien nedad. Hesten er udhvilet og vil gærne trave igen, men da jeg er nær ved at glide fremover dens Hals holder jeg den igen. Pludselig ved en Omdrejning ser jeg ned i en Dal som er bebygget. Her staar jeg af og overvejer. Det er grusiske Boliger der ligger for mig, et Par smaa Hytter hulet ind i Fjældsiden. Jeg ved ikke hvad jeg skal gøre, jeg frygter for at komme did. Kanske kunde de ta min Hest dernede.

Jeg fører Hesten fort tilbage forat skjule den og binder den afsides fra Stien. Saa gaar jeg selv lidt længer ned forat spejde; jeg var Hestens Anfører, jeg maatte se om alt var trygt for den. Jeg tænkte først at la Hesten bli hvor den var og alene begive mig ned i Dalen, men derpaa tænkte jeg: kommer noget paa er dog en Hest god at ta til. Jeg satte mig op og red ned.

Men da jeg begyndte at nærme mig Hytterne stansed jeg og betænkte mig endnu engang. Jeg burde kanske ikke gaa længere i dette Forehavende. Men nu var det forsent, Hundene

har set mig og smælder i at gø, lidt efter staar en Mand ret op og ned paa sit Stuetag og ser paa mig. Saa var der intet andet at gøre end at ride ned til ham. Men jeg vilde heller ha været paa Stationen.

Allerede Hundene var ubehagelige at se til, store og gule, isbjørnagtige, de la Hodet bagover naar de gødde og skød Bust efter Ryggen. Jeg har et lidet Haab om at Manden paa Taget er den samme Hyrde som jeg nys har skænket en Cigaret og blet Venner med, men da han steg ned paa Jorden saa jeg straks at det var en anden. Han staar i ynkelige Filler viklet om Fødderne istedetfor Strømper og Støvler; ogsaa han har en vældig Faareskinds Lue paa, men er ellers tyndklædt.

Dobryi vetsjer! hilser jeg paa Afstand. Han forstaar ikke mit Russisk og tier. Han tier haardt og skummelt og ser paa mig. Da husker jeg paa den muhammedanske Hilsen som jeg har læst om at kaukasiske Stammer bruger og jeg fremsiger det arabiske: Salam aleikum! Dette bliver forstaat øjeblikkelig, hvad enten det nu var et Sproggeni jeg var kommet til eller Arabisk var hans Morsmaal. Han svarer: Va aleikum sala-am! og bukker sig. Han foretrækker nu at tale i samme Dur, men jeg for-

staar naturligvis ikke et Ord og kan ikke afgøre hvilket af Kaukasiens halvhundrede Sprog han taler. For ikke at staa stum bruger jeg et halvt Dusin russiske Ord som jeg kan; men de gør intet Indtryk paa ham.

Et Par halvnøgne Børn kommer ogsaa ned af Stuetaget og staar og ser himmelfaldne paa mig. De bor saa langt fra Mennesker disse Smaa, de har ikke lært Tiggeriets Kunst endnu og staar forskrækkede og stille. De er mørke i Huden og stygge, med runde brune Øjne og vid Mund.

Jeg rækker Manden en Cigaret for at stemme ham villigt, og da han modtar den og tillige modtar Ild til den faar jeg Mod og Manddom igen. Det falder mig ind at jeg kanske alligevel kunde udrette lidt for Videnskaben paa denne Rejse, jeg kunde udgrunde denne tatariske Hyrdes Bolig. Jeg begynder at undersøge Bygværket udvendig og da Russisk ikke hjælper mig slaar jeg lige saa godt over i Norsk som jeg kan bedre og beder Manden om at faa se paa hans Hus. Han synes ikke at nægte mig dette, han vender sig blot lidt tilside og foretar sig en ensom Gærning. For ikke at sænke Tonen yderligere mellem os bukker jeg der hvor der skal bukkes og fører et høfligt Sprog hele Ti-

den som om han forstaar mig; hist og her smiler jeg ogsaa naar han har sagt noget som efter mit Skøn er en Spøg. Jeg overlader til Børnene at holde Hesten og stikker til dem et Par Kobbermynter herfor.

Huset er gravet ind i Fjældet, men foran paa begge Sider af Dørhullet er det muret af Sten og tættet med Kalk. Taget skyder langt frem og hviler foran paa Stenstolper; disse Stolper er endog lidt tilhuggne. Der er ingen Dør i Dørhullet.

Færdig med det.

Da jeg ser op forat undersøge Taget mærker jeg at to menneskelige Væsener ligger deroppe og kikker paa mig, de trækker sig sky tilbage ind paa Taget og slaar Tørklæder for Ansigtet. Haremet, tænker jeg, Faarehyrdens Harem! Det er dog svært med disse Østerlændere hvor de ikke kan la være! Jeg vilde gærne udforske Taget og dets Beboere, men Manden synes ikke at ville opfordre mig hertil, tværtimod lader han nu som om mit Besøg er endt. Jeg tar da op min Dagbog og noterer ned hvad jeg alt har set forat vise ham at jeg kun har videnskabelige Hensigter, og da det er min Pligt at faa se hans Bolig indvendig stiller jeg mig i Dørhullet og lokker Manden med

en ny Cigaret til at følge efter mig. Han modtar Cigaretten og lader mig stige ind.

Det er mørkt herinde, men Manden tænder en Lampe. Det støder mig at det er en dum europæisk Petroleumslampe han tænder; men saa husker jeg paa at de Gamles »evige Ild« netop var Petroleum og at skulde der noget Sted i Verden brændes Petroleum saa var det her i Kaukasien. Ildstedet staar ikke midt paa Gulvet men betydelig mere til den ene Side, det er muret af store Stene. Hist og her paa Gulvet slænger Kopper og Kar af Træ og Ler og Jærn, det er saavidt jeg kan skønne hverken Rococo eller Louis XVI jeg her staar overfor, jeg savner en stræng Stil, og Brandvagten hjemme i Kristiania stiger med en Gang frem for mit Blik i al sin omskrevne Herlighed. Paa Væggene hænger Tæpper. Det er Haremets Indflydelse, tænker jeg, den bløde kvindelige Haand. Jeg tar Lampen og lyser paa Tæpperne: henrivende kaukasiske Tæpper, gamle og nye, haardt spundne Uldtæpper med flerfarvede Figurer i. Mønstret er persisk.

Færdig med det.

Jeg vilde gærne sætte mig, men her er ingen Stol; der ligger et Par Hauger tørre Bregnestokke paa Gulvet og jeg sætter mig paa en af

dem saa det knager. Pludselig ser jeg at noget bevæger sig i en Krog og en menneskelig Stemme lyder. Jeg tar atter Lampen og lyser hen i Krogen: der ligger en gammel indskrumpen Kone, hun famler frem for sig, hun er blind. Hyrden som hidtil ikke har vist Spor af Sentimentalitet blir nu pludselig øm og opoffrende, han skynder sig at berolige den Gamle og dække hende godt til igen. Det er hans Mor, tænker jeg. Og jeg husked hvad jeg havde læst at Kaukaserne ikke bryder sig det Spor om hvad deres Hustruer ønsker, men retter sig lydigt efter sine Mødre. Det er saa Skikken. Den Gamle lader sig ikke berolige, hun vil vide Besked om hvad der foregaar omkring hende, og Sønnen gentar og gentar en Forklaring. Hun er saa gammel og spidsnæset og indfalden omkring Munden, hendes Øjne er af Skum, de har hvide Hinder, de kender ingen. Naar man binder Heste og Kør for nær Væggen blir de nærsynte af det, — jeg tænker: den kaukasiske Kvinde har en lignende Lod, hun bindes for nær Væggen. Og saa blir hun blind.

Den Gamle synes at gi en Ordre, en Befaling, som Sønnen efterkommer ved at gøre op Ild paa Gruen med Bregnestokke. Det blev en prægtig Ild. Han gir sig saa til at stege

Faareribbe i en Jærnpande, han slipper ogsaa lidt af Kødet i Ilden for at ihukomme den med lidt, efter gammel hedensk Sæd. Kødet er godt og fedt, det smører sig selv i Panden; det udbreder en lidt harsk Lugt, men da Manden byder mig af Kødet tar jeg derimod og spiser. Det smager fremmed, men jeg faar flere Stykker og jeg spiser ogsaa dem. Det er vistnok den Gamle henne i Krogen jeg kan takke for denne Gæstfrihed, og paa mine udtrykkelige Miner og Tegn blir der da ogsaa budt hende af Kødet.

Efter det gode Maaltid maa jeg atter begynde at tænke paa mine Undersøgelser og jeg længes efter at faa begynde med Taget. Der laa nu de to Kvinder og stivfrøs mens vi andre var til Gilde, og det saared mig at Manden viste Hjærte for sin Mor og glemte helt sine Koner. Jeg vilde gi dem Oprejsning og forære dem Kobberpenge over en lav Sko hvis jeg kunde komme til. Jeg forestilled mig at den ene var Hyrdens Yndlingshustru og at hun ogsaa i Virkeligheden var et bedaarende Menneske. En Mand som Hyrden fortjente hende ikke, og det vilde jeg la ham vide. Gjorde jeg min Flid maatte jeg kunne stikke ham ud. Ved Siden af den personlige Tilfredsstillelse jeg

kunde ha deraf skaded det heller ikke om jeg havde et lidet galant Æventyr til min Dagbog.

Forresten kunde det ogsaa faa livsvarig Betydning for Yndlingshustruen selv. Det vilde vække hende. Det kunde gi Stødet til en hel liden Kvindebevægelse i Kaukasien. Jeg vilde ikke gaa haardt frem og støde hende, for en Kvinde er nu Kvinde; jeg tænkte mig at det var bedst om jeg til en Begyndelse skrev noget til hende. En Mand som kunde gøre saa rare Kroger paa Papir vilde hun faa Estime for. Saa kommer Indholdet af det jeg vilde skrive, og netop her vilde min Overlegenhed sejre svært. Havde hun en Autografbog vilde jeg skrive i den, saa kunde hun slaa op i den naar hun følte Lyst. Jeg vilde henspille paa det sørgelige Liv hun førte; men jeg vilde paa samme Tid trøste hende med — hendes Børn. Det var heri min Overlegenhed skulde sejre svært. Jeg vilde skrive følgende:

Se, Kærlighed begynder som en Livets Opstandelse,
blir derpaa en Velsignelse og siden en Forbandelse,
for allersidst at ende som Forbandelsens Velsignelse
— ifald jeg blir forstaat naar jeg bruger denne Lignelse.

Der staar det jeg vilde skrive. Det er meget godt sammenslynget, et Ottetal. De to

første Linjer vilde hun være fuldt enig i, men den tredje vilde hun ikke forstaa. Børnene en Velsignelse? For en ung Kone? Og hun vil da sukke saa hendes Livstykke sprækker over den fattige Trøst jeg skænker hende. Men denne Trøst sætter jeg til af Snedighed. Hun skal ret forstaa den trøstesløse Tilstand hun befinder sig i ved denne Faaregæters Side. Og ganske rigtigt, da gaar det op for hende.

Dette er iaften.

Imorgen Aften mødes vi efter Aftale paa den anden Side af Terek hvor der vist er flere gode Steder. Der er fint Skin af Maane og Stjærner og dette gør os stemningsfulde.

De to første Linjer har du lært af selve Allah, siger hun, for saa sande er de.

End den tredje da? spør jeg forat prøve hende.

Nej den tredje er ikke for en ung Kvinde, svarer hun.

Og dette har jeg vidst paa Forhaand at saa er det. Alt har gaaet efter Planen.

Saa har jeg altsaa stukket ud din Mand nu da? siger jeg og vil benytte mig deraf.

Men heri er hun ikke enig og heller ikke er hun enig naar jeg vil benytte mig af nogen Ting. Jeg er ikke helt efter hendes Smag, jeg

har ikke et Bælte om Livet og ikke skinnende Vaaben i Bæltet og ikke heller er mine Øjne mørke og herlige.

Da begynder jeg at nedsætte Faarehyrden og gøre blodig Nar af hans Lue. Tror du jeg nogensinde paa alle mine Rejser i Verden har set Mage til Monstrum? spør jeg. Aldrig! Dette var nu om Luen. Men hvad er det ogsaa for Slags Støvler han gaar i? Filler, Frue, Filler! Hvorimod jeg kunde vise hende hvad civiliserede Mennesker bruger af ydre og indre Tøj hvis ikke min Finfølelse paabød mig at være igenknappet.

Men jeg viser hende alligevel mit Vestespænde, og dette tror hun er Hattepynt. Jeg klemmer Armen godt ind til min Lommebog mens vi steller med dette for ikke at friste dette Naturbarn. Hun falder ogsaa i Forundring over Perlemors Knapper. Og Tøjknapper har hun heller ikke set før. Men da hun opdager Beslaget paa mine Buksesæler siger hun sig overvunden og paastaar med en liden Overdrivelse at det er meget sindrigere end Mandens Bælte. Jeg lover hende et Par Buksesæler. Pludselig siger hun, det Pokkers Barn: Den tredje Linje er alligevel for en ung Kvinde! Nu forstaar jeg den!

Da maa jeg nikke af Tilfredshed med at hele min Plan har vist sig saa straalende rigtig. Og jeg tar paa Stedet mine Buksesæler af og skænker hende dem.

Kortsagt hun blir vækket. I denne selvsamme Stjærnenat lover hun mig at begynde en Kvindebevægelse i Kaukasien. Og den sidste Linje har jeg sat til for Rimet, siger jeg saa tilslut, det er bedre slig om du vil synge det. Jeg forestiller mig at mit Vers kunde bli Nationalsang i disse Egne . . . . .

Dette var min Plan. Hvordan vil nu Hyrden stille sig til den? Blodhævnen huserer i Kaukasien; gamle Schamuil afskaffed den i Daghestan og Tsjetnaen, men overvandt den ellers ikke. Han saa mig skummel nok ud Hyrden og allerede paa dette Tidspunkt finder jeg det forsigtigst at byde ham en ny Cigaret. Værsaagod! sa jeg og bukked. Han tog Cigaretten og tændte den. Denne Ro gør mig mistænksom; naar Tiberius var høflig var han farligst. Du er kanske en af dem som lurer, tænker jeg om Hyrden, du lader som ingenting, men passer dit Snit, akkurat slig ser du ud!

Det var bedst at være i Nærheden af Hesten.

Jeg hilser og stiger ud af Hulen, ud paa fri Mark. Hyrden følger efter. Da blev jeg ræd og kasted ikke saa meget som et Blik op til Taget, jeg saa blot med halvlukte Øjne at Yndlingshustruen laa paa Albuen deroppe og saa bønfaldende paa mig. Da jeg nærmed mig Hesten forat bestige den kaldte Hyrden paa mig og pegte bort til Nabohulen hvor han vilde ha mig hen. En Fælde! tænker jeg, men maa lade ligegyldig forat holde hans Ryggesløshed og Blodtørst i Tømme. Han overgav sig ikke, men labbed bort til Huset og vinked paa mig. Da var jeg nødt til at følge efter.

Huset er som det forrige at se til. Her lod Hyrden mig uden Indvending udforske Taget. Det var fladt, af Stenheller som hviled paa Spærrer af Træ; det var ingenlunde tæt. Dørhullet her er betydelig mørkere end det andet Dørhul; det førte vel dybt ind i Fjældet, saa dybt ind at ikke et Suk og ikke et Skrig kunde trænge ud til Verden derfra. Da gaar Morderen ind i dette Dørhul og vinker paa mig.

Nu begyndte jeg at overveje. Dette var kanske et videnskabeligt Dørhul af første Rang og en indre Stemme bød mig at gøre min Pligt og undersøge det. Men jeg gjorde dog gældende at min visse Død var til ingen Nytte

for Videnskaben. Pligt — hvad var det? Tjenestenidkærhed. Javel, men Tjenestenidkærhed har ogsaa en Hund: om den er aldrig saa træt, — den apporterer dog. Og et Menneske skulde vel staa lidt højere end et Dyr.

Jeg levered Indlæg for og imod, og endog denne Tilstand af Ubeslutsomhed maatte jeg tilgi mig selv under saa vanskelige Forhold. Den har forresten ofte frastødt mig denne fule og firkantede Bestemthed; lidt Svaghed lidt Vankelmod som ikke var andet en Finfølelse gjorde det virkelig behageligere for Menneskene at leve med hverandre.

Da ler Hyrden og driver end mere paa forat faa mig ind, og Yndlingshustruen derborte paa Taget synes nu at ligge paa Albuen og haane mig. Jasaa, hun var i Ledtog med Skurken! Dette bestemte mig. Jeg skulde vise hende! Jeg bed Tænderne sammen og traadte ind i Hulen. Min videnskabelige Interesse sejred.

Det var mørkt herinde, men Hyrden tænder ogsaa her et Slags Lampe. Den er af Jærn og har en Uldtraad til Væge; Lyset er sparsomt, men det er godt nok til et Dolkestik.

Jeg er lige i Færd med at kaste mig over Manden forat komme ham i Forkøbet, da afdækker Hyrden to smaa Dyr i et Bregnebol

paa Gulvet. Det er to Bjørneunger. Jeg stirrer paa Dyrene og paa Manden og faar mere Mod. Han siger noget hvoraf jeg forstaar Ordet Rublj, han tar den ene Bjørneunge i Hænderne og holder den frem imod mig og vil sælge mig den.

I samme Øjeblik er jeg ovenpaa. Den stakkars forkrøblede Tatar har ikkun fredelige Handelshensigter med mig. Jeg blir overlegen, jeg rynker lidt paa Næsen af at det egentlig er et Fjøs han har indbudt mig til; der staar jo endog nogle digre Geder ved en Væg, Manden begynder at mælke Gederne og gi Bjørnene Mælken.

Hvormange Rublj? spør jeg og rækker fem Fingre ivejret.

Manden ryster paa Hodet.

Jeg rækker ti Fingre op, men han ryster paa Hodet ogsaa da. Af Nysgærrighed angaaende kaukasiske Bjørnepriser vilde jeg gærne ha vidst Mandens Forlangende og jeg beklaged at jeg ikke kunde mere Arabisk end Salam aleikum. Manden trækker sin Dolk af Sliren og ridser Streger paa Jordgulvet. Han ridser tyve Streger før han holder op. Der blir da ingen Handel af. Han stryger fem Streger ud igen.

Da udbryder jeg: Femten Streger for en Bjørnekylling? Aldrig!

Hvorpaa jeg gik ud af Fjøset.

Min Mission var endt. Jeg kunde sende Meddelelse hjem om at jeg medbragte rige videnskabelige Resultater samt at jeg vilde trænge mindst fire Aar til at bearbejde dem. Med en Ro og en Tryghed som jeg ikke havde kendt før paa hele denne Ekspedition gik jeg hen til min Hest og klapped den og var dens Herre. Da rakte den elendige Hyrdekrok Haanden frem. Jeg taalte ham og gav ham en sidste Cigaret. Han rakte atter Haanden frem, og jeg nikked til ham at jeg var ham fremdeles gunstig og strødde et Par Kobberskillinger i hans Haand. Da svang jeg mig op paa min Ganger.

Oppe fra Hesteryggen sendte jeg Kvinderne paa Taget et forunderlig styrkende Blik at de skulde bare vaagne her i Kaukasien, vaagne op og synge mit Vers og komme ud af sin sørgelige Stilling.

Saa red jeg . . . . .

Jeg red ret nedad Fjældet for tilsidst at finde Hovedvejen som førte til Stationen. Det led langt paa Nat nu og var Morgen snart; det mørkner, det er just i Overgangen da Stjær-

nerne forsvinder og Dagen endnu ikke er brudt frem. Jeg træffer Chausséen og rider fremad paa den, rider haardt for at række Stationen før det blir lyst. Det rinder mig pludselig i Tanker at Hestetyveri er den mest vanærende Handling i dette Land, og jeg følte mig med engang angst: hvordan vilde det nu gaa mig?

Men det gik mig godt. Jeg iagttog at ride Hesten med Maade saa den ikke blev sved, og disse mærkværdige kaukasiske Heste er jo af Jærn, de holder alt ud, intet bider paa dem — med Undtagelse af altfor koldt Vand.

Det begyndte at lysne. Da Stationen var isigte steg jeg af og ledte Hesten ret op til Kærren istedetfor at følge Vejen længer. Og dette frelste mig. Jeg vilde ellers ha mødt to burnusklædte Mænd som kom pratende nedad Vejen. De saa op til mig da jeg stod og bandt Hesten paa den gamle Maade i Kærren, men de trodde vel bare at den Fremmede stod og klapped Dyret. Som jeg ogsaa gjorde.

Jeg gaar ned til Stationen. Hist og her ved Husene gaar høje Skikkelser omkring, roper et og andet Ord eller Navn og faar Svar nærmere eller fjærnere fra. Ved en Stenmur langt borte fra alle Huse finder jeg en Mand som sidder og spiller paa et Instrument. Ubegribelige Men-

nesker disse Kaukasere som aldrig lægger sig! Manden er alene, han sidder paa Marken med Ryggen op mod Muren og spiller det bedste han kan. Og det er jo dog mørkt endnu, Klokken er halv fem, det er desuden koldt. Manden er kanske gal, tænker jeg. Men der er god Mening i hans Musik skønt den er fattig og ensformig. Det er et Slags Skalmejefløjt han udstøder.

Da jeg synes det drøjer før Karnej kommer gaar jeg ind i Baggaarden og roper paa Lykke og Fromme hans Navn. Og Karnej svarer virkelig, han var ikke langt borte. Totsjas, straks! svarer han og kommer. Jeg viser ham da Femtallet paa mit Ur og ser paa ham. Og Karnej nikker og forklarer at han gør sig færdig.

Men Karnej kom ikke engang Klokken seks. Min Rejsekammerat og jeg faar Frokost og steller os godt i Orden, men Karnej udeblir. Da fik jeg et lidet Nag til Karnej.

Først Klokken halv syv holdt han udenfor Døren.

VIII

Det er kølig Morgen, der er Rim paa Marken og Vejen støver ikke som igaar. Karnej er heller ikke som igaar, han sidder taus paa Bukken og nynner ikke. De tre Heste dilter smaat frem, men om lidt naar Stigningen atter blir større gaar de lange Stunder i Skridt.

Terekdalen er tilende, Floden bøjer op i Bjærgene og bort fra vor Vej. Her er ingen Vegetation mere. Opad en nøgen Bjærgknaus hvor vi ser Vejen i Zigzag helt op til Toppen staar vi af og skyder Benvej opover, mens Vognen svinger og svinger sig efter til den har naat os. Heroppe fra faar vi atter et Glimt af Istinden Kasbek der peger op til Himlen med Morgensol over sig.

Vi kører igen opad Bjærgsiden. Vejen er hist og her overbygget for Sne- og Jordlaviner-

nes Skyld. Det er som om vi kører gennem Tunneller med Jærntag over os. Paa mange Steder er Vejen raset ud og Reparationer foregaar, Opsynsmænd og Ingeniører peger og kommanderer over Flokke af Arbejdere. Af andre Mennesker ser vi atter Hyrder med vældige Hjorde af Faar.

Ved en ny nøgen Bjærgknaus stanser Karnej Hestene og fører os hen til et Kors og en Kilde. Han tar Vand i sin Haand og viser os; Vandet koger. Vi drikker som han af Kilden, Vandet er iskoldt, men det koger med hoppende Skumperler, vore Hænder blir hvide i det, det smager af Selters.

Højere og højere kører vi fremdeles og Rimet ligger og vi maa atter svøbe os i vore Tæpper for Kulden. Vi kommer nu op til vor Rejses højeste Punkt, min Højdemaaler viser nær 3000 Meter. En Stenstøtte med Inskription angir Højden i Fod. Her spænder Karnej en af Hestene fra og binder den bagefter Vognen. Ti fra nu af gælder det ikke længer for Hestene at trække, men kun at gøre sig tunge og holde igen.

Og øjeblikkelig bærer det nedad igen. Heroppe er ingen Flade, Vejen er lagt over Bjærgeggen som det eneste fremkommelige Sted.

De høje Fjælde rundt omkring er grønne og snaue, ogsaa her staar smaa Høsaater helt til Toppen.

Hestene traver jævnt nedad, undertiden glider de et Skridt eller to frem fordi de ikke kan holde Vognen; men de falder ikke. Af russiske Romaner faar man det Indtryk at der i Rusland køres med en uhørt Fart. Paa Billeder af russiske Kurerer ser man ogsaa gærne Hestene i et fabelagtigt Jag og alligevel staar Kuskens Svøbe mod Sky. Vi havde da en Forestilling om at vi vel ikke kunde undgaa at rase med Firespand over Kaukasus og komme ned paa den anden Side som nogenlunde galne Mennesker. Vi blev overrasket ved at Farten var meget rimelig. Enten var da Karnej Gregorevitsj særlig forsigtig med sine Heste, hvad han vistnok var, eller de russiske Digtere og Malere har overdrevet, hvad disse vistnok ogsaa har. Af alle de Kørende som vi saa fra Toget gennem Rusland var der ikke en som kørte paafaldende fort. Vil man derimod ha en flyvende Køretur ved jeg intet bedre Land for den end Finland. I finske Byer har jeg oplevet det højeste i den Retning. De smaa finske Heste der ligner vore Fjordinger iler som Vinden gennem Gaderne, og omkring Gade-

hjørnerne har jeg mere end en Gang svævet paa et Hjul. Finnen fodrer godt, men kører haardt; naar jeg undertiden bad for Hesten blev jeg smilende kaldt en Hästgråtare. Jeg har en Gang i mit Liv mældt en Mand til Politiet og denne Mand var en finsk Hyrekusk . . . . .

Feberen, den gennemvaagede Nat og Kulden heroppe gør mig døsig, jeg blunder nu og da og har det fortræffeligt. Med lange Mellemrum møder vi Kærrer forspændt med to eller fire Bøfler, vi kører da sagte forbi dem, vor Vogns jævne Rytme brydes, og jeg vaagner. Et og andet Flintstenhus passerer vi ogsaa heroppe paa Højden, en og anden Hyrdebolig hvor Kvinderne sidder paa Taget i vakre og blaa Sarafaner og steller med Garn til Tæpper eller Klæder. Naar vi passerer sidder de lidt og ser paa os og prater sig imellem, men naar vi en Stund efter ser os tilbage har de atter begyndt Arbejdet. Halvnøgne Børn springer efter os lange Strækninger og kan kun drives tilbage med en Kobbermynt.

Vejen blir nu vildere end nogensinde og Jærntagene over den hyppigere; om Vaaren i Sneløsningen sker der vistnok ganske artige Skred henover disse Tage. Tilvenstre ser vi

intet andet end den Smule Mur og udenfor den Afgrundene. Jeg har aldrig set slige Afgrunde før, jeg maa stige ud af Vognen iblandt og gaa tilfods og jeg holder mig da godt op til Fjældsiden. Men Dybet drager, drager, jeg ser derned nu og da og faar gennem Kikkert Øje paa bittesmaa Agerflækker nede paa Bunden. Naar jeg sidder i Vognen holder jeg mig godt fast.

Solen straaler paa os, Stearinflækken paa min Trøje er som blæst bort, vi tar Tæpperne af os. Nedad gaar det, bestandig nedad, Afgrundene blir end forfærdeligere, vi slynger os ned gennem Bjærgkløfterne i Zigzag. Vejen er ofte raset ud og burnusklædte Mænd gaar og reparerer den. Karnej er ikke videre opmærksom, han lader Hestene snuble lidt mere end nødvendigt fordi han selv oppe fra sit høje Sæde synes om at glo ned i Dybet. Saaledes passerer vi Stationen Gudaur.

Her er mange ordentlig murede Stenhuse, et endog paa to Etager. Omgivelserne er snaue, fjeldhaarde, men her ser rent og triveligt ud; nogle Mennesker staar i Dørene og ser os passere Stationen. Jeg faar den Forestilling at det er Søndag idag skønt det kun er Fredag; disse Mennesker som stod i Dørene

var saa fri og tilfredse at se til. Kanske har de ogsaa paa muhammedansk Vis deres Helligdag idag.

Vi vedblir med de lange Zigzag nedad og ud og ind mellem Fjældvæggene. Telegraftraadene som følger os er undertiden fæstet til selve Bjærget, undertiden gaar de under Jorden for Lavinernes Skyld. Jeg følger ikke længer med tilfods, det gaar for langsomt, jeg hæfter hele Toget bort paa den Maade; men jeg vilde langt heller ha været tilfods for alle mine Nervers Skyld. Posten kommer imod os, den har syv Mand skarpladt Kosakeskorte, Postføreren støder i sit Horn og vi viger tilside og stanser mens den passerer. Saa bærer det nedad igen.

Karnej sidder med slakke Tømmer og skuer dorsk ned i det uendelige Dyb; glider den ene Hest maa den anden holde den oppe. Jeg tør ikke slaa min Næve i Karnej og ryste ham, han vilde da faa sin Opmærksomhed end yderligere afledet fra Hestene. Jeg maa la det hele staa til. Her er Vejen muret op paa glatte Fjældvæggen, den hviler paa Tømmerstokke af Jærn, den hænger i Luften. Dette saa vi imidlertid ikke før vi havde slynget os flere Kurver

nedad Fjældet, vi la da Hodet paa Ryggen og saa op paa den Vej vi havde faret. Og dette Syn fik os til at dirre.

Paa et af de allerværste Steder hvor endog den lille elendige Mur paa Ydersiden af Vejen var raset ud dukker der op to Smaagutter i seks, otte Aars Alderen og gir sig til at danse for os og stupe Kraake. De smaa demoraliserede Skabninger havde vistnok fast Betlerstation her i Færdsels Tider. Jeg ærgred mig stærkt over at de dukked op saa pludselig og endog skræmte Hestene op til Fjældvæggen, jeg vilde derfor jage dem væk med min fortræffelige Stok fra Vladikaukas; men det nytted ikke. De vedblev med sin Dans og havde endog den uforskammede Dumdristighed at stupe en liden Kraake ude paa Vejkanten hvor Muren var forsvunden i Dybet. Der var intet andet at gøre end at faa Skillingerne op og betale dem. De saa paa os med de frækkeste aabne Øjne og lod som om de ikke havde Anelse om Grunden til Excellencens rasende Mine. Da de havde plukket Pengene op krøb de igen udenfor Muren paa Randen af Afgrunden hvor de vel havde sig et lidet Fodfæste at staa paa. Og naar kanske en anden Vogn i Dagens Løb

kom forbi vilde de atter skyde sine smaa Kroppe op paa Vejen og danse sin farlige Dans.

Langs indre Vejkant hvor Solen staar paa vokser Hestesyre og raggede Tidsler; efterhvert støder vi paa Løvtand og en blaa Nellik der er overordentlig fin og vakker; længer nede møder vi Rødkløver. I Time efter Time foregaar vor Nedfart skønt Hestene traver hele Tiden. Efter nær tre Timer kommer vi endelig paa lidt fladere Vej, vi er ved Stationen Mleti og skal raste. Mleti ligger 1500 Meter over Havet; vi har altsaa paa disse tre Timer dalet 1500 Meter fra Toppen af Fjældet. Her er Solen hed, vi har foruden Tæpperne kastet mest muligt Tøj til.

Karnej vil raste i fire Timer. Jeg skriger af Forundring og ryster længe paa Hodet til ham. Karnej peger da op til Solen og betyder os at Heden vil bli meget værre her, men at den i Løbet af fire Timer vil ta noget af; han vil alligevel række Stationen Ananur med os inden Kvæld. Vi tænker over det og undersøger vort Profilkort: til Ananur er der endnu firti Verst, men fem og tredive Verst af denne Vej hælder brat nedad saa det kommer til at

gaa fort, — vi tilstaar Karnej de fire Timer og vinker til ham at la gaa, vi er enige.

*

Her i Mleti er Telegrafen firetraadet. Udenfor vort Vindu staar Rognetræer rige med Bær og lidt borte fra Stationen er Hasselkrat; men ellers er her ingen Vegetation. Her er nu Høhøst og en unødig stor Sværm af Arbejdere kører Hø fra Markerne. Mleti er et stort Sted, maaske det største i Bjærgene; men Urensligheden er her som andre Steder meget stor. Da vi havde set os nødte til at pudse vore Knive og Gafler i Servietterne viste det sig at selve Servietterne maatte kasseres, vi fik bruge vore Lommetørklæder. Men Maden var ogsaa her velsmagende, vi maatte blot ikke tænke paa hvorledes den muligens var bleven behandlet i Køkkenet.

Mens vi sad og spiste traadte pludselig en Herre ind i Rummet og blev staaende der og se paa os. Vi blir forundret siddende at se paa ham igen: det var vor Rejsefælle fra Toget, Officeren, som skulde ha fulgt os over Bjærgene, men som gik af til Pjatjgorsk. Det gjorde et Ryk i ham da han kendte os igen

og han vendte sig om og gik ud af Døren uden at sige et Ord. Der var ingen Vogn kommet til Stationen siden vor Ankomst, Officeren var altsaa her før os og dette var os uforstaaeligt. Han havde afbrudt sit Ophold i Pjatjgorsk før Tiden og havde benyttet de Dage vi laa over i Vladikaukas til at slippe os forbi — var det saa? Og hvorfor havde han gjort alle disse Omstændigheder forat undgaa os? Vi havde jo ikke ønsket hans Følge. Og hvorfor var han stanset i Mleti?

Da jeg efter Middagen sad alene ude paa Verandaen og røgte kom Officeren ud af Gangdøren han ogsaa og lige hen til mig. Han løfted paa Hatten og sa paa Engelsk at det sikkert forundred mig at se ham her. Jeg svarte at jeg egentlig ikke havde tænkt over hvor Hr. Officeren rettelig burde befinde sig i Øjeblikket. Da stod han kun og saa paa mig og gjorde mig ikke flere Spørgsmaal.

De blev ikke længe i Pjatjgorsk, sa jeg forat være lidt høflig.

Nej, svarte han, jeg blev færdig der før jeg havde tænkt.

Da jeg sad og han stod rejste jeg mig jeg ogsaa; men da jeg havde staat en liden Stund vendte jeg ham Ryggen og gik ind.

Officeren fulgte efter.

Inde i Gangen var der en Trappe op til anden Etage, Officeren stilled sig ved denne Trappe og indbød mig til at gaa med op.

Jeg vilde først fortsætte min Vej ind i Spisestuen og være stødt paa denne fremmede Mand; men saa farer det mig hastigt gennem Hodet at jeg egentlig er i Rusland og at mange Russere vel er lidt anderledes end andre Mennesker.

Hvad ønsker De? spurgte jeg.

Vær saa venlig at følge mig op paa mit Værelse, svarte han høflig; jeg ønsker at meddele Dem noget.

Jeg tænkte mig et Øjeblik om og fulgte ham saa, skønt hans Ansigt var mig imod.

Da vi kom ind paa hans Værelse lukked han Døren og Vinduet tiltrods for Heden.

Vær saa snil at sætte Dem, sa han. Jo naturligvis er De forundret over at finde mig her. Men Sagen er at jeg blev færdig i Pjatjgorsk hurtigere end paaregnet.

Det har De allerede meddelt mig, svared jeg.

Jeg ledte efter en Mand, men fandt ham ikke.

Hvilken Mand? Hvad vedkommer han mig?

Godt. La mig forresten sige Dem med en Gang at jeg agter at tale i en høflig Tone.

Jeg lo og spurgte:

Gør De det? Tak.

De la sikkert Mærke til at da jeg for lidt siden traadte ind i Spisestuen dernede og fik Øje paa Dem gav det et Ryk i mig. Dette Ryk spilled jeg.

Spilled De det? Saa.

Jeg vidste at De sad der.

Naa, hvad saa?

Og da jeg forlod Toget og rejste til Pjatjgorsk slap jeg ikke derfor Dem afsyne.

Jeg blev utaalmodig og spurgte:

Hør, min gode Mand, hvad vil De mig?

Jeg rejser paa Embeds Vegne, sa han. Min Rejse gælder egentlig en anden Mand, men jeg vanskøtter ikke derfor Affæren med Dem. Hvor kommer De fra?

Fra Finland.

Han tog et Papir op, saa i det og sa:

Det stemmer.

Stemmer det? udbrød jeg. Hvad er det som stemmer? Jeg begyndte virkelig at tænke mig Muligheden af at det var en Politiembedsmand jeg havde for mig, derfor svarte jeg ogsaa som sandt var at jeg kom fra Finland.

Vi Russere er jo ingen haarde Mennesker, vedblev han, jeg vilde nødig berede Dem Ubehageligheder paa Deres Rejse.

Tværtimod, det er mig en Fornøjelse at tale med Dem, svarte jeg.

Nu tænkte jeg i en Fart over hvad han vel kunne ville mig hvis han var Politimand. Naturligvis tog han latterligt fejl naar han mente at ha noget udestaaende med mig. Jeg kom fra Finland, havde boet der i et Aar, havde intet galt gjort, intet galt forsøgt at gøre. Jeg havde holdt et Foredrag paa Universitetet i Helsingfors, men det var om et litterært Æmne, og et Par Artikler som jeg havde skrevet i finske Blade havde ogsaa været om litterære Æmner; jeg havde ingensomhelst Betydning i Politik.

De skal til Orienten? spurgte Officeren.

Ja. Men vil De nu sige mig hvad De ønsker af mig.

Hvad jeg ønsker? svarte han. Jeg ønsked helst at la Dem rejse. Vi Russere er jo ingen haarde Mennesker. Men jeg har mine Ordrer.

Jasaa har De det? sa jeg og lo. Og hvad gaar Deres Ordrer ud paa?

Tillad mig at spørge Dem, svarte Officeren,

var ikke alle Skydsheste optagne i Vladikaukas da De kom did?

Jo. Et Selskab af Franskmænd havde optat alle Heste for en Uges Tid.

Da smilte Officeren og sa:

Det var mig som havde optat dem.

De?

Paa Telegrafen fra Pjatjgorsk.

Naavel. Men hvad saa?

Jeg vilde faa Deres Afrejse udskudt en Dag, saa jeg kunde komme foran Dem her ind i Bjærgene.

Dette lød utroligt, men der sad en voksen Mand og sa det.

Nu kunde De kanske si mig hvad De egentlig vil mig, sa jeg.

Officeren svarte:

Jeg skal arrestere Dem.

Hvorfor? For hvad?

Naa, alt sligt faar De vide senere. Jeg er ikke Forhørsdommer. Jeg har blot mine Ordrer.

Og Deres Ordrer gaar ud paa at De skal arrestere mig?

Ja.

Jeg sad en Stund og tænkte paa det.

Jeg tror Dem ikke, sa jeg og rejste mig.

Officeren gik hen til Vinduet og lod mig ha fri Adgang til Døren om jeg vilde. Dette virked paa mig.

De er ialfald i en uhyre stor Vildfarelse, sa jeg, De tar fejl af mig og en anden. Her er mit Pas.

Og jeg viste ham mit Pas.

Han saa i Passet, læste i det, la det sammen igen og gav mig det tilbage.

Alt dette ved jeg før, sa han. Jeg vidste at Deres Pas var i Orden.

Saa erkender De vel at De tar fejl af Person?

Fejl af Person? svarte han lidt utaalmodig. Han tog op nogle Fotografier af sin Lomme, de var alle af samme Størrelse, uopklæbede. Han tog ud et af dem og rakte mig.

Jeg kunde næsten ikke tro mine egne Øjne: det var et Fotografi af mig selv. Det vared lidt før jeg kom mig af min Overraskelse, jeg glemte at se paa Fotografens Navn, glemte at se paa Klæderne jeg var fotograferet i; jeg kendte ialfald ikke Billedet, havde aldrig set det før, men det var et Profilbillede af mig.

Da han havde faat Billedet tilbage og atter gæmt det i sin Tegnebog vaagned en liden Mistanke hos mig og jeg sa:

Det Billede skulde vel aldrig være tat nu paa Toget? Jeg kender det ikke fra før. Lad mig se det engang til.

Han nøled.

Var det ikke Deres Billede? spurgte han.

Vær saa elskværdig at la mig se det engang til, sa jeg. Det var et Amatørfotografi, jeg syntes jeg kendte igen Klæderne, disse selvsamme Klæder jeg nu staar i.

Han tog sin Beslutning og rakte mig hastigt Billedet engang til og sa:

Selvfølgelig er det de Klæder De nu staar i. Jeg fotografered Dem nu paa Toget. Slig gør jeg det med alle dem jeg følger efter. De ser altsaa at jeg ikke tar fejl af Person.

Naar han tog det paa den Maade lød det igen rimeligt og jeg stod atter et Øjeblik noget underlig berørt. Hvis nu denne Mand tog og arrestered mig blev jo hele vor Rejse forrykket; Gud ved desuden hvilke langvarige Ubehageligheder jeg muligens kom op i her i dette Land hvor jeg ikke kunde svare for mig. Jeg blev lidt modfalden og sa:

Under andre Omstændigheder vilde det ha været mig en Fornøjelse at la mig arrestere og opleve en liden Afveksling paa min Rejse;

men nu kommer det mig noget paatværs. Jeg er ikke alene.

Jeg beklager det meget, svarte han. Jeg ønsker at kunne skaane baade Dem og Deres Følge.

Jeg tænkte nu for Alvor over det.

Hvor skal De i Tilfælde bringe mig hen? spurgte jeg.

Han svarte:

Jeg skal bringe Dem tilbage til Vladikaukas.

Jeg spurgte igen:

Skal De arrestere os begge to?

Nej bare Dem, svarte han.

Tilbage over Bjærgene igen! Turen var mig ikke i og for sig imod; men vor Orientrejse vilde forsinkes og kanske helt gaa istykker.

Kunde De ikke heller bringe mig til Tiflis? spurgte jeg. Tiflis er paa vor Rute, i Baku har vi Konsul at henvende os til og han vil greje denne lille Misforstaaelse med en Gang.

Officeren overvejed.

Forat bidrage mit til at skaffe Dem ud af Ubehagelighederne fortest muligt vil jeg bringe Dem til Tiflis, svarte han.

Jeg er Dem meget taknemmelig, sa jeg.

Vi sad nu begge og tænkte paa det. Saa bukked han og sa:

Indtil vi kører kan De gaa hvor De vil.

Min Mistanke kunde ikke helt forlade mig og jeg spurgte:

Hvorfor sa De først at De vilde bringe mig til Vladikaukas?

Først til Vladikaukas, svarte han igen lidt utaalmodigt. Jeg vilde bringe Dem først til Vladikaukas. Det vilde ogsaa være bekvemmest for Dem. For De skal jo egentlig til St. Petersborg.

Ah.

Og naar jeg fører Dem til Tiflis er det blot for at imødekomme Deres personlige Ønske. Men det er imod mine Ordrer.

La mig se Deres Papirer, sa jeg med ét.

Han smilte og tog op af Lommen et svært, stemplet Dokument som han la frem for mig. Sproget og Bogstaverne var paa Russisk, saa jeg skønte ingenting af det. Men Officeren pegte hist og her i Dokumentet og forklared at dèr stod hans Navn, dèr stod det at han var Politiembedsmand og dèr stod det endelig at Politiet hvor han kom hen skulde gaa ham tilhaande.

Jeg turde ikke drive det videre og maatte trække mig tilbage og være taus.

Saa tillader De kanske at jeg nu gaar nedenunder og underretter mit Følge om denne Afbrydelse i vor Rejse, sa jeg.

Jeg staar og tænker paa det, svarte han efter et Øjeblik. Og jeg tænker mest paa det for Deres Følges Skyld. Ja misforstaa mig ikke, ogsaa for Deres Skyld. Det blir meget ubehageligt for Dem begge.

La os blot komme til Tiflis, saa er vi ovenpaa!

Jeg vil nødig bringe Dem ud af Deres gode Forhaabninger, svarte han, men jeg maa dog forberede Dem paa at det at komme ovenpaa kan ta lang Tid.

Men jeg har absolut intet galt gjort! ropte jeg.

Selvfølgelig ikke. Jeg tror Dem. Men forat bevise dette vil der medgaa megen Tid og meget ubehageligt Stræv. Tro mig paa mit Ord.

Og i dette trodde jeg ham. Jeg blev beklemt igen og stirred paa Gulvet og tænkte.

Der er muligens en Udvej, sa han. Jeg antyder det bare.

Er der en Udvej?

Der tør være en Udvej. Med lidt god Vilje fra begge Sider.

Hvorledes?

Vi Russere er jo ingen haarde Mennesker, sa han. Vi plejer iblandt at affinde os med hinanden.

Jeg stirred paa Manden.

Kan jeg affinde mig med Dem? spurgte jeg.

Han trak paa Skulderen og slog lidt ud med Haanden, gjorde den jødiske Gestus:

Det er en Udvej. En Antydning til en Udvej.

Da følte jeg mig med en Gang tryg og smældte i at le. Jeg klapped ham paa Skulderen og sa:

De er prægtig! De er en Perlemand! Hvordan skal jeg betale Dem for Deres Underholdning i denne Halvtime?

Han stod værdig og stille og lod mig klappe sig paa Skulderen.

Slige Udbrud har jeg set saa mange af, sa han. Jeg tillader dem gærne. De skaffer jo Folk en Lise.

Nu maa De undskylde at jeg gaar, sa jeg. Og De vil ogsaa undskylde at jeg fortsætter min Vej til Tiflis i vor egen Vogn og uden Deres Følge.

Det har jeg intet imod, svarte han. Men De maa være forberedt paa at paa hver eneste

Station hvor De raster vil ogsaa jeg være og raste. De kommer til Ananur iaften, did kommer ogsaa jeg.

Velkommen! sa jeg og gik.

Han vilde naturligvis ikke komme. Han var ingen Politimand, han var en stakkars Bedrager som vilde presse Penge af mig. Han havde vel været i Pjatjgorsk og spillet bort sine Skillinger, men nu var han her inde i Kaukasus og kunde ikke komme længer, han sad fast.

Jeg vilde slaa ham helt af mit Sind og ikke nævne et Ord om Manden til min Rejsekammerat.

Vi forlod Mleti.

IX

Vi har faat en anden Flod paa vor Side, Aragva. Den er lige saa stor og skøn som Terek og følger os hele Vejen. Fjældene er som paa den anden Side, tre, fire Tusind Meter tilvejrs, nogle snaue, grønne helt fra Dalbunden op til Skyerne, andre lodne, bevoksede med tæt, tæt Løvkrat til Toppen. Af den fattige Flora langs Vejen ser vi Storkenæb, Sennep og gule Stokroser aldeles belagte med Kalkstøv. De menneskelige Boliger er ogsaa ligedan her som paa den anden Side, og her som der kører vi forbi Hyrder, Hjorde, Vejarbejdsmænd. Det støver meget, Solen brænder haardt; der sidder tæt af Fluer paa Karnejs Ryg.

Vi kommer til et to Etagers Stenhus med takkede Gavle, tysk i sin Stil, hjemlig germannisk; der ligger en sort- og hvidmalet Bom

tværsover Vejen: her opkræver de russiske Myndigheder Vejpenge. Karnej viser sin Kvittering at han allerede har betalt i Vladikaukas, Bommen gaar op og vi kører igennem.

Efter lang Køring nedad Fjældene kommer vi til Stationen Passananur som vi straks forlader. Her er flere privat udseende Stenvillaer snehvide af Kalkstrygning; et russisk Kapel rager op over det hele i de mest brogede Farver som brunt, blaat og rødt. Vi er nu paany dalet omtrent fire Hundrede Meter, Vegetationen blir rigere, Dalen er saare hed. Befolkningen er Grusiere og bor i de samme Slags Hylder som dem vi har set før, den ene over den anden opad Fjældet.

Ved et uhyre Gab i Fjældrækken ser vi tilvenstre langt, langt afsides en anden Dal hvor der er Landsbyer og Hytter som her og gule Agerlapper opad Bjærgene. Ogsaa der bor Mennesker, tænker vi, de er kanske lige saa lykkelige som vi er, de har sine Glæder og Sorger, sit Arbejde og sin Hvile de ogsaa. Og i Ungdommen har de sin Kærlighed og i Alderdommen sin Agerlap og sine Faar.

Der er ingen, ingen Ting i Verden som det at være afsides fra alt! tænker jeg videre. Det husker jeg fra min Barndom da jeg gik og

gæted Buskapen derhjemme. I godt Vejr laa jeg paa Ryggen i Lyngen og skrev med Pegefingeren udover hele Himlen og havde velsignede Dage. Og jeg lod Kreaturerne gaa som de vilde i timevis, og naar jeg skulde finde dem igen steg jeg blot op paa en Haug eller klattred op i et højt Træ og lytted med Munden aaben. Heroppe hørte jeg saa godt hvor Klangen af Bjælderne kom fra, og naar jeg hørte den fandt jeg straks Buskapen. Bukkene gav jeg en og anden Tobakbus som jeg kunde ha stjaalet til dem og Køerne gav jeg Salt. Men Væderne lærte jeg op til at stanges med mig.

Det var et mageløst Liv. Og ingen maa tro at det var værre for mig i Regnvejr. Da sad jeg under en Busk eller under en Bjærghammer og var i godt Skjul. Der sad jeg og tralled eller skrev et eller andet paa hvid Næver eller skar noget ud med min Tolkniv. Jeg kendte hvert Sted i Marken, og naar jeg maatte indhente Buskapen flytted jeg mig blot frem til en anden Bjærghammer som jeg vidste om og havde det godt paany. Ingen som ikke selv er oplært i det fra ung af kan forestille sig det fine og sælsomme Behag man kan føle ved at være i Marken i Regnvejr og da sidde i Skjul. Jeg har siden forsøgt at skrive noget om dette;

men det har mislyktes for mig. Jeg har villet prøve at sætte det lidt i Stil forat bli forstaat, men da har det kommet bort for mig.

Naar jeg gæted gik jeg i Trætøfler, »Klomper«, og i Regnvejr blev jeg naturligvis vaad paa Benene i den vaade Mark. Men Nydelsen ved at kende den gode varme Træbund under Fodsaalerne skønt jeg var gennemvaad staar over ti andre Nydelser fra mine senere Aar. Det var vel fordi jeg ikke vidste om noget bedre dengang. Og dog skælned jeg da vel saa fint som nu mellem det der smagte godt og det der gjorde ondt. I Soptiden sidst paa Sommeren var Kreaturerne som gale til at løbe efter Sop. Det var især Køerne som var saa styrløse; men da det var Køerne som bar Bjælderne, trak de hele Buskapen efter sig i sin Rummel. Da fik Gæteren være paa Benene næsten hele Dagen og liden Hvile faa. Min lille Krop var mør og saar af det ustanselige Rænd Dag efter Dag, og jeg havde da bare den Fornøjelse i hele Livet at jeg selv ledte op Sop og gav til dem af Køerne som jeg var gladest i. Og Køerne mælked godt af Sop. Men i den Tid var det ikke saa morsomt at være Gæter. Nej nej.

Jeg sidder og tænker paa alt dette nu mens jeg ruller fremad i Vogn paa en bred Vej i Kaukasien. Alt er saa underligt i mig, jeg føler at jeg kunde slaa Rod her og være saa velsignet borte fra Verden. Det vilde vel ha været en anden Sag hvis jeg havde havt Kultur nok til at tilgodegøre mig mit nuværende Liv; men det har ikke jeg . . . . . . Jeg ser for sidste Gang ind gennem Dalen tilvenstre hvor de smaa gule Agerlapper og Faarehjordene og Smaahytterne er, og jeg synes at der er forunderlig vakkert og fredeligt. Der svæver store Ørne over Hjordene oppe i Fjældet. Der er en Fest over Bygden. Idag har vel Hyrden pudset sit blanke Bælte og gør sig nu godt til for sin Pige . . . . .

Jeg døser og tænker og smaasover. Efter et Par Timer begynder vi at møde Kastanjetræer; vi daler fremdeles; Hestene traver.

Der kommer en Karavane af tomme Kærrer imod os, de trækkes af Bøfler, Driverne ligger saa lange de er paa Bunden af sine Kærrer og sover; vi kører godt tilside og slipper forbi. Men den ene Okse har faat Aaget mellem Hornene, dens Hals blir vredet krum, den maa gaa sidelænds. Min Rejsefælle forlanger at faa stige af og rette paa Aaget; men da vi forkla-

rer Karnej hvad det gælder stanser han ikke, men vedblir at køre og forstaar ikke et Ord. Saa — nu er vi helt forbi Karavanen, det er forsent at gøre noget, Karnej sætter atter Hestene i Trav. Og Oksen gaar videre sin milelange Vej, stum, stirrende, med forvreden Hals. Det blir os paa engang værre at være til i Vognen, ingen vil undres derover. Men Tiden, Timerne, jævner alt: efter en Stund finder jeg paa den Trøst for os at der ogsaa er Mennesker som har det ondt. Jo før en slig Okse slides ihjæl under Aaget desbedre for den. Det er dens Haab. Det er som naar Mennesket er i Kvide og husker paa at det endnu har Udvej til at gøre Livet saa kort som det selv vil. Nietzsche har Ret: denne Udvej har trøstet mangt et Menneske om Natten . . . . .

Timerne gaar, Tiden gaar. Det æventyrlige Land er atter skønt.

Ved et Vandingssted finder den gode Karnej Gregorevitsj atter forgodt at slippe en fremmed Vogn forbi os. Det er en Russerfamilje. Den kører fortere end vi. Vi saa disse Mennesker paa Kobi; men da vi var ude saa lang Tid i Forvejen idag burde de ikke ha kunnet indhente os. Nu kommer vi ind i deres Støv og det blir ganske umuligt for os at aande.

Jeg slaar da min Næve i Karnejs Skulder og lar ham forstaa hvad han har gjort. Han ser et Øjeblik rædselsslagen paa mig og holder Hestene inde. Men han synes ikke at forstaa nogen Ting, han vil atter køre. Jeg hopper da af og holder Hestene og gererer mig i det hele taget i en høj Adfærd til Karnej; men hans Forbauselse stiger bare mere og mere over den mærkelige Syge jeg maa ha faat. Han ser Støvet, det staar stille over Vejen hvor Vognen har kørt, det brænder baade ham og os i Øjnene, det er Kalkstøv, det lægger sig hvidt paa Vognen; men Karnej kan ikke forstaa at vi ikke kan køre i det. Jeg maa holde Hestene i fem Minutter før vi kan køre videre. Det begynder at gaa op for mig hvorfor Befalingen, Tsarordet, er nødvendigt i dette store Folk. Disse Mennesker er saa dumme paa visse Ting, de kan vralte ud paa Steppen og gæte Faar og staa i sin Ager og gøre de faa Haandgreb med Spaden. Men deres Hjærner er saa dumme paa abstrakte Ting . . . . . Jeg lover mig selv at holde et lidet Opgør med Karnej i Tiflis.

Maanen er allerede ganske blank, Klokken er fem, Solen og Maanen skinner begge to paa en Gang i Landskabet, og det er meget varmt. Denne Verden er ikke som nogen anden Ver-

den jeg kender, og det kommer atter dertil at jeg kunde ville være her for Livet. Vi er nu dalet saa langt ned at Vinen begynder igen, og der er Nødder i Skogen, og Solen og Maanen skinner omkap. Man er hjælpeløs foran denne Herlighed, og leved man her kunde man se den hver Dag og slaa sig for sit Bryst af Forundring. Folket her har udholdt Kampe som trued med at lægge det øde, men alt har det overvundet, det er stærkt og sundt, det florerer, det er idag et Folk paa ti Millioner ialt. Kaukaseren kender vel ikke New Yorkerbørsens Hausse og Baisse, hans Liv er intet Kapløb, han har Tid til at leve og kan slaa Maden ned af Træerne eller slagte sit Faar at leve af. Men Europæerne og Yankee'erne er dog større Mennesker? Gud ved det. Gud og ingen anden ved det, saa tvivlsomt er det. Nogle er store fordi Omgivelserne er smaa, fordi Aarhundredet trods alt er lidet. Jeg tænker paa store Navne bare indenfor mit eget Fag, og de er mange Numre i en lang Række, Lemmer af Geniernes Proletariat. Jeg bytter bort Sneset af dem blot for Hesten fra Marengo. Værdier har bevægelig Værdi: Teaternimbus hist svarer til blankt Bælte her, Tiden tar dem begge, Tiden veksler dem ind for andre Værdier. Kaukasien, Kauk-

asien! Det er ikke for intet at de største Digtergiganter Verden kender, de store Russere, har været hos dig og øst af Kilderne . . . . .

Klokken er seks. Vi er nu to Tusind Meter lavere end vi var paa Toppen af Darjalpasset. Solen er gaaet ned, Maanen skinner alene, her er varmt og dørgstille. Vejen begynder nu pludselig at gaa opad igen, vi kører kun i Skridt. Fjældene blir mindre, de blir til lange Aaser som Himlen sejler ovenover. Det mørkner stærkt. Vi er nu ved Stationen Ananur.

*

Der staar mange Mennesker ude paa Gaarden og paa Verandaen i den varme Aften. Vi stiger af og gaar ind. En Mand som synes at være Værten siger noget til os og stiller sig i Vejen for os. Han taler ikke Russisk, men formodentlig et af de kaukasiske Sprog. Vi sætter vore Ting ifra os og bryder os ikke om Værten. Pludselig er der en burnusklædt Mand som tiltaler os paa det rappeste Fransk og forklarer at der ikke findes en eneste ledig Plads for os paa Stationen.

Hvad var da at gøre?

Han roper ned til en liden Mand i en umaadelig stor Burnus nede paa Vejen, Grigor hedder han. Saasnart Grigor hører hvad det gælder nikker han at Herberge kan vi faa og peger fremover.

Vi tar da atter vore Sager ud, gaar i Vognen og kører. Grigor løber med. Han er vel en femti Aar, men han løber som en Gut skønt han er i den umaadelige Kaftan og han har mange Vaaben paa sig.

Grigor fører os til et mærkeligt to Etagers Stenhus der staar paa Stenstøtter. Jeg har ikke set Magen før. Huset havde ogsaa de forunderligste Huller, Skjul og Gæmmer. Vi blev vist ind i et Rum ovenpaa. Om vi kunde faa dette Rum alene? Ja. Og vort Tøj blir bragt ind. Om vi kunde faa Bif, Poteter, Brød og Øl? Grigor nikker og flagrer nedad Trappen i sin Burnus.

Vi gaar ud og ser os omkring: mørke og ganske lave Fjælde; Maaneskin; ret i Syd Taarne og Kupler af et Kloster paa hvis Kobbertag Maanelyset hviler. Disse blanke Kupler mod den mørke Baggrund er af sælsom Skønhed. Nede paa Vejen vandrer Folk og Heste; en Postillon farer forbi og støder i sin Trompet.

Da vi kommer hjem møder Grigor os og forklarer at han har været paa Stationen, men ingen Bif kunnet faa. Hvis vi derimod vil ha noget andet —? Og Grigor trækker frem fra Brystet af sin Burnus en levende Kylling. Vi nikker at det er fortræffeligt at faa Kylling ogsaa. Og Grigor flagrer atter ned.

Om en Stund har Grigor henrettet Kyllingen; vi ser fra vort Vindu en Lysning nede i Gaarden: det er Grigor som gør op Ild og skal være Kok. Ildstedet er under aaben Himmel, til Brændsel bruges Solsikkestokke der her er som smaa Træer og brænder brillant. Grigor sætter en Gryde med Vand over Ilden; naar Vandet er bleven hedt nok dypper han Kyllingen deri og begynder at ribbe den. Han ser liden og mørk og underjordisk ud i Skinnet fra Ilden. Grigor gør sit Arbejde ordentligt, han svider ogsaa den sidste Rest af Dun af Kyllingen før han gir sig til at stege den.

Vi faar vor Mad, den smager udmærket; men allerede under Maaltidet blir vi saa skambidte af Væggelus at vi maa slutte at spise før Tiden. Dyrene kryber op paa os fra Sengebænkene som vi sidder paa i Mangel af Stole. Saa blir det vel en lystig Nat! tænker vi og

beslutter at lægge os saa sent som muligt. Vi gaar atter ud.

Grigor har Butik nedenunder, han er Købmand, og naar han ikke opvarter os staar han i sin Bod og sælger mange kostelige tyske Varer som han har nok af. Det er ikke uden Stolthed at han viser os disse Varer som er komne saa langvejs fra, baade Lommespejle og Portemonnæer og Penneknive. Men der ligger ogsaa i Boden en høj Stabel af kaukasiske Tæpper og disse interesserer det os mere at se paa. Bare det ikke var saa langt, langt hjem! Og bare ikke Tæpperne var saa tunge! Men dyre er de ikke. De er saare kunstfærdigt vævede. De Kvinder som har været Mester for dem har havt Tid, har havt uendelig Tid.

Ude er det stille, der er ingen Færdsel paa Vejen mere; men Folk er ingenlunde gaat til Ro. Her og der sidder Mænd og snakker med hinanden paa Vejkanten; de gør som Naboer vilde gøre hjemme: de røger sin Pibe, hviler Armene paa Knæerne og pusler med et Straa mellem Fingrene. Stationens Heste gaar og gnaver hist og her paa Marken, et Stykke borte, ved en Husvæg, spiller nogen paa et Strængeinstrument og synger til. Vi lytter og trækker os nærmere. En ung Gut sidder og

og synger, hans Sang er enstonig, men betagende i den stille Kvæld. Melodien faar os til at mindes de Folkeviser Thor Lange har udgivet, vi forstaar hans Tekster saa inderligt nu og vi forstaar hvor fin en Poet denne Danske i Udlændighed er.

Det blir sent, men Gutten sidder og spiller ved Husvæggen og Gamle og Unge sidder og prater langs Vejen. De har saa god Tid Menneskene her, en Time eller to spiller ingen Rolle for dem. Det dugger voldsomt, Marken er vaad, men de taaler ogsaa Fugten Menneskene her, de er oplært til det fra unge af. Men rejser de sig og gaar da er det som Staalfjærer der gaar. Gennem hele Kaukasien er Mændene slige, selv Hyrden, selv Oksedriveren gaar rank og let, med udskudt Bryst og elastiske Bevægelser. Men Kvinderne ser man lidet af, de holder sig mest for sig selv; Muhammedanismen hænger godt i endnu.

Da vi kommer hjem er vore Sengebænke opredte med et Par kaukasiske Tæpper paa hver Sengebund. Grigor har forat glæde os git os nye Tæpper fra sin Bod. Det blir vel lidt haardt at sove her; men det er morsomme Senge, og Tæpperne er herlige.

Nu er det at Grigor faar den Indskydelse at min Rejsefælle bør ha et Lagen, da han ser at vi ingen Lagener har bragt med os som Skik og Brug er. Grigor er en dannet Mand, hans Købmandsliv har ført ind paa ham en stor Renlighedssans, det plager ham nu at han ikke kan taale at se en Seng uden Lagener. Forat vise ham hvordan Generaler færdes i Felt svøber jeg mig ind i Tæpperne og lægger mig rund, uafklædt. Og dette lar Grigor ske uden videre, han blander sig ikke i Generalens Skiddenfærdighed; men han flagrer ned i sin Butik og river af et Par Alen Lærred som han skænker min Rejsefælle til Lagen. Da han har gjort dette bukker han og gaar. Vi spekulerer en Stund paa at bringe Tæpperne ud og ryste dem godt før vi bruger dem; men vi opgir denne Tanke for ikke at støde Grigor. Og saa lægger vi os paa Lykke og Fromme.

Da banker det paa Vinduet.

Jeg gaar ud og finder Karnej udenfor. Han vil aftale Klokkeslættet for Morgenen. Jeg tar Karnej i Kraven og saaledes gaar vi Side om Side nedad Trappen. Vi kommer ind i Lyset fra Butikken og her viser jeg Karnej paa mit Ur at Klokken fem skulde vi køre.

Karnej holder paa Klokken seks.

Da er der en Stemme som tiltaler Karnej paa hans Morsmaal, jeg vender mig om og staar Ansigt til Ansigt med Officeren. Den Satans Politimand var alligevel efter os som han havde sagt. Han hilser let til mig og vender sig derpaa til Karnej igen med en mageløs Myndighed og siger nogle korte Ord. Han tar derpaa sit Ur op, viser paa Femtallet og siger: Klokken fem, som Fyrsten har bestemt! Derpaa peger han nedad Vejen og siger: Gaa! Hvorpaa Karnej fælder sin Kuskehat og labber bort øjeblikkelig.

Jeg stod alene tilbage med Officeren.

Jeg haaber De har faat et brugbart Logi, sa han. Jeg bor i Stationsbygningen. Jeg bebrejder mig at jeg forudbestilte et Værelse der som ellers De og Deres Følge kunde ha faat. Jeg vidste ikke at der var saa fuldt.

Vi har faat et godt Logi, svared jeg og stirred paa ham.

Godt. Godnat! sa han og gik.

Han holdt sit Løfte og fulgte os. Jeg begyndte igen at vakle i min Sikkerhed. Han kunde jo godt være Politimand om han end vilde ha mig til at affinde mig med ham. Efter hvad jeg havde læst om russiske Embedsmænd var ikke Bestikkelse nogen uhørt Ting blandt

dem; hans Antydning til en Udvej var maaske netop det bedste Mærke paa at han var Politimand. Det var ikke morsomt at vide sig fulgt og forfulgt paa denne Maade og jeg fik i Guds Navn imorgen spørge Manden hvor meget han mente han maatte ha forat slippe os; han var ellers istand til at gribe os just ved Indkørslen til Tiflis. Jeg vilde gaa til ham imorgen tidlig paa Stationen og frikøbe os, saa vor Dag kunde være uden Bekymringer.

Med denne Svaghed i Hjærtet gik jeg tilsengs.

X

En meget ubehagelig Nat. De haarde Træfjæler i Sengen og de rædselsfulde Væggelus holdt os i uafbrudt Uro. Karnej kom og banked paa Klokken halv fem, og da var vi endelig sovnet tungt ind.

Det var dog ikke Karnejs Mening at ville purre os ud nu, han havde aldeles ikke Hestene staaende færdige udenfor, han kom ene og alene forat høre om vi ikke kunde udsætte vor Afrejse til Klokken seks. Karnej var og blev et Kors.

Jeg vakled mellem at smælde ham paa Øret eller at gi efter for hans Forlangende. Jeg valgte en Middelvej, jeg tog ham atter i Kraven, ledte ham nedad Trappen, helt ud paa Vejen, rysted ham, pegte og befaled ham at gaa efter Hestene. Og Karnej labbed afsted; men

min imiterede Myndighed syntes ikke at gaa ham til Marv og Ben.

Ventetiden kunde jeg nu benytte til at søge Politimanden op, bede ham om Undskyldning for at jeg kom saa tidligt og overrække ham den Sum han maatte forlange. Jeg tænkte paa om jeg kunde bede om Kvittering, men det vilde maaske støde ham, mellem Gentlemen var ikke sligt nødvendigt. Gud ved nu hvormeget jeg maatte ud med! Men jeg vilde reklamere Summen og hjalp intet andet skulde jeg stille den russiske Regering diplomatiske Forviklinger i Udsigt.

Men efter den kolde Afrivning og den udmærkede Frokost paa Faarekød som Grigor bragte steg mit Mod. Den sidste Times gode Søvn havde vel heller ikke skadet, kortsagt mine Nerver var tykke og rolige, jeg vilde trodse Politimanden. Og blev der ingen anden Raad saa fik han ta mig ved Indkørslen til Tiflis den Blodhund, den Bøddel! Ta mig? Han! He-he, han var en Bedrager, en Jøde som forsøgte sig i Pengeudpresning. Jeg vilde mælde ham. Kom han i dette Øjeblik indenfor min Rækkevidde saa skulde jeg luttre ham! Han gjorde klogt i at holde sig væk.

Jeg gik omkring og aksled mit Skind for mig selv og var storartet.

Hej, Grigor!

Grigor kommer.

Hvad skulde han ha for Opholdet?

Seks Rubel.

Hvadbehager? Jeg byder ham to Rubel. Og faar det for tre. Og endda skilles vi i Venskab. Se der var ikke min Mage til at optræde naar jeg vilde!

Men Karnej kommer ikke. Da Klokken blev halv seks gik jeg ud og søgte efter ham. Jeg fandt ham i lun og rolig Passiar med Russerfamiljens Kusk som havde kørt forbi os igaar. Hans Heste var forspændte, men dem lod han ganske simpelthen staa, mens han prated videre.

Da han fik Øje paa mig fik ogsaa han Fart paa sig og sprang op paa Bukken og kørte frem. Ho-ho hvor jeg skulde ha et Opgør med den gode Karnej i Tiflis.

Da vi havde faat vore Sager paa Vognen var Klokken seks; Karnej havde drevet sit Klokkeslæt igennem. Jeg vilde nødig rejse som en Fant fra Stedet, jeg gik ind i Butiken forat byde Grigor Farvel. Da stod Politimanden derinde han ogsaa. Han overrasked mig

igen. Jeg opgav min Plan om at luttre ham og tog mekanisk Afsked med Grigor.

Politimanden løfted paa Hatten og henvendte følgende Ord til mig:

De vil raste paa Tsjilkani hvor ogsaa jeg raster. Jeg er en Time bagefter Dem.

Og jeg slog ham ikke ned paa Stedet, jeg lammedes af ham og kunde ikke ha gjort det af med et eneste Menneske i dette Øjeblik. Hvormeget Mod kunde man ogsaa vente af en Mand som havde vaaget i to Nætter og desuden var dørgfuld af kaukasisk Feber! Jeg var undskyldt i et og alt. Gud ved om ikke ovenikøbet denne almægtige russiske Detektivchef havde Haandjærn i Lommen. Han havde jo tidligere med et Ord paa Telegrafen stanset alle Vladikaukas' Skydsheste.

Min Stilling var i det hele taget slig at jeg maatte kapitulere og gaa min Vej . . . .

Det er stille varm Morgen og endnu ikke lyst. Vi kører forbi Klostret med Kobberkuplerne; men jeg siger til mig selv at det er for mørkt til at jeg kan se nøjere paa det. Og dog er Sandheden den at jeg er i en urolig Tilstand efter Mødet med Politimanden nu igen. Jeg er uoplagt til alt. Gid jeg blot fik

Mands Mod og Hjærte i Livet til vort næste Møde!

Vi kører opad Bakke mangfoldige Verst. Jeg sover en Time, vi sover begge to i Vognen, ja selv Karnej smaasover oppe paa Bukken. Efter Søvnen er jeg modig igen og kører i idel Glæde.

Her blir mere og mere frugtbart hele Tiden, skønt vi atter stiger tilvejrs ikke saa lidet; her er Skoge paa begge Sider af Vejen, Skoge af vilde Æbletræer. Æblerne er smaa; tause brune Mænd gaar hist og her og samler dem i Sække mens Morgenen lysner. Det er mig en Gaade hvad Tid Kaukaserne sover. Her gaar nu disse Mænd og plukker Frugt i Graalysningen som om de ikke har gjort andet i hele Nat. De har vel ligget her i Skogen Natten over forat være tidligt paafærde idag for Hedens Skyld.

Det blir helt lyst og Vejen stiger ikke mere, vi kører atter nedad. Nu passerer vi større og større dyrkede Marker; her er videre Udsigt; Kvinder bærer Vand op fra Aragva i Krukker paa Skulderen. Det ser igen ud som en Søndag Morgen for mig, der er en Fest over Landskabet og Kvinderne som bringer min Stemning højt ivejret. Kaukaserinderne

skal være smaa og uanselige, har jeg læst, det er gærne muligt at dette i Almindelighed er rigtigt; men disse Kvinder var ialfald høje og slanke og deres Gang var mageløs. De er gærne flere i Følge, men vi hører kun sagte Passiar mellem dem. De kommer efter hinanden op fra Floden, i Række, i Gaasegang, med Krukken paa Skulderen og den ene Haand i Siden. Vi har ikke set noget som ligner dette, de skrider, glider, de har blaa og røde Sarafaner paa og Silketørklæde paa Hodet.

Hver Gang vi saa disse Tog gjorde vi alt forat faa Karnej til at køre sagtere saa vi kunde møde Kvinderne idet de skulde overskride Vejen. Men den Satans Karnej som var Molokaner og havde afsvoret Verden brød sig ikke om vore Miner og Tegn. Saavidt vi kunde se var ogsaa Kvinderne alt andet end skønne. De havde saa uren Ansigtsfarve, med blaa Prikker i. Men de var høje og slanke som Vidjer og de bar Barmen højt.

Længer frem bevæger sig Flokke af unge Gutter langs Vejen og leger. Der er indtil ti, tolv i Følge, alle under tyve Aar. De springer og kaster sig forvovent og smidigt i sin Leg; over en Bæk gaar de ikke Broen, men slynger sig over ved Siden af den; i det hele taget

synes de om at opsøge sig Hindringer. Skønt vi kører midt igennem en af Flokkene hører vi ingen Bemærkninger efter os, Gutterne bryder sig bare om deres Leg. Deres Ansigter er kvikke og opvakte. Kun en af dem er saa gammel og saa rig at han har faat blankt Bælte; men han gaar da ogsaa som en stolt Fole blandt de andre.

Vi kommer til Stationen Dusjet. Her begynder Vinen igen, saa langt er vi nu nede. Stationen ligger et Stykke borte fra Byen, vi ser selve Byen en halv Verst borte; den skal ha omkring fire Tusind Indbyggere. En gammel Kirke er stor og høj; Mure efter en Fæstning og et massivt Taarn minder om den forgangne Tid da Fyrsterne af Aragva kriged med Grusierne.

Vi passerer Stationen.

Vor Vej er ikke længer mellem Bjærge, her er store Vidder af Græsmarker og Agre. Nogle Fjælde ses endnu bag os og tilvenstre, men de synes ikke længer høje, saa langt er vi borte fra dem.

Vi ser nu Vejen lige til tre Verst fremad og overalt til begge Sider er Folk i Arbejde paa Markerne, nogle pløjer, andre skærer det gule, kortstraaede Korn. Der pløjes med otte,

ti eller tolv Bøfler for hver Plog, to og to i Bredden, i et langt Tog. Vi saa engang atten Bøfler for samme Plog, og der var fire Mand til at drive dem. For hver Gang Furen var ude og Plogen skulde vende var det et Kunststykke at faa Bøflerne i Orden igen. Driverne har lange Svøber hvormed de snærter akkurat den Bøfel som Snærten skal ha, desuden roper de med mange Slags Lyde og Hyl til Dyrene og holder megen Støj.

Her er Befolkningen væsentlig Agerdyrkere, Husene de bor i blir højere og Vinhaverne omkring disse videre. Her er Skoge af vilde Plomme- og Kirsebærtræer; Aaserne er kratbevoksede til Toppen.

Solen brænder haardt, — hvordan skal det gaa senere paa Dagen! Det støver, men ogsaa med Støvet blir det vel værre senere. Vi ser atter vor Vej flere Verst frem, den gaar over en vid Flade paa Dalbunden. Her er saa fladt at Aragva kommer ingen Vegne hen, men gaar i de forunderligste Bugtninger frem og tilbage, frem og tilbage og leder sig om efter Udvej.

Vi sover et Par Timer og er i Tsjilkani. Det er Middag, vi stiger ud. Karnej forlanger

fire Timers Hvil som igaar for Hedens Skyld. Det er fem og tredive Verst igen til Tiflis, men Halvdelen af denne Vej er nedad Bakke og Halvdelen er flad, — godt, Karnej faar de fire Timer.

XI

Ogsaa her kommer Værten med en levende Kylling som han byder os til Middag, og vi nikker igen at Kylling er godt. Det viser sig forresten senere at Værten er født af tyske Forældre her i Kaukasien og at Tysk er hans Morsmaal. Han taler ogsaa Engelsk. Saa vi behøver ikke at bruge Tegn her.

En Gendarmofficer dukker op ved Stationen. Han mønstrer os og fører en fordægtig Samtale med Værten. Officeren har to Soldater med som han nu og da taler med.

Min Uro vaagner nu igen med Styrke og betar mig min Lyst til Kylling og Mad og altsammen: disse Gendarmer er vel mødt op paa Politimandens Ordre forat gribe mig her. Jeg min trodsige og overmodige Daare som ikke havde affundet mig med den frygtelige Person igaar! Nu var det forsent. Man skal

i det hele taget affinde sig med frygtelige Personer og gøre det godt igen med dem og ikke være dem imod mere for hele Livet.

Kanske skulde jeg nu ende mine Dage i et russisk Fængsel, føres lænket til St. Petersborg og levende begraves i Peter-Paul Fæstningen. Jeg skulde udhule mit Stenbord med min magre Albue naar jeg sad og grubled med Hodet i Haanden og jeg skulde skrive fulde Væggene i min usle Celle med Sentenser som senere vilde bli udforsket og udgivet som Bog. Jeg vilde faa al mulig Oprejsning efter Døden; men hvad Nytte havde jeg deraf nu? Jeg har aldrig sværmet for den Hæder som laa i store Broncestatuer af mig omkring i Byerne i Norge, tværtimod, hver Gang jeg har tænkt paa disse Statuer efter min Død har jeg heller ønsket mig Værdierne for dem nu, — hid med Kontanterne! Men nu var Skæbnen her. Og hvordan vilde det gaa med mine videnskabelige Optegnelser for Den geografiske Forening? Tilintetgøres, brændes for mine Øjne af Bødlen i Fæstningens stenhaarde Baggaard. Og Soldater vilde staa med opplantede Bajonetter rundt omkring, og Dommen vilde bli oplæst, og jeg vilde bestige Baalet og sige lige til det sidste: Jorden er dog rund! Da blæser en Her-

old foran Fæstningsporten og vifter med et Klæde og sprænger ind paa en skumvaad Hest og roper: Pardon, i Kejserens Navn! Og jeg benaades med Fæstning for Livstid. Da er det jeg beder om Døden og staar der med mageløs rank Holdning i Flammerne og beder om Døden istedet for Livet. Men de umenneskelige Bødler tar mig ned trods min Protest og fører mig atter tilbage til Stenbordet som jeg har slidt tyndt med min Grublen . . . .

Mens vi sidder ved Middagsbordet spør Gendarmofficeren med Værten som Tolk om vi saa en Officer paa vor Vej.

Jeg undlader at svare og undlader at tygge Kylling, jeg blir totalt mæt med et. Altsaa var der en Forbindelse mellem Gendarmerne og Politimanden!

Værten gentog sit Spørgsmaal.

Jo, svarte min Rejsefælle, vi saa en Officer.

Hvordan var han? Middels høj, lidt tyk, med et jødisk Udseende, en Jøde?

Ja netop.

Gendarmofficeren viser os et Fotografi af Politimanden som han var paa Toget, i Officers Uniform. Var det ham?

Ja.

Gendarmofficeren bukker og fjærner sig, han gaar igen hen til sine to Soldater og taler sagte med dem. Saa gaar han ud paa Verandaen og spejder op ad Vejen; han venter aabenbart Politimanden hvert Øjeblik.

Du er saa bleg, siger min Rejsefælle til mig.

Jeg rejser mig fra Bordet og gaar ud paa Verandaen jeg ogsaa. Men jeg gik ikke nedad Trinnene for ikke at bli stanset af et tordnende: Holdt! Jeg satte mig ned i min Nød og aanded hørligt.

Paa Verandaen sidder foruden Gendarmofficeren og jeg en ung Englænder som skal over Bjærgene til Vladikaukas. Jeg misunder ham hans usigelige Ro. Den unge Britte er som alle Britter paa Rejse selvgod, stum, ligegyldig for Alverden. Han røger sin Snadde og røger den tom og banker den ud og stopper den igen og røger videre, under dette er han saa naragtig at han slet ikke ser os to andre som ogsaa er tilstede. Jeg ler lidt af ham for at gøre ham Fortræd, men han lader som han ikke hører det. Hm! siger jeg, men han vender sig ikke. Han har derimod faat et Rusk paa Øjet og tar nu op et Lommespejl og undersøger Øjet samtidig som han røger. Jeg under ham det Rusk paa Øjet. Vel nok

var Gendarmofficeren min Fjende og skulde snart gribe mig; men hvad kunde han personlig for det? Det var Systemets Skyld. Han var en dannet Mand som saa paa mig iblandt og syntes at beklage sin Skæbne. Men der sad Englænderen og gjorde mig til Luft.

Da hører vi en Vogn rulle paa Sandvejen; Gendarmofficeren springer op og smutter indad Døren som om han vilde være i Skjul. Vognen holder udenfor Verandaen og Politimanden stiger ud. Han kom som han havde forudsagt, en Time bagefter os. Idet han gik mig forbi letted han som sædvanlig paa Hatten og bemærked smilende:

Som jeg sa: en Time bagefter Dem.

Han gik ind i Spisestuen og forlangte Mad.

Saa faar jeg Frist til han har spist, tænker jeg, saa siger han et Ord og peger, og Gendarmerne træder til og tar mig.

Men Gendarmerne var i dette Øjeblik forsvundne, baade Officer og Soldater var som blæst bort. Hvor var de henne? Et forunderligt Land dette Kaukasien! Der sad jeg, Fangen, paa en Veranda og kunde stige nedad Trinnene om jeg vilde. Man gav mig baade Tid og Lejlighed til at komme Retfærdigheden i Forkøbet og lægge en Strikke om min Hals

og forkorte mit Liv. De var saa trygge. Men de skulde ikke være trygge for nogen Ting, men vente sig alt af mig.

Min Rejsefælle kommer ud og meddeler mig at der vist er noget paafærde: Gendarmofficeren og hans to Soldater staar oppe paa Gangen i anden Etage og lytter nedad Trappen og bærer sig fordægtigt ad. Det er kanske nogen de skal arrestere, svarer jeg halvt sanseløs.

Værten opvarter Politichefen med den største Høflighed og titulerer ham Excellence; han forstaar vel at han har med en almægtig Mand at gøre. Og Excellencen er myndig og kort i sine Dispositioner ved Bordet og da han har spist sin Middag betaler han lige saa myndig og kort og gaar ud paa Verandaen til os.

Han sætter sig ved Siden af Englænderen — som naturligvis ikke flytter sig en Millimeter. Han tar op et Lommetørklæde med Krone paa og visker Støvet af sit Ansigt, derpaa tar han op et Cigarfutteral med Krone paa og tænder sig en Cigar. Saa sidder han og røger og er taus.

Min Rejsefælle gaar nedad Trinnene og begir sig henad Marken paa Blomsterplukning. Saa sidder vi tre Mænd igen.

Da ser jeg Gendarmofficeren fulgt af Soldaterne komme listende nedad Trappen fra anden Etage. Det gir et stumt Rop indeni mit Bryst et Sted og jeg rejser mig og blir staaende. Nu skulde det ske! Endog Værten kommer frem i Spisestudøren forat være Tilskuer. Gendarmofficeren træder ud paa Verandaen og stanser foran Politimanden. Saa jeg nu ret? Og hørte jeg ret? Han lægger sin Haand paa hans Skulder og arresterer ham. Arresterer ham. De er min Fange! sa han paa Fransk.

Politimanden ser op paa Officeren og gennembæves et Øjeblik. Saa knipser han Asken af sin Cigar og svarer:

Hvad er det De siger?

At De er min Fange.

Hvorfor —? Hvad vil De —?

En Vogn som er holdt i Beredskab ruller frem, Soldaterne tar Politimanden en under hver Arm og leder ham ned paa Vejen; Officeren følger efter. Jeg hører Jøden forsikkre at dette skal bli Gendarmofficeren en farlig Affære, han havde Papirer, kunde legitimere sig, bare vent! De fire Mænd placerer sig i Vognen, Kusken smælder med Svøben, og Vognen ruller ud mod Tiflis.

Der stod jeg.

Jeg vendte mig hid og did og saa mig om efter en Forklaring. Englænderen havde ikke giddet se op, han sad atter med Lommespejlet og undersøgte sit Øje. Saasnart jeg fik Mund og Mæle igen spurgte jeg Værten hvad alt dette skulde betyde. Var det en Arrestation som netop var foregaat?

Værten nikked og var ikke falden i Staver.

Men Gud bevare Dem, Mand! roper jeg. De nikker som om det hele ikke var noget. Tog man og arrestered et levende Menneske i dette Øjeblik?

Javel. Paa Anmældelse fra Pjatjgorsk, svarte Værten.

Jeg kunde ikke fatte denne uhørte Handling lige for vore Øjne. Hvis sligt noget havde hændt mig saa vilde jeg ha sunket i Jorden, sa jeg.

Værten saa ligegyldig ud.

Jeg sa da:

De synes fremdeles ikke at dette var noget. Hvordan tror De at jeg skulde ha staat en slig Ting over? Og hvordan tror De at min Rejsefælle skulde ha staat den over?

Nej nej, men det var jo heller ikke Dem, svarte Værten og gav sig straks.

Men nu blev jeg glad og henrykt over det hele. Skønt Feberen atter regered i mig og jeg skjalv og koldsveded over hele Legemet var der intet Sted i mig som ikke var gennemglødet af Glæde.

Min Rejsekammerat kom tilbage og sa:

Du har faat din Farve i Ansigtet igen.

Ja, svarte jeg, jeg er blet ked af at gaa her og sture og tænke paa Oksen. Du ved Oksen som vi saa, den havde faat Aaget mellem Hornene, den gik med forvreden Hals. Nu har den det godt.

Har den det godt? Hvordan?

Officeren fortalte mig det nu. Du ved Officeren fra Toget. Han kom lige efter os, han saa ogsaa Oksen.

Naavel?

Han retted Aaget.

Gudskelov! sa min Rejsekammerat.

Og jeg var ogsaa tilfreds. Jeg nævnte et Par Ting, som jeg kunde spise nu, og skønt jeg blev mødt med gode Raad om heller at sløjfe dette og ta noget andet for min Febers Skyld, fremtured jeg dog i min Galskab og forlangte de farlige Ting. For min Appetit var bleven saa uhyre.

Iligemaade havde jeg ikke Lyst til at Englænderen skulde være saa taus og forladt længer. Og saa meget mere som min Rejsekammerat nu gik bort og jeg fik frit Spillerum henvendte jeg mig til Englænderen og sa forat forbløffe ham:

Der er Pest i Oporto. Ved De det?

Han stirred paa mig.

Jeg gentog at der var Pest i Oporto; men det syntes ikke at afskrække ham, han røgte væk.

Jeg hented da mit Numer af »Nya Prässen« og sa til Englænderen:

Jeg lægger netop Mærke til i de sidste Torvpriser fra Finland at Hønsene der koster 1 Mark til 1 Mark 75 Penniä for Stykket.

Den lille Britte forsøgte nok endda at gøre mig til Luft; men han var for ung, han kunde ikke holde Stand, og det var morsomt at se ham stræve med sin uøvede Værdighed.

Hønsene? spurgte han. I Finland? Hvordan?

De skal over Bjærgene, sa jeg, De skal derpaa gennem Rusland og kommer tilsidst til Finland, hvorfra De saa tar hjem igen til Deres glade og hjærtens elskværdige Folk, Englænderne. Jeg vilde forberede Dem paa Priserne i Finland saa De kunde vide det naar

De skal forlange Mad. Husk paa at det ikke er for Parret, men for Stykket.

Hvormeget, sa De? spurgte han.

En Mark til en Mark fem og sytti.

Hvormeget er det i engelske Penge?

Det vidste jeg omtrent og kunde sige ham det.

Jeg skal ikke til Finland, sa han.

Det var ikke muligt at faa ham indviklet i en Disput.

Jeg kunde kanske træffe hans Interesse med noget andet, tænkte jeg og begyndte at læse op fra Bladet om *Krigsryktena från Transvaal.* Da jeg havde læst det op oversatte jeg det for ham og martred ham med ikke at vide de simpleste Ord i hans Sprog, men tog ham med paa Raad. Tilslut sad han aldeles sløv og svared Ja til alle mine Forslag. Saa rejste han sig og forlangte sin Telega kørt frem, jeg havde slidt ham ud. Han forsøgte at redde Resterne af sit storbrittaniske Væsen da han gik: han saa mig atter ikke. Jeg sa da:

Lykkelig Rejse! Husk paa at hilse høfligt naar De kommer og gaar. Det er Skikken i Verden.

Han blev sprutrød og tog i Forfjamselsen lidt op til sin Hat.

Saa kørte han . . . . .

Jeg saa en Englænder engang paa en Sporvogn i München, han var vel Kunstner, Maler, han skulde til Schackgalleriet. Vi kommer fremad Gaden med al Fart, et Barn, en liden Pige blev nær overkørt, hun falder, kommer ind mellem Hestene, blir trampet paa, skadet; men vi faar trukket hende frem ilive. Britten staar under dette og røger sin Snadde. Da alt var færdigt og det endnu drøjer et Øjeblik før Kusken kører ser Britten ærgerlig paa sit Ur. Vi gir ham et Blik nogen hver, men vi er Luft for ham, han forlanger med sit vidunderlige Englændertysk sine Penge tilbage, han vil stige af. Et omkuldkørt Barn angaar ham ikke. En Passager rækker ham da hans udlagte Penge tilbage. Han kaster et ligegyldigt Blik paa Passageren, trækker langsomt og ligegyldigt sine Øjne til sig og modtar ikke Pengene. Han anfægtes ikke af den Indignation som nu ulmer omkring ham, og denne Standhaftighed vilde vistnok ha vundet Bifald hos alle hans Landsmænd: det er ret, staa bare standhaftig nu, John! Han blev staaende paa Sporvognen lige til sit Bestemmelsessted. Saa gik han af.

Det er jo ofte lige saa godt og bedre at ikke altfor mange strømmer til under en Katastrofe.

Men alle kan uforment glemme at røge Snadde, alle kan se op, alle fornemme et lidet Ryk. Alle. Uforment.

Hvis jeg var Konge af England vilde jeg hviske mit Folk et lidet Raad i Øret. Og mit Folk skulde bli Verdens prægtigste Folk .....

Vognen som kørte forbi os igaar indhenter os nu her. Den russiske Familje spiser, lar Hestene hvile i blot tre Kvarter og skal atter afsted. Nu er det at ogsaa Karnej kører op med sin Vogn og vil afsted samtidig. Der er endnu tre Kvarter igen af de fire Timer han havde forlangt; men nu kan Karnej gøre det billigere, han vil benytte Lejligheden til at faa Følge. Han stiller sig op bagenfor den anden Vogn og vinker til os. Vi lar ham vinke. Han begynder at rope, at skælde, han sender endog Russeren frem til at tale europæiske Tungemaal med os og faa os afsted. Men vi er ubevægelige. Russeren kører sin Vej.

Karnej staar tilbage og ser efter den bortrullende Vogn og skælder rasende mod os. Vi lar ham skælde. Han var noget af en Vrangpejs, Karnej: havde han ikke faat de fire Timer vilde han ha tat dem, nu da han fik dem vilde han ikke ha dem. Men vented han nogen ekstra Betaling for ikke at køre os i

Støvet fra forrige Vogn narred han sig selv. Han vilde ingen ekstra Betaling faa. For han havde været vrang hele Vejen.

*

Vi piner dog ikke Karnej længer end en halv Time, saa stiger vi i Vognen. Og Karnej er mut og sindt og kører dygtigt paa som om han vil indhente første Vogn og ærgre os. Og vi lar ham køre. Kender vi Karnej ret blir han snart ked af at drive sine Heste for haardt.

Vi kører over vide Flader saa vi ser Vejen lang og gul fremover i det grønne Land. Efter en Stund møder vi Majs. Vi er nu paa Tiflis' Højde, omtrent halvfemte Hundrede Meter over Havet, fra nu af har vi flad Vej. Her er frugtbart; Majs som efter et gammelt Ord skal ha et Hundrede Dages Varme modnes godt her. Langs Vejen er der Pyramidepopler, Pil, vilde Frugttræer; Aaserne er lave; foran os blaaner Fjælde langt borte, men ogsaa de synes lave.

Ved et Vandingssted staar Karnej af, beskuer hver Hest for sig og overøser Hoderne paa dem med Vand. Han faar sin molokanske Forsigtighed igen da han skønner at hans for-

cerede Køring ikke vil indbringe ham vor Protest engang, og kører fra nu af jævnt som før. Det kan ogsaa trænges, Heden er forfærdelig, vi maa holde vore Hænder under Skvætlæderet, ellers brænder Solen igennem Handskerne.

I det Fjærne ser vi en Borg med vældige Taarne, ellers ser vi Marker, Agre, nu og da lidt Træer, smaa georgiske Huse af Flintsten og Ler, pløjende Okser.

Vi møder et Par Gange Vogne med Sejldugstag over og trukne af Bøfler som labber frem med dorske Skridt. I Vognene sidder og ligger Mennesker af en anden Type, Zigeunere, rødbrune Tatere paa Vandring. I en Vogn var der ti Mennesker; en ung Pige med rødt Tørklæde sidder vakker og opret og ler imod os med hvide Tænder.

Vi kommer til en uhyre Borgruin af Sten og Ler, et Kaos af Murmasser. Murene er sprukne, men nogle af dem rager endnu kanske halvhundrede Meter op; to af de mange Fløje synes at ville ramle ned hvert Øjeblik. Maaske et af Dronning Tamaras mange Paladser rundt omkring i Georgien og Kaukasien. Et lidet Stykke fra denne Ruin møder vi to tempelagtige Bygninger omgivne af en hel Del

Menneskeboliger: det er et Kloster og en Kirke paa hver sin Side af Vejen, begge meget lige hinanden i sit gamle og fremmede Udseende. De mange Huse omkring dem skæmmer dem ud, de er nogle i et Par Etager, alle i moderne Stil med Slagvinduer og Tegltag, alle kedelige, alle dumme, uden Skam, Bastarder.

Saa kommer vi nær den store Borg vi saa i det Fjærne. Dette er ingen Ruin, men et Kompleks af Fløje, nogle runde, nogle firkantede, med en uhyre Hovedfløj der er rund og ligner Engelsborg i Rom. Borgen er vel vedligeholdt og der bor Mennesker der, det er Arma Tsikeborgen, det ældste Herskersæde i Landet. Vi hørte at det nu er i Brug som Kloster, men det ved jeg ikke nærmere om.

Nu passerer vi et Sagbrug. Det gaar ikke med Damp og ikke med Vand, det gaar med Menneskekraft. Fire Mand staar to paa hver Side af en uhyre Sag og skærer Planker. De staar barhodede, i røde Flonels Uldklæder fra Top til Taa. Deres Udseende og deres evige Nikken op og ned over Sagen faar dem til at ligne Figurer der er skaaret ud af Træ og rødmalet.

Endelig rækker vi Stationen Mtsjet.

Her prøver Karnej for sidste Gang om han ikke kan pine en liden Fordel ud af os: han vender sig om paa Bukken og foreslaar at vi herfra tar Jærnbanen til Tiflis. Saa skulde vi først op til Byen og Jærnbanestationen som ligger et Stykke borte, saa vente paa et Tog, saa arbejde med Kufferter og andet Tøj i Heden, saa faa ny Udgift til Billetter, — jeg peger Karnejs Næse ret fremad igen og siger det Ord som afgør alt: Tiflis! Og Karnej er mut og sindt og kører igen lidt fortere.

Byen Mtsjet saa vi næsten intet af. Den ligger hvor Aragva løber ud i Floden Kur, er en af de ældste Stæder i Georgien og var før Tiflis Landets Hovedstad. Jeg har læst om at Byen nu er fattig og i Ruiner; dens vigtigste Bygværk skal være en Kathedral fra det fjerde Aarhundrede. Her ligger Georgiens Konger begravne.

Lidt udenfor Mtsjet kom vi igen til en Bom hvor Karnej maa forevise Kvitteringen for betalte Vejpenge. Et Jærnbanetog fra Baku passerer oppe i Bakken, vi tæller seks og firti af de graa cylinderformede Petroleumsvogne i Toget. Vi kommer ind i en frygtelig Oljelugt.

Telegrafen er nu bleven tolvtraadet. Vi nærmer os Tiflis.

Vi følger Floden Kur hele Vejen, Kur er majestætisk og skøn. Vi skal krydse Jærnbanelinjen, men en Bom falder ned for et kommende Tog og vi maa bie. Toget kommer, det har otte og firti Oljevogne paany, det tordner mellem Aaserne som et Vandfald. Saa gaar Bommen op og vi fortsætter.

Nu ser vi Tiflis langt borte, som Prikker, som en særskilt Verden. Ovenover Byen hviler en Taage af Røg. Dette er da Tiflis, som saa mange russiske Digtere har skrevet om og hvor saa meget i den russiske Roman har foregaat. Jeg blir et Øjeblik ganske som en Ungdom og ser forundret frem og hører mit Hjærte banke. Jeg har den samme Fornemmelse som den første Gang jeg skulde høre Georg Brandes holde Foredrag. Det var i en Sal paa Universitetet i København. Vi havde staat uendelig længe i Regnvejr paa Gaden og trykket hinanden foran en stængt Dør; saa gik Døren op, og vi galoppered opad en Trappe, henad en Gang, ind i en Sal hvor jeg fandt en Plads. Saa vented vi en lang Tid igen, Salen fyldtes, det summed og sused af Røster.

Med et blir alt stille, dødsstille, jeg hørte mit Hjærte slaa. Saa steg han op paa Kathedret . . . . Men ikke for det, jeg vilde jo selv ha talt langt bedre. Naturligvis.

Vi kører frem paa en gold og ufrugtbar Sandslette, Støvet staar tykt og stille over Vejen, vi møder Posten. Den bevæbnede Fører slaar en Trille i sin Surna, jeg løfter min Hat, Føreren bøjer sig til Svar mens han spiller videre og farer forbi. Vi møder flere og flere Okser, Æsler og Drivere, Ekvipager, Ryttere og Arbejdsvogne med Læs. Vi møder ogsaa drukne Mænd hvad vi ikke har set paa hele Turen over Bjærgene. Saa kører vi ind i Byen. Det mørkner alt, Lys tændes paa Gader og i Huse, Mennesker vrimler frem og tilbage. Men nu og da skrider en Perser fremad i Gaden i stor Turban og langt Skæg og urokkelig Ro. Han gaar sin Gang som en Kamel.

Saa gør vi op med Karnej. Da han har faat sin Betaling forlanger han Drikkepengene. Jeg lader Tolken svare at Karnej ingen Drikkepenge har fortjent. Men da han faar Forklaring paa hvori hans Ufortjenthed bestaar ser han ud som om han aldrig i sit Liv har kørt et urimeligere Fyrstepar. Han forstaar ikke et Muk. Saa faar han alligevel en Rubel til Mælk.

Men Karnej Gregorevitsj er ikke tilfreds med saa smaa Drikkepenge, og han skælder saa længe og vel at han tilslut blir ført ud af Hotellet.

XII

Heden var for grov i Nat, jeg sov uroligt. Jeg vaagned mangfoldige Gange, tørred mig, pusted og blæste og sovned igen.

Engang jeg vaagned sad min Rejsefælle og læste i en Bog ved Lampen. Jeg var for søvnig og elendig af Feber til at skaffe mig Rede paa hvad denne Ekstravagance skulde tjene til. Var der desuden i Smug medbragt Bøger mens jeg hele Tiden vansmægted med et gammelt Numer af »Nya Prässen«? En skulde aldrig ha Følge paa Rejse, éns Følge tænker bare paa sig selv og putter i sig de bedste Mundfulde!

Efter en urolig Halvslummer vaagner jeg igen og ser mig om. Det er bra lyst, Klokken er fem. Jeg springer op og kommer i Klæderne. Saa taler jeg ud i Værelset, retter et Ord over

til den anden Væg og foreslaar at det ikke er muligt at ligge længer.

Da spør min Rejsekammerat:

Hvad er det for en Politimand du har truffet paa Vejen?

Politimand? Jasaa, det var min Dagbog som havde været Nattens Lekture! Jeg havde intet aabenbaret om Politimanden, nejvel, jeg havde skaanet alle andre og bevaret Hemmeligheden alene i mit Bryst; fortjente ikke dette Paaskønnelse?

Det gaar da sandelig ikke an at lyve saa grovt, hører jeg videre fra Væggen. Og dit Ridt ind i Bjærgene fra Kobi tror jeg heller ikke paa.

Om dette Ridt havde jeg heller intet aabenbaret. Jeg havde foretat dette Ridt paa Videnskabens Vegne, havde med Glæde offret en Nats Søvn forat være Den geografiske Forening til Støtte, baaret alle Strabadser med stumt Hjærte, — slig bærer den sande Opdagelsesrejsende sig ad.

Forresten, siger min Rejsekammerat, forresten synes jeg at du skriver op formange Smaatterier.

Da flød Bægeret over. Min gode Rejsekammerat benytted en kur Nattetime da jeg

ved Sygdom og Feber var forhindret fra at værge mig og mine Ting til at gennemsnuse mit Rejsearkiv. Godt! Men min gode Rejsekammerat vilde ogsaa gøre mig usikker paa mig selv angaaende min Ævne til at føre en udmærket Dagbog. Da flød Bægeret over.

Jeg gaar ud i Byen, sa jeg og forlod Værelset med haardt Sind . . . . .

Hotellet laa endnu i Søvn; men da jeg kom ned i Hallen stak en Dørvagt frem og gned Øjnene. Han var en af disse Brande i Østens Hoteller som kan det rappeste Fransk én har stødt paa. Jeg forblir stum fordi jeg ikke kan svare et til Tusinde; jeg vinker blot Døren aaben. Da jeg var kommet ud paa Gaden samled jeg sammen hvad Manden havde sagt: han havde i et Rænd bonjour'et mig, udtalt sig om Vejret, forhørt sig om hvordan jeg havde sovet, mældt sig til Tjeneste som Fører i Byen. Dette var blot hvad jeg forstod; men jeg gik glip af en hel Del. Rigtig — nu husker jeg at han ogsaa vilde blanke mine Sko.

Saa tidligt det er paa Morgenen, — Folk sidder dog udenfor sine Døre og prater eller vandrer i Gaderne, Kaukaserne sover ikke. Solen var ikke kommet, men det var varm, blank Morgen. Ligeoverfor Hotellet ligger en

stor Park og jeg begiver mig ind i den, gaar tværs gennem den og kommer ud paa den anden Side. De fleste Folk jeg ser gaar i kaukasisk Dragt med Vaaben; nogle gaar ogsaa i europæisk Jakke og stiv Filthat; Officererne er i tsjerkessisk Uniform. Jeg ser næsten ingen Kvinder ude.

Jeg havde egentlig tænkt at studere Byen igennem fra Ende til anden før Frokost, men jeg indsaa snart at dette vilde bli mig uoverkommeligt; jeg blev sulten og fik mig en Pose Druer som jeg styrked mig paa, men som Nordbo maatte jeg jo ha Kød og Brødskiver forat bli mæt. Jeg gik rundt Parken og kom tilbage til Hotellet.

Endnu var ingen staat op. I Hallen begyndte Dørvagten igen at parlere, jeg stødte op en Dør forat redde mig og kom ind i Hotellets Læsesal. Her fandt jeg paa et Bord en Bædeker over Rusland og Kaukasien; jeg slog op Tiflis og satte mig til at læse.

Mit eget Hotel, London, havde Stjærne. Byen havde 160 Tusind Indbyggere hvoraf der var dobbelt saa mange Mænd som Kvinder. I Byen taltes 70 Sprog. Gennemsnitsvarmen om Sommeren var 21 og Gennemsnitskulden om Vinteren 1 Grad. Tiflis har staat under

romersk, persisk og tyrkisk Overhøjhed og staar nu under russisk. Sit Opsving i den nyere Tid skylder Tiflis sin gunstige Stilling som Krydspunktet for Handelstrafiken fra det Kaspiske Hav og fra Sortehavet, fra de armeniske Højlande og fra Rusland over Kaukasusbjærgene. Byen har et storartet Museum, har Teater, Kunstsamling, botanisk Have, Fæstning. Byen har ogsaa de grusiske Kongers Slot, men det bruges nu til Fængsel. Byen har endelig en Statue, det er af en russisk General. Men højt, højt over Byen er Davidsklostret. Det ligger paa det for Grusierne hellige Bjærg Mtatsminda. Ved Klostret staar Gribojedovs Gravmæle.

Jeg lukker Bædeker og tænker over hvad jeg kan ha læst om Gribojedov. Det er ikke stort. Det er blot at han har skrevet »Gore ot uma«, denne ene Samfundssatire som har gjort ham udødelig i Rusland. Disse rare Ord Gore ot uma forstaar ikke jeg; men Bogen er oversat under Titlen Geniets Forbandelse eller lignende Titler, forskellig i de forskellige Sprog. Gribojedov blev gift med en Fyrstedatter herfra Tiflis og hun var bare seksten Aar. Han blev Gesandt i Persien hvor han blev myrdet af Pøbelen fem og tredive Aar gammel, mens Enken leved tilbage i otte og

tyve Aar og afviste alle Friere. Saa rejste hun Manden dette skønne Gravmæle ved Davidsklostret. Det har en Indskrift fra hende om hans Uforglemmelighed.

Jeg kommer til at huske flere russiske Digtere som har været her i Tiflis, Pusjkin, Lermontov, Tolstoj og mange med dem. Og jeg ender med at sidde en lang Stund og hævde for mig selv en liden Mening om den russiske Digtning i det hele taget. Det er saa tidligt paa Morgenen, jeg ejer endnu dette lille Rum alene, det egner sig ogsaa til at hævde en liden Mening i da det er saa godt og tæt og ikke engang har et Vindu aabent til Gaden.

*

Den russiske Digtning i det hele taget er saa stor og saa vanskelig at naa. Lidt bred, — det kommer af det russiske Lands og det russiske Livs Vidde. Der er Grænseløsheder ud til Siderne. Jeg rangerer lidt tilside Ivan Turgenjev. Han blev Europæer, Franskmand mindst lige saa meget som Russer. Hans Mennesker regeres ikke af den Umiddelbarhed, det Anlæg til Afsporing, til »Urimeligheder« som Ruslands Folk er alene om. Kunde

man i noget andet Land se en Drukkenbolt som skal arresteres slippe fri ved at slaa Armene om Politikonstablen midt paa Gaden og kysse ham og bede for sig? Ivan Turgenjevs Mennesker er milde og paafaldende retlinjede, de tænker og handler ikke nok i russiske Ryk. Men de er saa tiltalende og logiske og franske. Turgenjev var ingen stærk Hjærne, men han var et godt Hjærte. Han trodde paa Humanisme, Skønlitteratur, vesteuropæisk Udvikling. Dette trodde ogsaa hans franske Samtidige paa, men ikke alle hans russiske, nogle af disse som Dostojevski og Tolstoj slog en Bøj paa sin Retlinjethed. Hvor Vesteuropæeren saa Frelse saa disse Haabløshed. Og de henfaldt til Syttiaarenes mest umoderne Gudsdyrkelse: Dyrkelsen af Gud. Ivan Turgenjev var standhaftig, han havde nu engang fundet den klare brede Vej som al Middelmaadighed dengang fandt, og Vejen passed ham og han gik den. Det hedder om ham at da han vendte hjem igen efter sine Universitetsstudier i Berlin »førte han med sig en frisk Kulturluftning«. Og da han laa paa sin Dødsseng skrev han et rørende Brev til Tolstoj og bønfaldt denne om at vende tilbage til sin Retlinjethed og gøre op mere Skønlitteratur. Han

skulde være saa lykkelig, skrev han, hvis denne Bøn blev hørt.

Da Turgenjev døde var det en oprigtig Troende som døde.

Men Dostojevski døde som fanatisk, gal, genial. Han var lige saa opreven og forholdsløs som hans Mennesker. Hans Slavofilisme var maaske lidt for hysterisk til at være dyb, den var et sygt Genis pirrelige Paastaaelighed, han skreg om den, hvæste om den. Og hans Tro paa Ruslands Gud var maaske ikke fastere end Turgenjevs Tro paa Europas, det vil sige de trodde begge som Sennepskorn. Hvor han — som i »Brødrene Karamasov« — vil være filosofisk bærer han en forunderlig Forvirring tilskue. Han snakker, prater, skriver med en Kost. Indtil han atter faar fat i Naalen — som er hans Pen. Aldrig har den menneskelige Sammensathed været optrevlet som hos ham, hans psykologiske Sans er overvældende, synsk. Ved Bedømmelsen af ham mangler man det Maal man skal maale med, han er alene. Hans Samtidige vilde maale ham, men det mislyktes, han var saa ubeskedent stor. Tænk Dem, der er en Mand som hedder Nekrasov, Redaktør for et Tidsskrift som hedder »Sovremennik«. En Dag kommer der

en ung Mand til Nekrasov og leverer et Manuskript, Manden kalder sig Dostojevski og sit Manuskript havde han kaldt »Fattige Folk«. Nekrasov læser det, rykker til, løber ud i Staden midt om Natten og vækker den store Bjellinski med Udraabet: Vi har faat en ny Gogol! Men Bjellinski er skeptisk som en Kritiker skal være, først da han har læst Værket glæder han sig med den anden. Ved den første Sammenkomst han nu havde med Dostojevski anerkender han varmt den unge Forfatter; men denne stødte straks den store Kritiker ifra sig ved at holde sig selv for et Geni. Simpelthen. Den lille store Bjellinski fandt ikke den almindelige Beskedenhed hos Dostojevski. Han var uden Maal, alene. Men da har jeg læst at Bjellinski blev reserveret. Hvilken Ulykke! skrev han; Dostojevski har utvivlsomt Talent; men hvis han allerede nu indbilder sig at være et Geni, istedetfor at arbejde paa sin Udvikling, vil han ingen Vej komme! — Og Dostojevski indbildte sig at være et Geni, og han arbejded paa sin Udvikling og han kom saa langt paa sin Vej at ingen endnu har naat ham. Gud ved, hvis Dostojevski ikke havde indbildt sig at han var et Geni om han da altid vilde ha git sig i Kast med de største

Opgaver. Nu staar hans tolv Bind der og kan ikke lignes med nogen andens tolv Bind. Nej ikke med nogen andens fire og tyve Bind. Der er nu for Eksempel en liden Fortælling som hedder »Krotkaja«. En bitte liden Bog. Men den er for stor for os alle, for uopnaaelig stor. Lad alle erkende det.

Det er dog en kostelig Yttring af Bjellinski, tænker jeg der jeg sidder, at Dostojevski ingen Vej vilde komme hvis han allerede nu indbildte sig at han var et Geni, istedetfor at arbejde paa sin Udvikling. Bjellinski har læst og lært hvad der var gangbar Forestilling i Vesteuropa paa hans Tid. Saa mange Pund engelsk Bif om Ugen, saa mange Bøger at læse, saa mange Malerier at skue, saa megen »Kulturluftning« — dette er »Udviklingen« til Geni. Dostojevski burde ha lært noget, først og fremst Beskedenhed, som i alle ordinære Menneskers Øjne er en Dyd . . . . .

Og jeg tænker paa Tolstoj. Og jeg kan ikke overvinde min Mistanke om at der i denne store Digters Liv er kommet ind noget uægte, en drøj Forlorenhed. Det kan oprindelig være skeet af oprigtig Raadvildhed; noget maatte en stærk Mand finde paa, og da Verdens Glæder var udtømte faldt han med sin naturlige Drøj-

hed over det religiøse Bigotteri. Lidt spilled han vel i Begyndelsen, men han var for stærk til at holde op, saa blev det hans Vane, kanske ogsaa hans Natur. Det er farligt at begynde et Spil. Henrik Ibsen drev det til i aarvis paa et bestemt Klokkeslæt at sidde Sfinx paa en bestemt Stol i en bestemt Kafé i München. Siden maatte han spille videre; hvor han rejste hen maatte han siden sidde Sfinx for Folket paa bestemt Tid og i bestemt Stol. Ti Folket vented det. Det plaged ham maaske skrækkeligt iblandt; men han var for stærk til at holde op. Aa hvor det er Kraftkarer disse to Tolstoj og Ibsen! Der er mangen anden som ikke kunde forevise et sligt Spil længer end en Uge ialfald. Og det vilde maaske ha vist større Kraft hos de to om de havde holdt op med det itide. Desværre paadrager de sig nu mit og andre almindelige Menneskers Gøn. Nuvel, det kan de være store nok til at bære; vi blir selv gønet igen. Men havde de været lidt større saa vilde de kanske ikke ha tat sig selv fuldt saa alvorligt. De vilde ha smilet lidt af deres egen aarlange Naragtighed. Dette at de indbilder andre og tilslut ogsaa sig selv at deres Spil er dem en Nødvendighed røber en Brist i deres Personlighed som gør dem

mindre, trækker dem ned. Der gaar et stort Digterværk bare til at lappe denne Skade. Posituren er at staa paa et Ben, den naturlige Stilling er at staa paa to uden at skabe sig.

»Krig og Fred«, »Anna Karenina« — større Digterværker i sit Slags har ingen skabt. Og det er ikke at undres over om en indtryksøm Kollega endog paa sin Dødsseng beder om mere sligt. Men mens jeg nu sidder og tænker paa det kan jeg gladelig forstaa og gladelig tilgi Tolstoj hans Lede ved at sidde og gøre op selv den herligste Skønlitteratur for Menneskene. Der er andre som kan besørge Skønlitteraturen, som føler sig vel derved, som sætter Gærningen højt og som finder Æren ved den stor. Hvad jeg efter mit Skøn har imod er den store Digters faafængte Forsøg paa at digte Filosofi, Tænkning. Det er dette som forvrænger hans Position til Positur. Han deler Ibsens Skæbne. Ingen af dem er Tænkere, men de staar begge paa et Ben og vil være det. Der skal bo mere i dem derved, de tror det er gildere. Saa er det at vi andre er saa smaa at vi driver Gøn med dem — hvad de er saa store at de taaler. Tænkning er et, Ræsonnement et andet. Og Grublen et tredje. Grublere er de; men det er saa mange. En

Bonde oppe i Gudbrandsdalen grubled hele sit Liv, og han var en Fabel for mange sligt godt Hode havde han. Og han havde en Pande som var lige saa stor som nogen Digters. Blandt andet grubled han selvstændigt ud en Klokke som skulde vise Tiden paa alle fire Sider paa en Gang. Han var i Fjældet og kørte Mose hjem til Kreaturerne dengang han grubled ud dette. Men naar han fortalte om Tildragelsen siden græd han i sin store Grublen, og han plejed at lægge til at han alligevel kørte Mose hjem fra Fjældet den Dag ogsaa. Og han var en Fabel for sig selv og Bygdens Folk.

Tolstojs Filosofi er en Blanding af gamle Selvfølgeligheder og forbausende ufuldkomne Indfald af ham selv. Det er ikke for intet at han tilhører et Folk som i hele dets Historie ikke har frembragt en Tænker. Ligesaalidt som Ibsens Folk. Baade Norge og Rusland har frembragt meget stort og godt, men bare ingen Tænker. Ikke før de to store Digtere kom, Tolstoi og Ibsen.

Jeg finder det ikke ubegribeligt at Digterne er blet Tænkere i disse Lande: vi havde ingen anden til det. Og det er ikke et vilkaarligt Valg, der er god Sammenhæng i at det blev Digterne og ikke Skomagerne. Jeg kunde og-

saa forklare det paa den Maade som jeg tror det er gaaet til. Men jeg maa endnu engang se efter om Vinduerne er godt igen før jeg udvikler dette.

De som har levet længe nok til at huske fra Syttiaarene vil vide hvad for en Forandring der foregik med Digterne fra den Tid af. De havde indtil da været Sangere, Stemningsydere, Fortællere, saa grebes de af Tidens Aand og blev Arbejdere, Opdragere, Reformatorer. Det var den engelske Filosofi med dens praktiske Nytte- og Lykkebestræbelser som begyndte at regere Menneskene og omskabe Litteraturerne. Der blev da en Digtning uden megen Fantasi, men der var megen Flid i den og megen Forstand i den. Man kunde skrive om alt hvad der laa for Hvermands Fod blot man var »virkelighedstro«, og dette skabte en Mængde store Forfattere i Landene. Litteraturen svulmed. Den populariserede Videnskab, behandled Samfundsspørgsmaal, reformered Institutionerne. Paa Teatret kunde man se Doktor Ranks Ryg og Osvalds Hjærne dramatiseret, og i Romanen var der end friere Spillerum, Spillerum endog for Diskussioner om Fejl i Bibeloversættelserne. Digterne blev Folk med Meninger om alt; Menneskene spurgte sig imellem hvad Digterne

mente om Evolutionsteorien, hvad Zola havde fundet ud om Arvelighedslovene, hvad Strindberg havde opdaget i Kemien. Deraf fulgte da at Digterne rykked op til en Plads i Livet som de aldrig før havde indehavt. De blev Folkenes Ledere, de vidste og belærte om alt. Journalisterne interviewed dem om den evige Fred, om Religionen, om Verdenspolitiken, og stod der nogen Gang i et udenlandsk Blad en Notis om dem tog de hjemlige Blade Notisen op som Tegn paa hvad deres Digtere var for Karer. Tilslut maatte Folk bibringes den Forestilling at deres Digtere var Verdensbetvingere, de greb overvældende ind i Tidens Aandsliv, de satte Folkeslagene i Grublen. Dette daglige Skryd maatte tilsidst virke paa Mænd som i Forvejen havde Hang til Posituren. Det er svært til Brand du er blet! sa de vel til sig selv; men det staar i alle Blade og siges af alle Mennesker, saa er det vel saa! Og da Folkene ikke havde andre til det blev det ogsaa Digterne som blev Tænkere. Og de indtog Pladsen uden en Indvending og uden et Smil. De havde kanske den filosofiske Læsning som almindelig dannede Mennesker har, og med denne som Grundlag stilled de sig da

paa et Ben, rynked Panden og talte Filosofi til Tidsalderen.

Slig er det vel i Korthed det er gaaet til. Og var Spillet begyndt maatte det fortsætte. Skønt det vilde ha vist vel saa megen Kraft at holde op med det.

Den store Digter Tolstoj — ogsaa i hans Lod skulde det falde at nedsætte sig som Tænker. Hans medfødte Anlæg for denne Profession forekommer vistnok mangen anden ringere end de kanske forekommer ham selv; jeg ved ikke hvad andre mener, men jeg antar det. Der kommer Tid efter anden i Bladene forskellige Buketter af hans Tænkning og ydermere skriver han nu og da en Bog hvori han nedlægger sine Meninger om dette Liv og det tilkommende. For nogle Aar siden proklamered han sin berømte Lære om total Kydskhed, total kønslig Afholdenhed. Da der indvendtes mod denne Lære at saa blev jo Jorden affolket svared Tænkeren: Javel det er Meningen saa, den skal affolkes! — Ak den gamle Lære!

En liden Skitse af Tolstoj bærer Titlen: »Hvormeget Jord behøver et Menneske?« Den handler om en Bonde, Pacham, der finder at han har forlidet Jord og saa køber femten Desjatiner til. Efter en Tid kommer han i

Krangel med sine Naboer hvorefter han beslutter sig til at tilkøbe sig ogsaa deres Jord, og nu blir han ligefrem en liden Godsejer. Men da atter en Tid var gaat kommer der en Bonde fra Volgaegnen til Pacham og han fortæller da hvor storartet Bønderne havde det der, hvormeget Jord de kunde faa gratis og hvor mange Tusind Rubel de solgte Hvede for om Aaret. Pacham rejser til Volgaegnen. Her møder der ham ingensomhelst Vanskelighed med at faa Jord og han tar da ogsaa rigeligt til sig; men i sine Anstrængelser for at faa mere, altid mere, slider Pacham sig ihjæl. Hans Tjener finder ham en Dag død paa Marken. Der laa han nu. Men saa tog Tjeneren og grov en Grav til sin Herre — og Graven var to Meter lang. Og, siger Tænkeren, det er netop saa meget Jord som et Menneske behøver, de to Meter til en Grav.

Det vilde kanske være rigtigere at sige at to Meter Jord er saa altfor lidet for et Menneske; men det er hvad et Lig behøver. Iligemaade kunde man kanske sige at ikke engang disse to Meter Jord behøver Mennesket. Først fordi et Lig har ophørt at være Menneske, dernæst fordi at et Lig kan undvære Begravelse. Tænkeren kan ogsaa faa sine to Meter igen.

En anden liden Stump af Tolstoj er denne: En Mand var misfornøjet med sin Lod og knurred mod Gud. Han sa: den gode Gud skænker andre Rigdomme, men mig gir han ingenting. Hvordan skal jeg klare mig gennem Livet siden jeg ingenting ejer? — En Olding hørte disse Ord og sa: er du saa fattig som du tror? Har ikke Gud git dig Ungdom og Helse? — Jo det kunde ikke Manden nægte, han havde Ungdom og Helse. — Oldingen tog da Mandens højre Haand og sa: vil du la denne Haand hugge af dig for et Tusind Rubel? — Nej det vilde ikke Manden. — Den venstre da? — Aa nej ikke den heller. — Men vilde du tillade at man slukte dine Øjnes Lys for ti Tusind Rubel? — Nej Gud bevare mig, Manden vilde da ikke det heller. — Da sa Oldingen: se nu der, sa han, se hvilke Rigdomme Gud har skænket dig, og alligevel klager du!

Lad os sætte at der var en fattig Mand uden højre Haand, uden venstre Haand, uden Øjnes Lys for ti Tusind Rubel og der saa kom en Olding til ham som sa: Fattig du? Du som har en Mave til femten Tusind Rubel og en Rygrad for henved tyve Tusind!

Navnet Tolstoj skal betyde tyk . . . . .

Han mangler ikke Logik. Hvad han faar fat paa spinder han ud til det som det efter hans Skøn skal spindes ud til. Han mangler ikke Organerne. Men selve Tænkningens Sæde i ham er tomt. Baaden har Aarer og Tilbehør, det har den; men den har ikke Rorskar.

Eller det er mig som mangler al Ævne til at skønne mig paa dette. Det jeg mener er da bare en Mening uden almen Gyldighed, den er blot min. Jeg mener at der skal vistnok ledes efter værre filosofisk Stakkarsdom end i Tolstojs Afhandlinger.

Men han er mere sympatisk end andre af hans Kolleger som driver en Tænkers Spil. Fordi hans Sjæl er saa voldsomt rig og yder saa villigt. Han lukker ikke sin Mund efter de første ti Ord og lader ane uudgrundelige Dybder bagenfor; han taler videre, videre, med høje Ord og Advarsler og Sandelig siger jeg Eder. Det er ikke hans største Omsorg ikke at sige formeget saa Verden kan faa Indblik i ham; han taler heller end gærne. Og hans Røst er uden Affektation dyb og stor. Han er en gammel Profet, det er han. Og han er i vor Tid uden Mage.

Og Menneskene kan høre hans Ord og ransage dem og stille dem paa deres rette Plads.

Eller de kan lære af dem og efterleve dem. Ogsaa dette kan de. Hvis det da er Menneskene en ligegyldig Sag at faa sine Begreber om det jordisk mulige og rimelige saa uforskammet stillet paa Hodet.

XIII

Vi besaa Byen uden Følge af den ordrappe Dørvagt og uden Følge af nogen anden. Byen var alt andet end morsom; men der var en liden Krog af den som vi Gang efter Gang vendte tilbage til og aldrig blev træt af at se, det var det asiatiske Kvarter. Butiker med Spejlglasruder, Sporvogne, Varietéteater, Herrer og Damer i europæiske Dragter dominered Byen; men her i det asiatiske Kvarter fandtes intet sligt, knapt nok Gader i det hele taget, der var blot Smug, Krinkelkroge, Trin op og Trin ned fra Hus til Hus.

Og her sad da Alverdens Folkeslag i sine Boder og havde underlige Ting at sælge. I Teheran og Konstantinopel var det Persere og Tyrker som handled; her var det alle Kaukasiens Folkeslag, Georgiere, Bjærgfolk, ural-altaiske Stammer, alle Slags Tatarer, derpaa

Indo-Europæere som Persere, Kurder, Armeniere, Folk helt nede fra Arabien og helt oppe fra Turkestan, Folk fra Palæstina til Tibet. Og her var alt fredeligt, ingen havde Hast, Østerlandenes Ro hviled over Menneskene. De hvide og de brogede Turbaner var de fremherskende, kun en og anden grøn eller blaa saas at krone et herligt langskægget Hode. Bælterne var enten af ciselleret Metal eller som hos Perserne af flerfarvet Silke. Kaukasere, Kurder og Armeniere bar Vaaben.

Det var meget hedt i Middagsstunden, men der var mange Steder Tag over Gaderne og god Skygge. Æsler, Heste og Hunde er sammen med Menneskene. En Hest staar i Solstegen da vi kommer, den er mankebrudt, den har store Saar og utallige Fluer sidder i Saarene. Hesten ænser intet, den staar der mager til det yderste og hænger Hodet dybt ned og lader Fluerne sidde. Den er fuldkommen sløv; jager vi bort Fluerne af den synes den ikke at finde nogen Lise derved, den staar bare og brænder op i Solen og blinker dorsk. Da den er forspændt en Arbejdsvogn venter den vel paa sin Herre. Det lugter af Saarene paa den . . . . . Det er en overlegen Hest, en stoisk Hest. Ved at gaa nogle faa Skridt kunde den frelse sig

over i Skyggen; men den staar. Og heller ikke vedkommer det den at Fluerne sidder der, saa topmaalt er dens Ødelæggelse nu.

Sammen med Æsler, Heste og Hunde sidder Haandværkerne i deres Arbejde paa Gaden. Smedene gløder Jærn i deres smaa Esser og slaar det ud paa smaa Ambolter; Metalarbejderne filer, hugger, cicellerer og stikker, nu og da lægger de ind med Turkiser og andre Stene. Skrædderne syr paa de lange Klædesburnuser, træder Vestens Symaskiner bevæbnet til Tænderne og med vældige Skindluer paa Hodet. Indtil for to Hundrede Aar siden sad ogsaa vore nordiske Skræddere og Skomagere og arbejded med Kaarde ved Lænd; her er Skikken endnu bibeholdt.

I Boderne er der mest Silketøjer, broderede Varer, Tæpper, Vaaben, Smykker. Kommer man og vil handle kan man gærne se paa alt uden at beholde noget; men blir der Handel af er det ogsaa godt saaledes, disse Købmænd tar alt med velsignet Ro. I alle Boder er Urensligheden ganske stor; men i Tæppeboderne ligger der dog kostbare Tæpper paa Gulvet, udad Døren, nedad Trin og Gade helt til et andet Hus. Ja det er kostbare persiske og kaukasiske Tæpper. Og Mennesker og Hunde tramper

paa dem og søler dem til saa det er en Ynk at se.

Hist og her sidder en Skrivekyndig i et lidet Skur og skriver for Folk hvad der monne forlanges. Han har Bøger omkring sig med forunderlige Bogstaver i, og det er ikke rart at han er blet saa graa og værdig, tænker vi, siden han har lært slige Bogstaver og kan tyde dem. Vi saa ogsaa unge, alvorlige Mennesker gaa med Skrifter under Armen; det var vel Teologers og Retslærdes Disciple paa Vej til og fra Mesteren. Naar han kommer til den Skrivekyndiges Bod bukker han sig og hilser ærbødig. Skrivekunsten er en hellig Kunst, selve Papiret der skrives paa er helligt. Den berømmelige Sjejk Abdul Kader Gilani gik aldrig forbi en Papirbod uden først at ha renset sig ved Vaskninger, og saa hellig og overjordisk en Mand blev han tilslut at han kunde leve af en eneste Oliven i ugevis. Papiret tjener til at mangfoldiggøre den hellige Bog, derfor har det slig Anseelse. Man vælger Papir til sine Afskrifter med den største Omhu, skærer sin Pen og blander sit Blæk med Andagt. I det hele taget skal Skrive- og Læsekunsten endnu staa højt i Islam; men noget Lærdomsliv som for Eksempel i de store Tider i Samar-

kand skal der ikke være Tale om. Dette har jeg læst hos Vambéry. Hvad enten vi vender os til Konstantinopel, Kairo eller Bokhara er Universiteterne i det værste Forfald, og der hvor før arabiske Lærde samled Lærlinge allevegne fra sidder nu en Lærer og underviser Børn med en lang Stok i Haanden. Og dog — gammel Kultur dør sent: i Mellemasien gives der dog Steder hvor der er Højskoler af saa stor Anseelse at de lokker til sig Elever fra Arabien, Indien, Kaschemir, Kina, ja endog fra Volgas Bredder. Og hos Enkeltmænd kan man selvsagt støde paa en uhyre Lærdom iblandt.

Det er med Ærbødighed ogsaa vi gaar forbi disse Boder med Skrifter og Papir. For Manden derinde er saa henrivende værdig.

Værdig — hvem er ikke værdig her? Standser vi ved en Bod og Ejeren er fraværende kommer han ikke springende og vil ha os ind. Han lader os staa der. Han kan selv sidde udenfor hos Naboen og prate, og der vedblir han at sidde. Saa ropes der til ham fra et andet Sted i Gaden at der er Kunder ved hans Bod og da rejser han sig langsomt og majestætisk og kommer. Hvorfor er han ikke kommet før? hvorfor ikke straks? Fordi han ikke

selv maa opdage sin Kunde først, skønt han kan ha set os hele Tiden. En Orientaler er ikke saa forhippet — hvis han ikke er bleven demoraliseret af Vesterlændinger. Gaar vi da videre opad Gaden og vi kommer til en anden Bod hvor Ejeren er fraværende vil den første Købmand gøre Gengæld og rope til denne anden at nu er der Kunder ved hans Bod. Hvorpaa den anden kommer. Der var en mageløs og velsignet Ligegyldighed for os »Englændere«.

Nu er det at Hotellets Dørvagt alligevel dukker op midt for vor Næse herude i det asiatiske Kvarter. Han har snuset op vor Vej og fundet os. Og han prater og hilser til alle Turbaner og peger paa Vaaben og Tæpper for os og ødelægger hele Gaden. Men det maa indrømmes, han vidste om Smuthuller som vi ikke havde fundet. Han førte os ugenert tværs igennem en Bod og ind i Baggaarden til en anden som kunde være langt rarere. Slig trak han omkring med os. Undertiden satte vi os ned, og da blev der bragt os Kaffe og Cigaretter eller Pibe. Og vi behøved ikke at købe nogen af Varerne, men vi kunde se paa alt.

Det kunde være Indehavere af grøn Turban vi kom til. De kunde ha gjort sine tre Rejser

til Profetens Grav, de havde set Mekka, de var Fromme og Hellige, vi var saa at sige i fornemt Selskab. Og her var Værdigheden storslagen.

Tag mig det ikke ilde op, kunde vi sige, er det tilladt at se paa disse Tæpper?

Saalænge I vil! er Svaret.

Tolken siger:

Disse Fremmede vil kanske købe dette Tæppe.

Og Svaret er:

Jeg skænker dem det!

Tolken meddeler os Svaret og takker paa vore Vegne.

Saa er det at vi skal gøre Gengæld. Tolken siger:

Disse Fremmede er saa langt borte fra, men de er gode Mennesker og de vil gærne gi dig en Gave. De er fattige Folk og de har ingen Smykker og ingen Hest; men de har lidt Penge, ganske lidt Penge som de skulde rejse langt for, men som de nu vil skænke dig. Hvormange Penge tror du selv at de skal gi dig?

Den værdige Muselmand er træt til Døden af Penge og svarer ikke.

Tolken fornyer indtrængende og ærbødig Spørgsmaalet.

Da krymper Muselmanden sig ved at være uhøflig længer mod fremmede Folk og ikke modtage deres Gave, og han svarer at han kan modtage et Hundrede Rubel.

Tolken refererer Svaret. Det er mindst to Tredjedele formeget for Tæppet, siger han og lægger til: Nu svarer jeg den Gamle, at hvis De gir ham et Hundrede Rubel saa vilde det være at betale Tæppet, og det var jo ikke Meningen.

Da vi forstaar at det er efter denne Orden og Maade en Handel skal afsluttes paa her lader vi Tolken raade og sige fuldstændig hvad han vil.

Der paagaar nu en lang Forhandling mellem de to. Vi gaar flere Gange til Døraabningen og vil forlade Stedet, men der pruttes og prates fremdeles, og det ender med at vi faar Tæppet for det som vi selv vil ha det for. Og vi skilles paa den venligste og høfligste Maade med den Fromme.

Men Tid — det havde vi alle havt god Raad paa.

Handelsmændenes Turban er broget, det er derfor man ser saa mange brogede Turbaner her. Men her er næsten lige saa mange hvide, fordi den hvide Turban er Adelens, Lærdom-

mens, Fromhedens — det vil ofte sige Humbugens. Hvem vil ikke gærne være adelig, lærd og from? Og mange forsøger da ogsaa at indbilde andre at de er det. Jødens og den Kristnes Turban er sort og af grovt uldent Tøj som Tegn paa deres Trældom; i Persien er disse Pariaer i det hele taget forbudt at bære Turban.

Men hvad Slags Folk er de murstensrøde Mænd som man ser nu og da i Gaderne? De har farvet deres Skæg, det Indre af Hænderne og samtlige ti Negle paa deres Fingre med Henna. Det er Persere, Afghanere, ja endog enkelte Tatarer. De skrider frem saa stolte som om den eneste Farve i Verden dog er murstensrødt. En Europæer spærrer Øjnene op den første Gang han støder paa denne Underfuldhed, siden blir han mere vant til Synet og betragter dette som han for Eksempel betragter Turbanen. Og har man set Indianere i Krigspuds og Pariserkokotter i Gala tænker man ved sig selv: der er flere som farver sig end disse Raringer og Henna er blot en anden Farve.

I Tiflis blev det os fortalt af Folk som skulde vide det at Retten til at farve sig med Henna

fulgte en vis Fromhedsgrad. Dette viste sig at være urigtigt, i Persien maler ogsaa Kvinder sig med Henna, ja Vambéry meddeler at man endog farvelægger Smaabørn dermed. For ikke at tale om at Hestene fra Schahens Stald kendes paa at deres Haler er hennafarvede. Men det er muligt at der i Tiflis har udviklet sig en lokal Sædvane efter hvilken kun de Fromme har Ret til denne Stas, for vi saa kun alvorlige Mænd bære den her.

Her ligger nu det asiatiske Kvarter stille og godt et Sted i Verden. Det er endog omgivet af en Handelsbys moderne amerikanske Larm, men her er stille. Kun sjælden er her et højrøstet Ord at høre og sjælden et unødigt Rop. Blot sagte Passiar og sindigt nikkende Turbaner. Her er faa Kvinder at se, men nu og da kan der staa et Par sammen med hver sit Barn paa Armen, og ogsaa de taler stille. Armenierne gør en Undtagelse ved sine Boder; de falbyder sine Vaaben og snyder højlydt sine Kunder her som andetsteds. En Jøde kan svindle ti Grækere, men Armenieren svindler baade Grækerne og Jøden, hørte vi i Orienten. Men Armenierne har jo baade Bjærget Ararat og de fire Floders Kildeland hvor Eden laa.

Og saa er de jo Kristne, saa de er betydeligt grommere end Muhammedanerne. Hvor de havde tilsvindlet sig det økonomiske Herredømme viste de iblandt sin store Overlegenhed ved ikke at besvare en forbigaaende fattig Muselmands Hilsen. Ikke for det, Muselmanden syntes paa sin Side ikke at ta sig nær deraf, hans Ro kunde intet forstyrre — det skulde da være naar en Vantro stødte hans religiøse Forestillinger, profanered hans Helligdomme, eller en Rival nærmed sig hans Kvinde. Da gav han et Rop som en Kamelhingst og skred ind med Hæftighed. Kun da. Har han til Livets Ophold og Skæbnen ikke har slaat ham med Vanhelse er han tilfreds og taknemmelig, og lider han Nød og Savn bærer han ogsaa da Tilskikkelserne med Værdighed. Han klager ikke i Bladene. Intet kan jo forandre Allahs Beslutning og han finder sig i den. Fatalismen har sit Hjem i Østerlandene, denne gamle og prøvede Filosofi med det enkle og absolutte System. Og er der end Lande og Folkeslag som bekender sig til andre Systemer saa vender dog mangt et Individ tilbage igen til Fatalismen. Og staar paany foran dens Gyldighed. Den er saa enkel og saa prøvet, den er Jærn . . . .

Da vi skulde gaa stod Hesten der fremdeles stoisk i Solen. Og Lugten af dens Saar trak utallige Fluer til . . . . .

Dag efter Dag vendte vi tilbage til det asiatiske Kvarter i Tiflis fordi her var en Verden forskellig fra vor. Men tilslut spærred vi ikke Øjnene saa vidt op, vi saa med smaa Øjne paa Tingene og fandt da ogsaa i Livet her kendte Træk igen. Henry Drummond fortæller om en af sine sorte Bærere i Afrika, en Sprade, som ikke vilde bære Byrder paa sit Hode for ikke at fordærve sin kostelige Frisure. Vi fandt Sprader her, i et turbanklædt Folk. Og vi fandt ogsaa Skinsygen. Stod en tilsløret Kvinde og passiared med en ældre paa Gaden kunde hun jo ikke dy sig for at fjærne Sløret lidt iblandt. Saa kunde en Tilbeder komme og idet han gaar forbi hviske et Par hastige Ord, hvorpaa han kunde faa den Skønnes Svar ved at hun bøjed en eller to eller tre Fingre paa sin Haand. Imens stod den ældre Kvinde der og var uskyldig og mærked ingenting og var Mellemmand. Men iblandt kunde saa Ejeren komme, Kvindens Ejer, og han kunde skrige som en Kamelhingst skønt han var

værdig og var murstensrød af Henna. Men da forsvandt Kvinderne pludselig og sprang op i sit daglige Bur med Tremmerne for Vinduet.

XIV

Vi er paa Toget til Baku.

Vi vilde ha rejst paa anden Klasse, men der var det saa overfyldt af Passagerer at det blev umuligt, vi kunde til Nød faa en Siddeplads selv, men der var ingen Plads til vort Tøj; vi gjorde da mange Venderejser og fik endelig os selv og vore Kufferter ind paa første Klasse. Da dette var besørget faldt vi sammen. Termometret i Kupéen viste lidt over 31 Grader.

Der sad tre Mænd før os i Kupéen. De to saa paa os med megen Uvilje da vi trængte ind, den tredje derimod røgte i Taushed gennem sit vældige Skæg og trak endog Benene lidt til sig forat slippe os forbi til Vinduet.

Hvor det altid og overalt i Verden er de samme Erfaringer at gøre i en Jærnbanekupé: man gir kun modvilligt Plads for en Indtrædende. Man betragter ham som sin Fjende,

hader ham, besværliggør ham Adgangen til Sædet, svarer ikke naar han løfter paa Hatten og hilser. Men ved næste Station blir denne saa ublidt behandlede Passager lige saa ublid mod en ny Indtrædende!

En Erfaring til: kommer en alene-Herre ind er han gærne beskeden og iblandt spør han endog om man tror der er Plads til en til. Og han sætter sig stille ned. Dette gør et forsonende Indtryk. Men kommer han i Følge med en anden Herre, en Kammerat, kaster han straks sin Kuffert op i Nettet og siger til den anden: her er jo udmærket Plads. Han trykker ugenert al anden Baggage tilside og venter endog af de tidligere ankomne at faa Hjælp dertil. En Rejsende frygter da mest af alt at faa ind i Kupéen to Herrer som kommer i Følge og er Bekendte . . . . .

Ogsaa her paa Linjen ildes Lokomotivet med raa Nafta, saa Lugten er meget slem i Heden. Det er dog ikke værst for os som røger, især synes Cigaretten mig at smage friskt. Her røges i alle Kupéer, ingen er reserveret; ogsaa i Damekupéerne staar Askebægere. Og her er en svær Urenslighed, Væggelus gaar paa Sæderne og opad Panelet.

Konduktøren kan nogle franske Ord og da jeg leverer ham en Pengeseddel forat betale Differancen mellem anden og første Klasse modtar han Sedlen og gaar. Ved næste Station bringer han os vore Tillægsbilletter og Penge tilbage paa Sedlen. Da blander den storskæggede Passager sig i denne Affære. Han lader til at kende Tillægstaksterne ud og ind, han begynder at eksaminere Konduktøren. Der spørges og svares nogle Gange, jeg maa lægge de modtagne Penge paa Bordet, de blir eftertalte og det viser sig at der mangler en Rubel. Konduktøren siger noget: han har faat forlidet tilbage paa Stationen, det er der Fejlen er begaaet; men den Storskæggede svarer et Par faste Ord og Konduktøren tar en Rubel op af Lommen og lægger til Pengene. Men nu blir den Storskæggede rigtig hoven og omstændelig, forat vise hvad Mand han er, han forlanger at Konduktøren blir staaende til han atter har overtalt Pengene. Jeg bukked og sa Merci mangfoldige Gange til begge to, for nu var jo altsammen i Orden. Den Storskæggede syntes at være en overordnet Jærnbaneembedsmand, han havde oppe af Lommen mange trykte Jærnbanepapirer og han skænkte Konduktøren en Takst.

Landskabet er sørgelig fattigt, alt er afbrændt og nedstøvet af Ørkensand, Steppesand. Ingen Skoge. Vi kommer til Akstafa Jærnbanestation hvor der er Restaurant. Jeg har hele Tiden havt Feber og har drukket Piva, mildt russisk Øl, forat slukke min Tørst; men da Piva syntes at hidse gik jeg over til kaukasisk Vin. Denne Vin smager som en vis Sort italiensk Landvin og den hjalp mig herligt et Øjeblik. Et Øjeblik. Saa blev det altid galt igen. Hvad jeg burde ha drukket var Té. Det er ikke for intet at de Indfødte har med sig Témaskiner endog i Toget og søler med Tédrikning hele Dagen. Her ved Akstafa gik jeg til den modsatte Yderlighed og drak Vand. Vand fra Floden Kur. Og det var det galeste af alt. Ti den som engang har drukket af Floden Kur vil altid længes tilbage til Kaukasien . . . . .

Aftenen kommer. De Rejsende er gaaet af, vi er alene. Konduktøren kan saa lidet Fransk at han tar os for Franskmænd, og der er megen Velvilje mod os Franskmænd i disse Egne siden Alliancen i Kronstadt. Konduktøren meddeler at vi skal faa Kupéen alene hele Natten; han lukker simpelthen vor Dør af. Og skønt

han jo ikke gør dette uden Haab om en Paaskønnelse røber det megen naturlig Godhed.

Vi hørte da ogsaa Konduktøren om Natten kæmpe som en Livvagt foran vor Dør forat hindre en Kontrollør eller hvad det nu var fra at komme ind til os. Der blev udtrykkelig forlangt at Døren skulde aabnes, men Konduktøren bad for os og svarte indtrængende at vi var Franskmænd og at jeg havde Feberen. Og Døren blev ikke aabnet. Vi kunde ha sovet i Ro og Fred, hvis det ikke havde været for de forfærdelige Væggelus. Saasnart det lysned en liden Smule af Dag gik jeg ud af Kupéen.

Det var Dagbrækning og Maane, køligt, stille.

Her er Flader, uendelige Flader uden et Træ. Det ser ud som en Sjø derude tilhøjre; men det er ingen Sjø. I Time efter Time ligger den der og blir ikke anderledes, det er en Saltsteppe vi er paa. Derborte fra synes der vistnok at være Sjø her hvor vi er og at vi kører paa denne Sjø. Det lysner; Saltet ligger i Flag efter Flag udover Steppen. Og Saltet er helligt, og Kaukasien har Salt. Ogsaa Salt har dette vidunderlige Land! Og herfra blev den dyre Vare i sin Tidført i smaa Sække lige til Bagdad, lige til Indien. Spild ikke Salt, det er helligt! Hos Leonardo da Vinci vælter Judas

Saltkarret, og det gik saa galt med Judas. Jøderne taler om Salt helt fra Mosebøgerne til Korintherbrevene og hos alle Folk var det lige dyrt og helligt. Men i Tibet var det mere dyrt end helligt, der brugtes det som Penge i Form af Kager.

En Saltsteppe havde vi aldrig set før.

Og her saa vi ogsaa for første Gang en Kamelkaravane. Dyrene gaar et efter et, i Gaasegang, tyve Stykker, med tung Last paa Ryggen, vuggende, skridende jævnt frem over Steppen. Nogle af Menneskene som følger dem gaar bagefter, andre rider højt, højt oppe paa Kamelryggen. Fra Karavanen kommer ikke en Lyd. Tause og majestætiske gaar Dyr og Mennesker sin Gang sydover mod Persien.

XV

Klokken er halv syv om Morgenen. Baku ligger i en eneste stor Sky af hvidt Støv. Alt er hvidt eller graat her, Kalkstøvet lægger sig paa Mennesker og Dyr, Huse, Vindusruder og de faa Planter og Smaatræer i Parken. Det ser ud som en aldeles vanvittig Verden hvori alt er hvidt. Jeg skriver Bogstaver i Støvet paa Bordpladen i Hotellet, men om en liden Stund er de overføget af nyt Støv og udjævnede.

Saa er det Lugten af Olje over hele Byen. Den er allevegne, paa Gaderne og i Husene. Oljen blander sig i den Luft man aander ind, og før man blir lidt vant til denne Luft harker man ustanselig. Oljen blander sig ogsaa i Støvet paa Gaden, og naar det blæser — hvad det gør næsten altid her — kan det oljemættede Støv slaa fede Pletter paa Klæderne. Det syntes

for os som det utriveligste Sted vi havde besøgt, skønt vi saa det Kaspiske Hav.

Baku har omkring 125 Tusind Indbyggere og er den vigtigste Handelsstad ved det Kaspiske Hav. Nede ved Havnen er der stor Trafik med Skibe og Baade og Jærnbane og mange Slags Dampmaskiner. Det gør et underligt Indtryk midt i denne moderne Rørelse at se foran hvert Oplagshus Rækker af Kameler som ligger og blir lastet med Varer. Der kan være et sælsomt ondt Udtryk i Kamelens Blik. En Kamel blev en Dag drevet til at rejse sig halvlastet og blev atter drevet til at lægge sig igen. Den gjorde det, men med en Mine som om den svor Hævn. Den havde svære gule Kindtænder som den viste frem og dens mørke Øjne blev haarde, rasende. Saa fik den et Slag over Snuden og den lukked sine Øjne i. Men da jeg iagttog den saa jeg at den aabned Øjnene noget og vogted paa sin Plageaand med et snedt Blik.

Vi skulde ud til Tsjornyi Gorod, Den sorte Stad, Forstad til Baku, Petroleumsfirmaernes Sæde. En Perser kører os; alle Vognmænd her er Persere. De kører som Djævle, og da man ikke kan tale dem tilrette og de ikke vil forstaa en Kristens Miner og Tegn om at

spare Hestene er der kun en Ting at gøre: at sidde stille. Og en Ting til: at stige af.

Jeg fortalte vor Kusk med klare Tegn at Hestene var vore Medskabninger, at de efter de nyeste Undersøgelser endog havde Sjæl og altsaa næsten var Mennesker; men den djævelske Perser lo mig ud for mine vesterlandske Teorier og vedblev at jage afsted og bringe os til Den sorte Stad snart paa et Hjul, snart paa et andet. Saa stansed vi Manden, betalte ham og blev staaende at bie paa Dampsporvognen. Tror man nu at Kusken drog nogen Lærdom af denne Lektion? Ikke Spor. Han havde jo kørt »Englændere« før og vidste at de var snurrige. Han satte sig til at spise Frokost paa Bukken. Han tog op af Vognskrinet et Par Skiver Hvedebrød og en Drueklase som han vekselvis bed af. Vi maatte tænke paa Kuskene i vort eget kære Kødæderklima.

Dampsporvognen førte os til vort Bestemmelsessted. Den sorte Stad er undermineret af Rør hvori der flyder Olje, Sporvognen gaar over fede Smaadamme der hvæser op af Jorden og skinner i de fineste Metalfarver. Her lugter end værre end inde i Byen Baku. Saa oljet og sandet som alting her er, der laa dog

en Havelap ved en og anden Menneskebolig — til Forskel fra de Petroleumssteder i Pænsylvanien som jeg har set. Og Menneskene var anderledes klædt her, i Silke, persisk Raasilke for Fattig og Rig.

Vi spurgte efter Nobels Hus, og det var som at spørge efter Slottet naar man stod i Kristiania. Vi fandt vort Rejsefølge fra Toget gennem Rusland, Ingeniøren og hans Familje; deres Hjem var net og hyggeligt og de havde en Have i Baggaarden hvor Fruen selv havde plantet Akacietræer. Disse udmærkede Mennesker havde det lunt og vakkert her; men iblandt maatte de lukke Vinduerne naar Lugten blev for stærk udenfra. Og det kunde være haardt nok at sidde med lukkede Vinduer i denne Hede. Ingeniøren havde havt kaukasisk Feber i alle de Aar han havde levet her. Den slap ham naar han havde Ferie og var hjemme i Finland om Somrene og tog ham igen naar han kom tilbage til Baku. Fruen som var født her var derimod her i sit Element og hun forsvared Baku med Kærlighed.

Ingeniøren viste mig omkring i den vældige Forretnings mange Gaarde og Værksteder og Kontorer. Firmaet har sine egne Smedjer, Støberier, Tømmerværksteder, Modelsnedkerier,

Tegnekontorer. I flere af disse Anstalter er der Finner, Svensker og Dansker ansat. Ingeniøren viste mig ogsaa omkring i Fabrikkerne. Her var Ildovne saa forfærdelige at jeg blev forvirret, Heden bragtes op til 400 Grader. Det var Hvidglød, og der vælded en Lyd ud af denne rasende Ild der syntes at spinde som Hjul. Jeg iled tilbage til Døren forfulgt af denne hvide Susen og stansed først i et Værksted hvor jeg atter kunde se og høre paa menneskelig Maade.

Ingeniøren gav mig Oplysninger om alt. Men da jeg vilde notere bad han mig venligen om at la dette være. Han vidste ikke om hans Chefer vilde synes om det. Jeg undlod da at skrive i alles Paasyn, men jeg holdt Bogen bagpaa Ryggen og skrev. Men dette var et vanskeligt Arbejde og gik meget langsomt, jeg gik glip af en hel Del Svar paa mine Spørgsmaal fordi jeg ikke kunde notere fort nok. Og desuden blev Bogstaverne umulige, de ligner i sin Urimelighed Tegnene i den Skrivekyndiges Bøger i Tiflis. Til syvende og sidst maatte jeg være saa kortfattet at jeg er uforstaaelig ogsaa af den Grund.

Hvad betyder for Eksempel følgende Sætning: 261 Dampkedler? Ikke ved jeg det.

Dette Antal Dampkedler kan vistnok gi mig et Indtryk af Firmaets Vælde; men man maa undskylde, jeg ved ikke hvor de staar, hvad de er brugt til, hvorfor der idelig fyres under dem. Nobel var en rig Mand, naturligvis havde han Raad til at skaffe sig et rimeligt Antal Dampkedler. Han likte Dampkedler og holdt af at brænde under dem. Da han saa at Sully Prudhomme ikke ejed Fyr under sin Kedel gav han ham et Hundrede Tusind Kroner til at brænde for.

En anden Sætning i mine Notater lyder saa: 13 Sorter i Glas Indigofarve.

Her er jeg lige saa uforstaaelig. Jeg skønner saa inderlig godt at Nobel pønsed paa Farver. Denne forbandede By Baku er jo kalkhvid i den Grad at det er til at bli sindsforvirret over. Men at stase den til med 13 forskellige Sorter Indigo det er formeget. Det har ikke Nobel Raad til. Det er Lapseri.

Lad mig bekende at jeg tror der er noget galt med mine Notater. Linjerne gaar saa op og ned at det skærer mig i Hjærtet at se paa dem, og jeg tror at Indigofarven er kommet ind i en gal Linje. Man skal ikke beskylde mig for Letsindighed i mit Studium af min Dagbog, jeg deciffrerer samvittighedsfuldt de

dunkle Steder og glæder mig som en anden Lærd naar jeg finder ud det rette.

Det rette er efter min Mening følgende:

Ingeniøren trak omkring med mig først i et Hus. Did kom nu væltende ind en brungrøn Suppe som aldeles ikke syntes at ha mere Værdi end anden Søle; men det var Raastoffet, Nafta. Og her i dette Hus destilleredes Suppen til Benzin, Gasolin, Ligorin osv. Saa trak han mig over til et andet Hus og viste mig hvad raa Nafta videre kunde bli til og opregned her en hel Del Oljer som det er mig umuligt at deciffrere i mine Notater. Det var besværligt at notere alt dette bag min Ryg og jeg sa da bent ud at jeg syntes der blev lidt mange Destillater af Sølen. Mange Destillater? svarte Ingeniøren og viste mig en Hylde hvor der stod 13 Sorter i Glas. Da var det at jeg veg nogle Meter bagover Gulvet og ikke kunde holde Linjerne i min Dagbog.

Men Ingeniøren vedblev at forklare mig alt om Naftaen. Og naar nu alt er udvundet, sa han, saa blir dette tilbage. Her viste han mig svære Beholdere af noget som han kaldte Metalfedt. Jeg havde hørt om mange Slags Fedt og Ister og Sildfedt og Ligfedt, men aldrig om Metalfedt. Her laa det. Det var sandt at sige

en græsselig Salve at se paa. Men dette som saa saa ynkeligt ud at baade Ingeniøren og jeg fik Taarer i Øjnene af det, nu var det — Hovedproduktet. Før styrted vi det i Sjøen, sa han, nu bruger vi det til Brændsel, vi fyrer vore Kedler med det, driver vore Dampskibe og Jærnbaner med det, forsyner Damperne paa det Kaspiske Hav, fører det til Astrakan og forsyner Flodbaadene opad Volga med det. Gud bevare mig! sa jeg. Og nu i det sidste destillerer vi Indigofarve af det, vedblev han. Da var det at jeg skrev Indigofarve hvorsomhelst jeg kunde træffe det i min Bog og traf en gal Linje.

*

Ingeniøren kører med os ind i Byen og viser os omkring. Det er en stor Hede og jeg faar mig en færdigsyet gul Silketrøje i en Bod. Nu blev mit Udseende vistnok lidt rart; men Livet blev mig let at leve da jeg blev kvit min nordiske Vams. Jeg fik mig ovenikøbet en Vifte i Haanden.

Og her var alle Mennesker mere eller mindre rart klædte; Byen er saa persisk at den ikke er europæisk og saa europæisk at den ikke er

persisk. Silkeklæder er her nok af; vi saa Damer i Kjole af haandbroderet Silke; men udenpaa den kunde der hænge megen arg Berlinerstas. Herrer i persiske Raasilkeklæder flotted sig med flerfarvede tyske Bomuldsslips om Halsen. I Hotellet var der kostbare persiske Tæpper over Gulve og opad Trapper og der var persisk Betræk paa Sofaer og Stole; men Sofaerne og Stolene selv var saakaldt Wienerarbejde, ligesaa Toiletspejlet med Marmorpladen. Og Værten gik i Guldbriller . . . . .

Vi kører til Borgen. Den staar midt i det gamle Baku, kolossal, persisk-byzantinsk, snirklet. Den omslutter Khanens Palads og to Moskeer. Khanens Palads er nu Militærmagasin og man maa erhverve Kommandantens Tilladelse til at træde indenfor Murene. Men forat opnaa denne Tilladelse maatte vi sende ind mit Kort. Og jeg havde ingen Kort.

Jeg staar der hos en Vagthavende og er ilde stedt. Siden det i Vladikaukas gik saa godt med Wentzel Hagelstams Kort faar du nu prøve Fruens, tænker jeg. Og jeg lægger frem for Vagthavende mit Kort hvorpaa der stod: Fru Maria Hagelstam. Han nikker og beder om at faa se mit Pas. Gud trøste og hjælpe mig nu! tænker jeg; men jeg lægger frem

Passet. Han ser paa begge Dokumenter, sammenligner Navnene og finder vist Bogstaverne lige. Saa banker han paa en Dør og gaar ind til Kommandanten med baade Pas og Kort. Nu skulde det vise sig om min Kæltringstreg skulde lykkes. Jeg var ikke meget fortrøstningsfuld.

Vagthavende kommer tilbage, rækker mig Passet og gir en ung Løjtnant Ordre til at vise os omkring. Jeg var frelst. Løjtnanten bukker og kommer med. En skarpladt Kosak følger os i Hælene.

Under dette havde mit Følge staat ude og ingen Kvaler lidt.

Khanens Palads skal være fra det femtende Aarhundrede. Det er ikke meget at se paa udvendig, og indvendig faar vi ikke komme. Naturligvis er der ikke stængte Døre, ti alle disse Porte og Portaler har ingen Døre; men ind i den detroniserede Herskers inderste Haller og Huller slap vi ikke. Løjtnanten kunde blot Russisk saa det var godt vi havde Ingeniøren med.

Vi blev vist Paradeindgangen. Der var ingen videre Stas ved den undtagen de fine persiske Ornamenter over Portalen. Indgangen til

Haremet var snæver, som det sig hør og bør en østerlandsk Indgang for Kvinder; den særskilte Indgang for Favoritkvinderne var noget gildere. Inde i de lange Korridorer førte Aabninger ind til Smaarum, Celler, og der var mange af disse Smaarum. Den sidste Khan af Baku havde halvhundrede Koner, fortæller Løjtnanten; han flygted da ogsaa med dem alle da Russerne i 1808 erobred hans Land og indtog hans By. Men han var en stor Skarv den samme Hussejn Kuli Khan, han lod Erobreren General Zizianov stikke ned med en Kinsjal i samme Øjeblik som Stadens Nøgler blev overleveret ham.

Her stod vi nu ved en orientalsk Herskers Palads. At det var bygget i en mindre rolig Tid røbed den endnu omgivende Mur med Skydehullerne. Dette Hjem maatte værges med Vaabenet. Huset har ingen Vinduer, men store buede Aabninger hvorigennem Lyset kommer ind i Hallerne i Mængde. Herinde mellem Søjlerne var det et sandt Eden saa skyggefuldt for os som kom fra den brændende Sol udenfor. Vi gik saa langt vi kunde komme: her blev Folket modtat, her var Retssalen hvor Dommene forkyndtes, her en Hal

med et Slags Forhøjning hvor Herskeren kanske sad i sin Trone. Vore Skridt genlød mod Murvæggene. For bare et Hundrede Aar siden kunde vi ikke ha bevæget os saa frit herinde; for Khanen af Baku var en mægtig Potentat.

Der var to Moskeer indenfor Borgens Mure og især havde den ene af disse saare fine Ornamenter omkring Portalen. Vi vented at faa høre en Mullah deroppe fra Minarettens Gesims kalde de Troende sammen til Bøn; men Klokken blev tolv og han kom ikke. Da vi talte med Løjtnanten om dette ropte han straks over til nogle turbanklædte gamle Mænd som sad i Nærheden af Moskeen, tilslut kunde han ogsaa gøre sig forstaaelig for dem; de rysted paa Hodet: Mullahen var syg.

Den russiske Løjtnant med sin Kosak havde ført os rundt allevegne indenfor Borgen og da vi skiltes fra ham og takked ham svarte han smilende at det kun havde glædet ham at kunne være os til Tjeneste. Og han stod en lang Stund med Haanden op til Luen.

Vi havde tænkt at køre til Kis Kale, Jomfrutaarnet, om hvilket der gaar et romantisk Sagn; men Heden var saa skarp at vi opgav det.

Vi kørte til Parken. Her var alt visnet i Solen, opbrændt, overstøvet, lysegraat. Det var en Ynk at se. Her var endel smaa Træer, Akacier, Mandeltræer, Figentræer; her var ogsaa nogle stakkars Blomster som havde lært sig til at holde Livet oppe fra Regntid til Regntid. Men det hele gav et trøstesløst Indtryk. De Blade jeg væded med Spyt og tørred Støvet af maatte jeg tørre varligt, for det knak i dem, de var saa brændte af Sol og Kalkstøv. En liden Stund efterat jeg havde aabnet deres Porer og de vilde begynde at aande brændte de ynkelig sammen til Krøller saa jeg maatte strø dem over med Kalkstøv igen. Var det ikkę for den tunge Dug om Natten vilde de ikke bestaa.

Men ude i Saltsteppen lever en Tidsel under end værre Vilkaar. Jorden den staar i er af Ler og Salt, og Vind og Sol svider den, — der staar Tidselen i smaa Flokke. Den er haard, bustet, den er som Metaltraad med Rag paa. Man ser paa disse Smaapletter med Tidsler med stor Glæde. De staar der som smaa Folk i Trods. I Trods. Faar de Regn bøjer de sig — som Mennesker bøjer sig i Tak for et mildt Ord; men i den lange og

ulidelige Tørke rejser de sig blot mere op og blir ranke, urokkelige, haarde — som Mennesker i Tørke.

Det er kun Kamelkæften der er stærk som en Maskine som kan bide denne Tidsel af.

XVI

Der stilles et Dampskib af Nobels Flaade til vor Raadighed til en Tur ud til Petroleumskilderne i Balakani. Og det var ikke blot dennegang det store Firmas Skibe førte Besøgende derud, det sker med megen Beredvillighed Aar ud og Aar ind og er ingen Begivenhed. En hel Del af Skandinaverne fulgte elskværdig med og gav os Forklaring paa alt.

Det var stille Aften med Maaneskin. Efter en halv Times Fart udenfor Baku ses Sjøen at koge i sorte Hvirvler. Og Hvirvlerne skifter, flytter sig, løber sammen med andre Hvirvler, det minder i sin ustanselige Bevægelse om Nordlys. En Haandfuld Pudsetwist tændes og kastes ned i Hvirvlerne, og øjeblikkelig staar Sjøen paa det Sted i Flammer. Sjøen brænder. De sorte Hvirvler er Naftagas. Saa maa vi

gaa frem og tilbage i Flammerne og lade Propellen rode Ilden ud.

Vi kommer frem og gaar iland. Jorden er fugtig og fed af Olje, Sanden er at gaa i som Sæbe, og her hersker en haard Lugt af Nafta og Petroleum som gir os Fremmede Hodepine. Naftaomraadet er inddelt i Bassiner, Sjøer, med Volde af Sand omkring; men det nytter ikke godt at stænge for Oljen, den trækker sig ind i Voldene og gør ogsaa dem fede og fugtige.

Den raa Nafta var kendt af Oldtidens Jøder og Grækere og herude paa Halvøen Apsjeron har den været brugt af Befolkningen til Brændsel og til Belysning i meget lang Tid. Men det er først i de sidste tredive Aar at man her har tilvirket Petroleum af den. For ikke at tale om de »13 Sorter i Glas« som er end yngre Produkter. Nu er her en By af Boretaarne saalangt Øjet kan se, Verdens utriveligste og utroligste By af sorte, fede, raat tømrede Boretaarne. Men herinde huserer Maskinerne Nat og Dag; Arbejderne roper til hverandre forat overdøve Larmen, Taarnene ryster af de uhyre Bor som svinges ned i Jorden. Arbejderne er Persere og Tatarer.

Vi gaar ind i et Taarn. Min Hat støder imod en Bjælke og den synes spoleret for Livet

saa fed og sort er den blet; men man forsikrer mig at inde ved Fabrikkerne i Baku er det et Øjebliks Sag at drive Oljen ud af den igen ad kemisk Vej. Larmen er svær; mørke Tatarer og gule Persere staar hver ved sin Maskine og passer sit Arbejde. Her pøses Raanaftaen op: en Indretning gaar ned i Jorden og kommer tilbage efter 50 Sekunder med 1200 Pund Nafta, gaar saa atter ned, er borte i 50 Sekunder og kommer tilbage med nye 1200 Pund Nafta — Døgnet rundt, hele Tiden. Men Hullet har kostet Penge, det er 500 Meter dybt, man bored et Aar paa det, det kosted 60,000 Rubel.

Vi gaar til et andet Taarn: her bores. Hullet er tørt endnu, Boret arbejder Nat og Dag i Sand og Sten, i Bjærg. Dette Hul er et lunefuldt Hul, det er bekendt for sin Vanartethed i hele Taarnbyen. Ifjor fandt man dette Sted, det havde sikkre Tegn paa Nafta, som forøvrigt alle Steder her, og man begyndte at bore. Man kom 50 Meter ned i Jorden, altsaa næsten ikke det Spor ned i Jorden, — pludselig skyder Naftaen op, en almægtig Fontæne stormer frem af Jorden, dræber Mennesker, sprænger Taarnet. Fontænen er uden Orden og Maade, den er vild, den driver Nafta op i saadan Urimelig-

hed at den gør Sjøer omkring sig, oversvømmer Jorden. Man dæmmer for den og kaster Volde op, men Dæmningerne er for snævre, man maa kaste nye Volde op udenfor de første — Fontænen slog Nafta for halvanden Million Rubel i Døgnet. I to Døgn. Saa stansed den. Og ingen jordisk Magt har faat den til at yde en Liter Nafta mere. Den har slaat Prop i Hullet. Den har vel fundet et Bjærg derinde i Jordens Indvolde som den har slynget foran Aabningen. Siden har man hele Tiden boret og boret, men uden Nytte; man er nu kommet 650 Meter ned, alt forgæves. Og fremdeles borer man, engang kommer man vel igennem Bjærget. De gule Persere og de mørke Tatarer staar der med Livet i Hænderne; begynder denne Galfrans at slaa som forrige Gang trykker Allah hvert Menneske op gennem Boretaarnets Tag og river dem i Filler i et Sekund. Men saa havde Allah bestemt det slig. La illaha il Allah.

Denne Larm af Maskiner har ikke oprindelig hørt dette Sted til, Amerika har vanhelliget det og bragt ind sit Brøl i Helligdommen. Ti her er Sædet for Oldtidens »evige Ild«. Ingen Steder kan man fly Amerika her: Boremetoden, Lamperne, selve Destillatet Petroleum er Ame-

rikas, — Makkabæerne brændte »det tykke Vand« til Templets Renselse. Og da vi er trætte af Larmen og slagne halvblinde af Naftagasen og skal forlade Stedet rejser vi hjem igen i en Robert Fultonsk Baad.

Imorgen beser vi Surakani. Der skal Gudskelov staa et Ildtempel der.

*

Vi skal ha faat ganske mange af vore religiøse Forestillinger fra de iranske Folk. De gamle Israeliter forblev ingenlunde aandeligt upaavirkede af de omboende Folkeslag, noget fik de fra Ægypten under Opholdet der, noget fra Assyrien, Babylon, Persien. I Det gamle Testamentes Skrifter er saaledes onde Aanders Virksomhed, Djævlebesættelser ukendte hos Israeliterne; men hos Perserne var der gode og onde Aander i Hobetal. Mesopotamierne modtog saa, ifølge Indskrifterne, disse Forestillinger af Perserne og bragte dem vestover til Syriens Folk, og paa Kristi Tid var der ialfald i Judæa en Aande- og Djævlelære i fuld Blomst. Og nu kom den ind i Kristendommen. Hvorpaa den kom til mange Folk og tændte mange Heksebaal. Hvorpaa den endog kom

op til Finmarken og brændte op mange Koner som var saa besatte at de ikke kunde flyde paa Vandet »som et Dubbel«.

Og her staar vi nu paa det Sted hvorfra Kristendommen fik sin poetiske Forestilling om den »evige Ild«. Her bodde en Ild i Jorden som ingen Næring trængte, den brændte ganske af sig selv og sluktes aldrig ud, en saadan Ild var hellig. De var saa daarlige Videnskabsmænd de Gamle, de vidste ikke at Naftaen hidrører fra den forhistoriske Planteverden ligesom Stenkul. De vidste ikke engang at Videnskaben derpaa forlod denne Teori og gik over til en anden: at Naftaen skyldes dyriske Stoffe i Jorden, rent ud sagt Fisk. De Gamle var saa dumme paa Videnskab. De lærte blot at kende dette tykke Vand, de stak Ild paa det og det brændte, brændte evig. De satte det i Forbindelse med Mitra, med Solen, som ogsaa brændte evig og var Guds Billede. Og Vandet blev helligt for dem, de tilbad det, valfarted til det. Og da nogen endog rejste et Tempel over denne Ildkilde var deres Taknemmelighed meget stor.

Men saa var det at de gode Iranere fødte sin store Religionsstifter som hedte Zardusht, Zarathustra. Han syntes at hans Folk dyrked fremmede Guder — som alle Religionsstiftere

synes om sit Folk — og saa lærte han at nu skulde man ikke ha saa mange Guder. Han bestemte at der skulde være en god Gud, han skulde hedde Ormuzd, og en ond Gud som skulde hedde Ahriman. Det var nok. Men i Tidens Løb trængte han endnu en Gud og han skulde staa over alle andre og han skulde hedde Mitra. Og Mitra blev rigtig stor i Iran.

Og det var denne samme Mitra man dyrked her foran den evige Ild ved Baku.

Og Zarathustra grundlagde videre paa sin Religion og fik det bra til. Foruden de tre Guder hvoraf Mitra var højest lærte han at der var tre Slags gode overnaturlige Væsener, Engle, som ogsaa var højere end Mennesket. Derpaa var der tre Slags onde overnaturlige Væsener, Dæmoner, Djævle. Kortsagt Zarathustra lærte Kristendommen mange gode Ting.

Og alt var godt og vel.

Men saa var det at Iranerne ikke kunde hjælpe sig bare med Guder, de maatte ogsaa ha en Gudinde. Ou est la femme? sa de. Og de indstifted en Kvinde til at være Gudinde for dem og hun hedte Anaitis. Men nu havde man engang begyndt at forandre og forbedre paa Zarathustras Lære og man tog sig Guder iflæng, endog fra Babylon, endog

fra Grækenland, og Folket forfaldt igen til Afgudsdyrkelse og Flerguderi. De iranske Konger vanagted Zarathustras Lære, den var ikke udenlandsk, og hvad Stas kunde der være ved den da? Kongerne begunstiged Hellenismen, og Folket selv fandt et lidet aabent Hul i deres Religion og pegte paa dette Hul og gjorde Ophævelser over det. Det var Oprindelsen til det Onde og det Gode som Zarathustra ikke havde grejet og Forholdet mellem den gode og den onde Gud. Iranerne sa som saa: er det Onde som det Gode udsprungen af Ormuzd, altsaa af samme Grundvæsen, saa taber de sin Karakter som absolutte Modsætninger, — grej den der lille Omstændighed, sa de, vi kalder den et Hul. Se, Iranerne kendte ikke vor Viden i dette Spørgsmaal, vi grejer en slig Bagatel med en Slange og et Æble.

Imidlertid tabte Zarathustras Lære svært i Anseelse efter dette og da de muhammedanske Kalifer fik Magten i Landet blev den næsten helt udryddet. Men nogle Trofaste udvandred til Indien med Læren ubeskaaren og lever der den Dag idag under Navnet Parser, og nogle andre er tilbage i Persien, nogle faa Tusind, de saakaldte Gebrer, Ildtilbedere. Af dem

bodde ogsaa til for ganske nylig nogle faa her ved Ildtemplet ved Baku.

Hid drog da Parser fra Indien og Gebrer fra Persien forat bede. For disse Fromme var Mitra den samme som før, Gud over alle, evig som Solen og den evige Ild. Et helligere Sted end dette havde ingen Mennesker. Muhammedanerne de Opkomlinger havde bare Medina at rejse til og i Medina var bare en Grav; men her var levende Ild, et Slags Sol i Jorden, Gud. Allerede lang Vej borte, ved det første Syn af det hvide Tempel kasted Pilegrimene sig ned paa Jorden og gennembævedes og de nærmed sig ydmygt med mange Nedkastelser Templet. Fattige og arme var disse Mennesker blevne, Opkomlingerne havde hævet sig til Herrer i deres Folk og havde trykket dem selv ind i en Afkrog af deres Land; men i deres Hjærter havde de den mægtige Trøst at det var dem og ingen anden som trodde ret og rigtigt paa Gud. De muhammedanske Kalifer og Sjaher af Persien forfulgte dem haardt naar de var paa Vejen til deres hvide Tempel; men saa stor var deres Tro at de heller iførte sig Opkomlingernes urene Dragt og rejste forklædt end de opgav deres farefulde Rejse til Baku.

Og naar de kom til Templet var der smaa Celler og Boliger rundt omkring i dette velsignede Hus som de kunde være i. Og i hver Celle brændte en liden Naftaflamme, en liden Sol som aldrig gik ud. Og her laa de Gebrer og Parser paa sit Ansigt og var borte fra Verden.

Men saa trængte Amerika ind paa dette Sted og brølte. Et Aar da Pilegrimene kom fandt de en Petroleumsfabrik opført lige ved Helligdommen. Alle de smaa Sole i Cellerne var slukte, alle Gasstrømme ledede ind i Fabrikken.

Da forlod de Gebrer og Parser lidt efterhvert Stedet. Opkomlingerne fra Østen havde fægtet med dem, men Opkomlingerne fra Vesten besejret dem. Og de trak sig slagne tilbage til deres Afkrog i Landet. Deres Helligdom ved Baku er nu bare et Sagn. Men den levende Ild vil være dem hellig saalænge som til den sidste af disse Troende er død. Ti de er Ildtilbedere.

XVII

Vi kan ikke faa Penge paa vort Accreditiv her, dette franske Dokument som lyder paa en saa velsignet stor Sum. Ikke engang vor Tiflisbanks Filial i Baku havde set et sligt Papir før og turde udbetale os Penge paa det, men henviste os til Tiflis.

Der er ingen anden Raad, vi maa til Tiflis engang til.

Men Penge maatte vi ha allerede nu, Regningen i Hotellet skulde betales og der var desuden nogle Ting vi vilde købe ude i Byen. Paa Ingeniørens Raad gik jeg da til Firmaet Nobels Chef, Hr. Hagelin, som desuden ogsaa er norsk og svensk Konsul i Baku og fik af ham et Hundrede Rubel. Jeg fik disse Penge paa første Ord og Kvittering blev afslaat. Hr. Hagelin var en fin, elskværdig Mand som endog medgav os Anbefalingsskrivelse til en

Stormand i Tiflis. Der var intet Hastværk over ham, han tog sig Tid til at høre en liden Forklaring, at jeg trængte disse Penge nu, at jeg vilde sende ham dem tilbage fra Tiflis. Ja Tak, det er godt, svarte han og tog ned i sin Pult efter Sedlerne. Jeg vilde vise ham Accreditivet, men det behøvedes ikke, sa han, og først da jeg havde foldet det ud kasted han et eneste Blik i det. Men da var allerede Forretningen sluttet. Det havde sin lille Behagelighed at bli vist denne Tillid, istedetfor at bli spurgt om Accreditivet først. Og dog faldt det mig ikke et Øjeblik ind at jeg ikke her stod overfor en stor Forretningsmand. Det Blik han kasted i mit Papir traf ganske sikkert den opførte Sum, det væsentlige, Pointet.

*

Paa Vejen tilbage til Tiflis er der to mærkeligt klædte Mænd i vor Kupé, gulbrune Asiater, den ene med hvid, den anden med graa Kaftan udenpaa en Silkeunderdragt. Deres Bukser er vide som Skørter, deres lange Støvler er af rødt Chagrinskind, Skafterne gaar udenpaa Bukserne og er broderede bag i Hælen. De har Bælte om Livet, men ingen Vaaben. Begge

har en turbanagtig Lue paa Hodet og paa Fingrene har de Ringe med Turkiser i.

En tatarlignende Herre i europæisk Dragt taler med de to. Den samme Tatar kan noget Tysk og han fortæller os at de to er fra Bokhara og er nu Pilegrime paa Vej til Medina. Pilegrime paa anden Klasse paa Jærnbanen! Det er rige Købmænd, de har Raad til Rejsen.

De to Købmænd bærer sig underligt ad, de trækker Støvlerne af og sidder barbenede for Hedens Skyld. De havde forøvrigt rene og meget smukke Fødder. Da den russiske Konduktør kom forbi befaled han dem kort og godt at trække Støvlerne paa igen, og de gjorde det lydigt. Lydigt, men uden Forlegenhed: naturligvis maatte de bøje sig for Skikken i et fremmed Land, men Bokharaskikken var dog den bedste. De var stolte af Bokhara, der var intet som Bokhara. De tog op af Poser deres Middagsmad, den bestod i stenhaarde Hvedekavringer med Smaahuller i og tørrede Korinter. De bød ogsaa os af Maden og sa stolte: Spis, det er Bokharamad! Deres Tékande var af en smuk Form og var vistnok et kostbart Kar, dens Sider var emaljerede og indsat med Stene.

Tataren som selv er Muhammedaner gir os endel Oplysninger som vi spør om.

Hvorfor rejser disse to saa lang Vej? De har jo ogsaa en hellig Grav i Bokhara.

Tataren spør Købmændene og faar at vide at ja, de har Bahaeddins Grav. Men de har ikke Profetens Grav. Og de har ikke Mekka og de har heller ikke Bjærget Arafa.

Hvilken Vej rejser de?

Over Konstantinopel til Damaskus hvor de vil slutte sig til en Karavane.

Var det ikke saa at det var fortjenstfuldere at rejse Landvejen? Det havde jeg læst.

Profeten havde ikke forbudt at rejse Sjøvejen.

Hvor er De selv ifra? spør jeg Tataren.

Jeg er fra Tiflis.

Hvor har De lært Bokharasproget?

Jeg har ikke været i Bokhara.

Men hvor har De lært Bokharasproget?

Jeg har ikke lært Bokharasproget. Jeg er fra Tiflis.

De taler jo de to Købmænds Sprog?

Nej de taler mit. De er Købmænd, de har lært det. Og her lægger han til med megen Foragt: Jeg har ikke lært Bokharasproget.

Men De har jo lært Tysk? spør jeg og forstaar ikke hans Tankegang.

Jeg kan ogsaa Russisk og Engelsk, svarer han stolt. Og det viste sig at han kunde nogle engelske Ord.

Det var vistnok en moderne Tatar vi havde for os. Han behandled de to Pilegrime meget overlegent og lo da de blev befalet at trække Støvlerne paa igen. Hvad der unægtelig forundred os noget var at han bar en moderne Cylinderrevolver i Lommen. Han tog op denne Revolver og viste Pilegrimene den; men vi havde et Indtryk af at det egentlig var os han vilde gøre sig til for. Han var en interessant Mand at træffe han ogsaa.

Nu og da naar Toget stansed sprang de to Pilegrime ud af Kupéen og ned til en bestemt Vogn i Toget hvor de gav sig til at indtage Stillinger: foroverludet og opret og nejende og med begge Hænder paa Brystet. Tataren forklarer os at Emiren, Khanen, af Bokhara er med i Toget, det er for ham de to staar og skaber sig.

Selve Emiren af Bokhara?

Ja.

Skulde ogsaa han til Medina?

Nej. Han skulde til Konstantinopel, til Sultanen.

Vi taler lidt om dette. Saa var vi jo i rigtig fint Følge. Emiren sad i en første Klasses Vogn langt nede i Toget, forklared Tataren, og hele hans umaadelige Følge kørte i anden og tredje Klasses Vogne efter Rang. Det undred os ikke længer at Toget var saa langt. Men at der ikke allerede i Baku var bleven stor Bevægelse naar Emiren af Bokhara var paa Stedet? Tataren finder dette saa naturligt: Emiren af Bokhara var jo ikke Tsaren. Han hersked dog over et stort og navnkundigt Land med Millioner Mennesker? Ja men Tsaren hersked over ham igen; Tsaren hersked over mange Lande og over et Hundrede og tyve Millioner Mennesker.

Jeg forsvared Emiren af Bokhara paa den uegennyttigste Maade; men Tataren holdt paa Tsaren.

Vor Hu stod til at faa se denne ægte orientalske Hersker og vi begyndte selv at ta Turer ned til den eneste første Klasses Vogn i Toget for om muligt at faa et Glimt af ham; men det lykkedes os ikke. Tilsidst begyndte vi at nærme os betænkelig Tiflis og vi havde endda ikke faat se Emiren af Bokhara. Jeg beslutter derfor at gaa ind i første Klasse og se.

Der er ingen Vagt ved Døren, og da alle Vognene er Gennemgangsvogne kommer jeg uhindret derind mens vi kører. Jeg ser ind i alle Kupéer i første Klasse, men finder ingen som kan være Emir, der sidder blot en og anden hvidbrystet Europæer paa Sæderne. Jeg gaar da helt ned i tredje Klasse og ser efter Emirens Følge, og der sidder rigtig mange Slags Mænd og Kvinder paa Træbænkene, men ingen ser mig ud til at være i Følge med en Emir.

Tataren havde narret mig.

Jeg arbejder mig tilbage igen gennem alle Vogne; under min lange Gang piber Toget for Tiflis og jeg kom til min egen Kupé igen akkurat da Toget stansed. De to Pilegrime ordned med sine Madrasser og sine Sække; Tataren var forsvundet.

Det er ingen Tvivl om at Tataren havde havt os tilbedste og opdigtet Historien om Emiren af Bokhara. Dette blev nu den anden orientalske Hersker som vi ikke fik se, naar jeg regner med Khanen af Baku som var udryddet.

Hvorfor Pilegrimene havde foretat disse Ture ned til første Klasses Vogn forstod vi nu: de havde forrettet sin Andagt der og de havde

valgt at gøre det udenfor denne stille Vogn hvor ingen hang ud af Vinduerne.

Pilegrime? De var kanske ikke Pilegrime engang; den forbandede Tatar havde vel løjet dette ogsaa. Havde jeg en liden Finger i ham vilde jeg krølle ham! Men hvorfor havde han overhovedet drevet Spas med os? Muligens bare for at berede sig selv en morsom Stund. Jeg har læst om at Orientalerne iblandt kan drive det kosteligste Narrespil med rejsende »Englændere« og vride sig under den lykkeligste Latter naar det gaar godt. Ret betænkt er det nu heller ikke underligt om Orientalerne holder sig lidt skadesløs for al Vesterlændernes Paatrængenhed og Nysgærrighed. Selv holder de det for under sin Værdighed at vise Forbauselse over nogetsomhelst, mens vi glor paa en mærkelig Ting, viser hinanden den, gir Udraab. Jeg saa en Araber som var kommet til Paris. Han gik i sine hvide flagrende Klædebon i Gaderne, og Pariserne, dette topmaalt jaalede Folkefærd, blev jo straks forvirrede af et saa sælsomt Syn. Men Araberen gik sin rolige Gang.

Tatar, du havde Ret til at gi os en Lektion!

Men vi maatte bringe paa det rene om vi ialfald havde rejst sammen med Pilegrime. Jeg

faar fat i den hvidklædte Bokharamand og peger midt paa ham og peger derpaa mod Syd og spør:

Medina?

Det forstaar han ikke.

Jeg ser efter i min Ordbog og finder Navnet paa Arabisk. Da gaar der en Lysning over hans Ansigt, ogsaa den graaklædte kommer til og begge peger paa sig selv og nikker og peger mod Syd og svarer:

Medinet el Nabi, Om el Kora, Medina og Mekka.

Jeg tar da min Hat af for dem og bøjer mig. Og dette lod de til at agte mig for, skønt jeg ikke havde kunnet tale et Ord og ønske dem lykkelig Rejse.

*

Jeg gaar alene op i Banken i Tiflis forat ta Penge ud, og lover at være tilbage igen om en liden Stund. Men i Banken blir der svaret at det er for tidlig paa Morgenen, vedkommende Funktionær kommer ikke før Klokken ti; jeg maatte vente. Jeg slænger da ud i Byen, ser paa Mennesker og indad Butiksvinduer og køber Fotografier. Her købte jeg blandt andre

ogsaa Emiren af Bokhara og hans Førsteminister paa samme Billede. Solen stiger hastigt og blir hed, det er en skøn Morgen og i Parken synger Smaafuglene med kendte Toner. Da Klokken blev ti gik jeg tilbage igen til Banken, fandt den rette Luge og den rette Funktionær og levered mit Accreditiv. Mens jeg staar ved Lugen har jeg skudt Hatten bag i Nakken for Varmens Skyld.

Da kommer der Bud om fra Direktørens Bord at jeg skal ta Hatten af. Jeg ser over til den lille Tatar som sender mig dette Bud, — det er Gud hjælpe mig den samme Mand som har narret mig op i Stry med Emiren af Bokhara. Idet jeg ser over til ham sidder han og gør hæftige Miner og Tegn til mig om at blotte Hodet.

Med en Gang synes jeg ikke længer at den overlegne Tatar har Ret til at gi mig flere Lektioner, tværtimod fik jeg atter Lyst til at krølle ham. Jeg havde jo set straks jeg traadte ind i Banken at her sad nok af Tatarer og Georgiere og russiske Militære med bedækket Hode, hvorfor skulde da jeg blotte det? Forat lokke Direktøren hen til mig tar jeg Hatten ironisk dybt af for ham og sætter den atter paa. Og jeg vejved endog nogle Gange nede ved Gulvet

forat markere hvor dybt jeg hilste. Da begyndte Funktionærerne rundt omkring at fnise. Direktøren rejste sig brat fra sin Stol og kom imod mig. Havde jeg ikke set at han bar en Revolver i Lommen? Turde jeg modstaa en saadan Mand? Men allerede da han begyndte at nærme sig mig gik han ikke længer saa fast, og da han kom helt hen til mig sa han ganske medgørligt at det var Skik og Brug at ta Hatten af naar man kom ind i et Hus. Dette havde han nu til en vis Grad Ret i, jeg kunde da ikke krølle ham naar han tog det paa den Maade, og i Smug var jeg glad fordi jeg slap. Men jeg sa ham lige ud at jeg ikke gad modtage Lektioner af ham, her var han min Tjener, jeg havde gjort ham den Ære at la mit Accreditiv lyde ogsaa paa hans lille Bank. Tilslut blev han blid og bad mig sætte mig mens jeg vented.

Her sad nu denne Tatar og vilde spase videre med sin »Englænder«. Men da ikke Spasen gaar godt længer gir han sig straks. Han stoler ikke engang paa Respekten for sin Revolver, denne Tingest som skal ha en slig høj Estime i Europa, han gir sig plat. Hans Overlegenhed var ikke medfødt, han havde

lært den, hængt den paa sig; det var europæisk Demoralisation.

Han havde vel ogsaa lært i en eller anden europæisk Bankforretning at man skal være høj og stram i en Bankforretning. En Bank er ingen Bod; buk dig her! Gud maa vide hvorledes denne Højhed først er opstaat; den maa vel komme af Underdanigheden overfor Pengene, Guldet. Kommer man ind i en Bank læser man jo først over paa alle Luger hvor man skal henvende sig. Men kommer man til denne Luge blir man ofte vist til en anden Luge »ret over«, og blandt alle de Luger ret over skal man saa prøve at finde ud den rette. Her lægger man da frem sit lille velsignede Papir, en Chek som skal honoreres, og denne føres ind i Bøger og sendes saa til en anden og tredje Luge hvor den ogsaa føres ind i Bøger og konfereres, og tilslut maa Kunden selv finde ud den sidste Luge hvor han skal være saa heldig at faa Pengene udbetalt. Under alle disse Højheder og Dikkedarer staar Kunden der formelig som Supplikant; selv i den første Luge hvor han blir vist til Lugen »ret over« skønner han paa Tonen at her er megen byrdefuld Virksomhed. Men gennem hele Transaktionen ekspederes han

med en dræbende Langsomhed som der vist ikke er Mage til i nogen anden Forretning.

Hvad om en Bank er en Bod, en Handelsbod, hvor der købes og sælges. Og hvad om Funktionærerne der er Betjente, Diskemænd, som i andre Boder. Men det kan man jo bare forsøge paa at tro!

Hvad om Bankerne lærte lidt af Postvæsenet. Postvæsenet haandterer jo Tusind Gange flere Penge og Penges Værdier end de fleste Banker og bruger dog ingen Naragtigheder. Man skriver sit Navn paa en Papirlap, leverer Lappen og faar Pengebrevet.

Jeg ved ikke nogen lettere og lykkeligere Maade at faa Penge paa end gennem Postvæsenet. Disse Penge kommer om Morgenen før man staar op, man vækkes af dem, de kommer fra Himlen. Og alle Nattens onde Drømme om nogen som kommer og tar Møblerne er glemt i samme Stund . . . .

Vi strejfer om i Tiflis i mange Timer og er over i det asiatiske Kvarter og ser paa Metalarbejder og Tæpper og turbanklædte Orientalere. Og Tiden den gaar. Da jeg endelig kommer paa Postkontoret forat sende Konsul Hagelin de et Hundrede Rubel er det forsent paa Dagen,

Bankoafdelingen er lukket. Saa fik vi atter en bra Grund til at besøge det asiatiske Kvarter.

Men om Aftenen kom vi til den Erkendelse at vi ikke godt kunde forlade Kaukasien endda. Vi var jo nu igen i Tiflis, vi maatte ogsaa se lidt af Landet vestover, Grusien, Gurien, — den næste Eftermiddag sad vi i Toget paa Vej til Batum ved Sortehavet.

XVIII

Det er ikke stort man faar at se af et Land fra Jærnbanevinduet. Havde vi havt Raad og Tid til det vilde vi ha foretat denne Rejse tilhest, i Sadlen, og gjort lange Afstikkere ind i Sidedalene. Nu var vi henviste til at se fra et Vindu paa det Landskab vi jog igennem og at iagttage de Mennesker som rejste sammen med os. Ikke for det, begge Dele var jo langt mere end nok at overkomme.

Vi kører i mange, mange Timer og Landskabet er goldt; men det forandrer sig lidt efter lidt og vi er tilslut i en af Kaukasiens yppigste Egne. Her er en Vegetation saa overdaadig at jeg ikke har set noget lignende. Skogene synes uigennemtrængelige og naar vi standser ved Stationerne og faar set lidt nøjere efter staar Skogene i en eneste Væv af Slyngplanter.

Her vokser Kastanje, Valnød og Eg, Underskogen er Nøddekrat. Paa ryddede Smaaflækker dyrkes Majs, Vin og alleslags Frugter, alt staar og syder og vokser og modnes paa Stilken, her dufter af Æbler. Vi ser ind i dette velsignede Land uden Mage; her er saa vakkert og rigt, og vi har set det! Maanen er oppe allerede før Solen gaar ned, Stjærner bryder frem i Driver ogsaa her og Toget svømmer ind i et Sølvhav over Jorden.

Vi kan nu ikke se stort andet end Linjer, men Linjerne er fine. Her er Aaser og Bakker og Dale, Silhouetter af Bjærge. Et Baal i en og anden Landsby blir som Blod i det hvide Lys. Og stadig er Aftenen og Natten klinkstille og varm. Jeg kan mærke at her er stærkt Dugfald, mine Hansker klæber til Hænderne og min gule Silketrøje mørkner lidt af Fugt. Og Feberen jager mig ind fra Platformen.

Men inde i den kedelige Kupé er der næsten ikke til at være, her er ogsaa saa daarligt Lys og min Lekture var desuden den samme, den gamle Avis. Jeg fordrev saa en Times Tid med at prøve at faa mit Ur til at gaa; for nu stod det. Og jeg undred mig ikke

over at det nu endelig var bleven træt, jeg har flyttet det frem og tilbage, frem og tilbage hele Tiden i de sidste Uger. Der var én Tid i St. Petersborg og én i Moskva; da vi kom nedover til Don blev det en helt anden Tid og i Vladikaukas maatte vi stille Klokken en halv Time frem. Men nu skifted Tiden hver eneste Dag over Bjærgene til Tiflis; her havde vi saa fast Tid i de Dage vi tilbragte der. Men ikke før var vi komne til Baku før alle Naftafolk smilte af vor elendige Tiflistid og fik os til at antage deres. Og nu da vi atter kom til Tiflis blev Bakutiden uholdbar baade for Maaltider og Togets Afgang. Mit Ur havde tidligere taalt alt; nu stod det. Det var i Grunden morsomt at se det saa selvstændigt efter alt det jeg havde trukket det efter Næsen.

Efterat ha strævet med Uret en Times Tid og tat det lidt i Stykker og ikke kunnet faa det sammen igen uden mere Værktøj pakked jeg løst og fast ind i mit Lommetørklæde. Jeg tog mig en Tur bagover til tredje Klasse i Toget. Her sad Folk oppe endnu; Kaukaserne sover ikke. Jeg søger mig et Sæde som om jeg hører hjemme her, og to Imeretere flytter sig lidt fra hverandre og byder mig

Plads. Jeg gir dem til Gengæld Cigarer og det takker de mig for; men jeg havde ingen flere Cigarer igen til dem som sad lige overfor os.

Her var uforsvarligt med Væggelus; men det var alligevel bedre at sidde oppe end at sove i Elendigheden, og jeg røgte og iagttog mine Medrejsende af Hjærtens Lyst. Alle syntes at være fattige Folk, men alle var klædt i Tsjerkessernes Mundering med Vaaben og Tilbehør. Et Par af Mandfolkene havde staferet sig ud med en flad broderet Dug paa Hodet, et Slags Løber, der holdtes sammen med Baand rundt Nakkehaaret. Det var vakkre Folk. Her var ingen Kvinder.

Om en Stund blev det alligevel lidt langsomt for mig at sidde her og ikke forstaa et levende Ord af hvad der taltes og da her ikke var Musik eller Sang rejste jeg mig og gik til næste Vogn. Her var et Par Persere, de sov; men alle de andre var vaagne og sad og prated i Stilhed. Der ligger en Balalajka blandt andet Rejsegods paa et Sæde og jeg beder de nærmestsiddende om at spille, men de svarer mig ikke. De ser uvenlige ud, det var som om de vidste at jeg ikke havde

flere Cigarer paa mig. Saa gik jeg bort fra dem.

Jeg vandrer om det meste af Natten fra Vogn til Vogn og naar Toget stanser hopper jeg af og morer mig med at blande mig med Folk paa Stationerne. Feberen regerer svært i mig under dette og jeg ved meget vel at jeg gir den god Næring ved det ufornuftige Natteliv jeg fører; men jeg vilde ogsaa gi den Næring ved at lægge mig og sove, det vil sige gi mig over, og jeg vælger da at være oppe fordi det er morsommere. Men jeg satte mig i min Kupé og sov en god Stund tilslut.

Jeg er saa heldig at vaagne netop som det gryr af Dag og faa se mig om i Fabellandet igen. Vi er lidt oppe i Bjærgene og gaar nedad, nedad gennem en bugnende Frugtbarhed paa Jorden. Her vokser Frugt og Vin vildt og det lever og rører sig allevegne af Fugle og Dyr i Skogen.

Det lysner; om lidt bryder Solen op over Synsranden, i det samme støder Lokomotivet ud et højt Signal. Vi kører i en Sving, jeg luder mig ud over Platformen og ser Maskinens blanke Lemmer arbejde. Jeg synes

jeg løftes op og flyver, alt er saa stolt og stort; det skrigende Lokomotiv mellem Bjærgene kommer uovervindeligt og brusende som en Gud.

Vi er snart ved Maalet. Vi ser Hav nede og tilhøjre, Sortehavet.

XIX

Batum er en By paa firti Tusind Mennesker eller lidt mere og har nogenlunde samme Udseende som Tiflis og Baku, med store moderne Stenbygninger og smaa morsomme Stenskur fra Tyrketiden blandet om hinanden. Dens Gader er brede, men ikke brolagte, man kører og gaar i Sand. Ved Havnen vrimler der af Skibe, af smaa Sejlfartøjer sydfra fra Byerne lige ned til Tyrkiet og svære europæiske Dampere, Rutebaade paa Alexandria og Marseille.

Byen ligger i en sumpig og usund, men frugtbar Egn, omgiven af Skoge, Majsfelter, Vinhaver. Højt oppe er Bjærgene hist og her afbrændte og paa disse bare Pletter gaar Kurder og gæter sine Faar. Borgruiner rager op af de lodne Skoge. I dette Landskab ligger Batum — paa en Sump.

Her blir Feberen værre mod mig end nogensinde, hvadenten det nu kom af Hotellets Mad eller af Byens Luft. Det faldt mig endog meget haardt at gaa til Postkontoret med Konsul Hagelins Penge. En Mand fra Hotellet følger mig didhen. Lokalet er mørkt og lidet rent. Idet jeg gaar til Lugen hvisker min Fører: Tag Deres Hat af! Jeg saa paa ham, han bar sin Lue i Haanden. Jeg tog da Hatten af og bar den i Haanden jeg ogsaa. Det var vel Skik og Brug i dette Land at komme med ubedækket Hode til en Luge; Tataren i Tiflis havde kanske alligevel havt mere Ret end jeg.

Jeg levered mit Brev og fik en liden Kvittering for det. Men jeg forstaar ikke et Ord af denne Kvittering. Jeg gæmmer den endda; for jeg ved endnu den Dag idag ikke om Konsulen har faat sine Penge.

Saa gaar Manden fra Hotellet med mig til en Urmager. Det er en Armenier, som min Fører selv er. Urmageren gir et Udrop da han ser at jeg har skruet Uret istykker, og begynder at udtrykke sin Tvivl om at det kan repareres mere. Jeg forklarer da at jeg selv er Urmager, kom ikke med Vrøvl til mig; jeg vil gi ham 1 — én — Rubel forat feje ud et Sandkorn som er kommet ind i Uret og nu

ligger og holder Hjulene. Men Urmageren smiler og ryster paa Hodet at han ikke engang vil gøre Uret istand for fem Rubel. Saa tar jeg Uret kraftigt tilbage og min Fører og jeg gaar til en anden Urmager.

Det er en gammel Mand, en Russer, som sidder udenfor sin Dør og bare soler sig. Min Fører tar Ledelsen og siger af sig selv at jeg er en stor fremmed Urmager som bare vil laane lidt Værktøj til at skrue sammen mit Ur med. Russeren blir staaende at gabe, hans blaa Øjne ser aabent paa mig. Hvordan kunde han laane bort sit Værktøj? hvad skulde han saa selv bruge hvis der kom nogen med et Ur? Nej det kunde han ikke. Men kom ind, la mig se paa Uret. Er det Fjæren?

Vi traadte ind i Skuret. Jeg undte denne Mand Fortjenesten. Da han tog Uret i Haanden og saa ind i det med Luppe fik han blaa Aarer ved Tindingerne som om han tænkte. Han blev mig ikke længer fremmed, jeg kendte hans Ansigtsudtryk igen fra andre Mennesker som kunde ha staat og gjort sin Flid med at udfinde noget. Det er ikke saa farligt, sa han. Det staar, sa jeg. Men han gentog at det var ikke saa farligt.

Han satte et langt smalt Rør for Munden og blæste ind i Uret fra en bestemt Kant. Et Sandkorn alligevel, tænkte jeg. Han saa atter ind i Uret med Luppe, saa tog han en Tang og trak ud af Uret en bitte liden Stump Haar og holdt ivejret. Uret var øjeblikkelig begyndt at gaa. Saa skrued han det sammen igen. Hvormeget skulde det koste? Tredive Kopek.

Magen til liden Pris havde jeg aldrig hørt.

Men nu var jeg knapt istand til at staa paa Benene og jeg satte mig ned i Boden. Da den gamle Russer hører hvad der er ivejen sender han min Fører over til Apoteket efter Medikamenter. Imidlertid underholdt han mig og kaldte mig i god Tro Urmager. Dette Ord var omtrent det eneste jeg forstod.

Da Medicinen kom maalte Urmageren paa Glasset at jeg kunde ta Halvdelen. Jeg tænkte: er der Kinin i den er den til ingen Nytte. Den smagte lidt af Pebermynte, men var fed, oljeagtig, og jeg maatte røge godt bagefter forat beholde den. Men den hjalp mig virkelig lidt og kvikked mig op saa jeg efter et Kvarters Tid kunde gaa min Vej med min Fører. Og jeg blev bedre efterhvert som jeg gik.

*

Her er noget sydamerikansk over Livet i Batum. Folk kommer ind i Hotellets Spisesal og er klædte i moderne Dragter og Silketoiletter og Juveler. Og de spiser fin Mad og drikker Champagne. To jødiske Damer, øjensynlig Mor og Datter, klager til Opvarteren over at deres Servietter ikke er rene. Der bringes dem andre Servietter paa en Tallerken, men heller ikke disse forekommer dem rene og de maa faa nye Servietter for tredje Gang. Saa tørrer de Glas, Kniv og Gaffel af før de tar dem i Brug; deres Fingre er fede og mørke, beslagne med Brillantringe. Saa spiser de. De er vist meget rige, og de sidder og bærer sig saa fint ad med deres tykke Fingre. Da de har spist forlanger de Vandboller og vasker sine Hænder, det er som om de hver Dag gør dette hjemme naar de holder Maaltid sammen med deres Abraham eller Nathan. Saa tar de hver sin Tandstikker og renser sine Tænder med, men under dette holder de den anden Haand for, som de vel har set andre fine Folk i Batum gøre. Etiketten er forskellig under de forskellige Himmelstrøg; her var den vel slig. Det ene er lige saa godt som det andet. En vis fransk Konge gjorde mangt som Kinas Kejser ikke vilde gøre. Og omvendt.

Ved hvert Bord her i denne kaukasiske Spisesal bærer Menneskene sig uligt ad. Her sad endog en ung Kineser med lang tyk Haarflette nedad Ryggen og holdt Maaltid med to Damer. Han var stærkt optat af at kurtisere den ene som syntes at være hans Forlovede og endog under Maaltidet løb han ud og kom tilbage med Blomster til hende. Han var blet en hel Ikke-Kineser alt, hans Optræden var saa sikker og han spansked sig overfor den Skønne med franske Talemaader. At han havde bibeholdt sin kinesiske Dragt gjorde ham til en sjælden Fugl paa Stedet, og den unge Dame syntes at være stolt af den Opsigt han vakte.

Det sydamerikanske fornægter sig heller ikke hos Gæsterne her naar de skal betale Regningen. De lægger gærne frem en unødigt stor Seddel som Opvarteren maa faa Værten selv til at veksle. Og de gir store Drikkepenge. Og de lar Vin staa tilbage i Flasken og i Glasset. De to Jødedamer lod sin Flaske staa halvtømt; de hasted med at komme bort. For derhenne ved Kineserens Bord havde man leet og talt højt og det var lidet fint. De sendte mange uvillige Blikke til den gule Mand. Saa gik de ud og steg op i sin Vogn som holdt udenfor . . . . .

Ude i Byen er Butikkerne fulde af tyske og østerlandske Varer om hinanden. Her er ogsaa tyrkiske og arabiske Tøjer at faa foruden persiske Tæpper og armeniske Vaaben. Befolkningen synes at ha en Tilbøjelighed til at sætte paa sig europæiske Klæder, selv ægte Tatarer kan her gaa i Jakke og stiv Hat. Men inderst inde var de vel Tatarer alligevel: vi saa en Dag en muhammedansk Gudstjeneste hvor flere slige europæisk klædte Herrer deltog i Ceremonierne. Men de gamle Persere stak dem fuldstændig ud med deres fodside Kjortel og deres Turban.

Nu og da mødte vi slig en gammel Perser i Gaden. Han kunde være saa høj og rank skønt han var gammel, og han gik sin Gang med viis Ro og Værdighed skønt han kunde være godt fillet. En Dag fulgte jeg efter en saadan gammel Mand forat se hvorledes han bar sig ad hele Vejen. Han gik hjem. Han havde været ude og solet sig, nu gik han hjem forat hvile. Vi kom til et lidet fladtaget Hus med en Trappe udenfor; han gik opad Trappen, kom ind i en Gang og til en liden Trappe paany, et Par Trin, som han steg opad. Der var mange Folk som saa mig udenfor, saa jeg var ikke dristig; men jeg kom mig efter ind i Gangen og hen til den sidste Trappe jeg

ogsaa. Her var ingen Dør i Døraabningen og intet Glas i Vindushullet oppe paa Væggen saa her trak godt og var køligt. Jeg hørte ikke længer den gamle Mands Skridt og jeg saa ham ikke mere; men da jeg steg op det Par Trin lige foran mig saa jeg Oldingen ligge paa det bare Gulv med sin ene Arm under Hodet. Det forekom mig at være et haardt Leje for en saa gammel Mand; men han nøjed sig med det. Og han hented ingen Tilsynsmand til at ta et Skøn over Trækken i hans Hus. Han skreg ikke op da han saa mig, men hans Udtryk blev idiotisk, og da jeg mærked at jeg var ham til Besvær la jeg Hænderne paa Brystet og bøjed mig; dette var ment som et Slags Hilsen til ham før jeg gik.

Saaledes ligger de altsaa hen disse gamle pragtfulde Mænd som vi møder nu og da om Dagen, tænkte jeg. Det synes jo ikke at være godt for dem, men de finder sig i det og blir gamle i det og dør i det. Og har de levet sit Liv slig at de kan male grøn Turban paa sin Gravstøtte saa er der intet, intet som mangler dem mere i deres Tilværelse, da har Allah været god imod dem. Og de har ikke Menneskerettigheder og Stemmeret og Fagforeninger. Og de gaar ikke med »Vorwärts« i Lommen.

Arme Orienten, vi Preussere og Amerikanere maa beklage dig, maa vi! . . . . .

Batum har ogsaa sin Promenade. Ved Solnedgangs Tide vrimler der af Kørende og Gaaende paa Strandboulevarden. Og her er fyrige Heste og susende Silke og Parasoller og Smil og Hilsen akkurat som i en sydamerikansk By. Og Gadelapsen er ogsaa her, Spraden, i manskethøj Snip, broderet Silkeskjorte, Hatten paa Snur og med en Stok saa tyk som en Arm. Lapsen er her som andre Steder et snilt Menneske. Lærer man ham lidt at kende vil man tiltales af hans Godmodighed og hans Hjælpsomhed. Det er ikke af Hovmodighed han staser sig til, men han vil jo gærne være grom han ogsaa og han vælger da denne lidt ydre Maade som fører hurtigt til Maalet og koster lidet Besvær. En Hat kan hurtigere gøre en Mand bekendt end en Bog eller et Kunstværk. Dette benytter Lapsen sig af; hvorfor ikke? Han har kanske ogsaa en indre Glæde af at være udstaferet og da er han jo ligefrem Laps af Oprigtighed. Gud ved om ikke ogsaa hans Mission i Livet er stor og berettiget. Han er Modens Prøveklud, han er Forpost, han trækker Moden med sig, gør den gyldig, indfører den. Og man kan heller ikke lukke

Øjnene for det Mod han mangen Gang maa vise under dette med en Mansket om Halsen.

Jeg saa just her i Batum en Laps som havde de længste og spidseste Laksko i Verden. Folk saa paa disse Sko og saa paa hele Manden og lo af ham. Han stak ikke ind i en Sidegade og blev borte, han gik videre og taalte Verden. Saa var der en Laban som vilde spytte paa hans Lakso; men da havde Lapsen sit Monstrum af en Stok at vise frem, og han fik Fred. Da jeg letted paa Hatten og bad om Ild letted ogsaa han paa Hatten og gav mig hjærtens gærne Ild. Og gik videre i al sin Udstaferethed og med sin morsomme svenske Skilning i Nakken . . . . .

Ved Hoteldøren mødte nu og da op en persisk Dervisj, en Munk, teologisk Student. Han havde et broget Filletæppe om sig og gik barbenet og barhodet, med langt Haar og Skæg. Nu og da satte han et stivt Blik paa en Fremmed og begyndte at si noget. Man fortalte i Hotellet at han var gal, Allah havde rørt ved ham, og derfor var han trefold hellig. Hvis han ikke spilled hele sin Galskab. Han syntes at ha faat Smag paa at forevise sig, at dukke op hellig og underlig og bli betragtet og bli betænkt med Almisser. Hans Fotografi var

endog at faa tilkøbs hos Fotografen, saa mærkelig en Mand var han. Det syntes som om han var blet vant til den Ærefrygt han var Genstand for fra alle Kanter og at han befandt sig vel ved at den ikke udeblev. Han var en vakker Mand med usædvanlig lys Hud, halvblondt Haar og ulmende Øjne. Endog Hotellets Folk som var Tatarer forlod alt og saa paa ham og behandled ham med Ærefrygt naar han kom. Hvad var det han stod og talte om?

Faa ham til at si noget, sa jeg, og fortæl mig saa hvad det er.

Portieren spurgte hvad han kunde hjælpe ham med.

Dervisjen svarer:

I gaar allesammen med Hodet nedad og jeg gaar med Hodet opad. Jeg ser altsammen, alle Dybder.

Hvorlænge er det siden han begyndte at se alle Dybder?

Det er længe siden.

Hvorledes gik det til?

Jeg saa en anden Verden, saaledes gik det til. Jeg ser den Eneste.

Hvem er den Eneste?

Det ved jeg ikke. Han anstrænger mig. Jeg er ofte paa Bjærget.

Hvilket Bjærg?

Fuglene flyver imod mig.

Paa Bjærget?

Nej her paa Jorden . . . . .

Jeg skulde jo være saa flink og forstaa mig paa det, og da jeg havde Mistanke til ham blæste jeg lidt haansk ad hans simulerede Galskab og gik bort uden at gi ham noget. Men da jeg saa at han slet ikke sendte mig noget misfornøjet Blik herfor, hvad jeg havde ventet, blev jeg mindre sikker og vendte om og gav ham lidt. Spilled denne Mand saa spilled han overlegent. Men det var nu dette med Fotografiet hvor han syntes at staa og ta sig ud. Og dette med hans stive hypnotiske Øjne som jeg syntes han skabte lidt til. Og dette med den Opmærksomhed han syntes at vente fordi han var gal. Det var denne Mand jeg vilde ha iagttat naar han gik opad Trappen i sit Skur og la sig i Enrum . . . . .

Feberen tapper mine Kræfter. Urmagerens Medicin som jeg har faat mere af hjælper mig ikke mere. Jeg maa vel bort fra dette Sted før jeg har set alt og før jeg har været inde i Skogene og beset en Kurdes Hus. I Nat da Feberen var paa det værste og jeg ikke vilde vække nogen i Hotellet drog jeg mig over

Gaden til en Bod hvor jeg saa Flasker i Vinduet. Der stod en Mand indenfor en liden Disk og nogle mørke Mænd sad paa Gulvet og drak af Blikbægere.

Jeg henvender mig til Disken og spør efter Cognac. Manden ved Disken forstaar mig og sætter ned en Flaske. Den har et mig ubekendt Mærke og der staar Odessa paa den. Tvi! siger jeg; har han ikke andet? Det forstaar han ikke. Jeg langer selv op i Hylden og finder mig en anden Cognacflaske. Den viser sig at være af samme Odessamærke, men har fem Stjærner. Jeg ser paa den og anskuer den og finder den simpel. Om han ikke har bedre? Det forstaar han ikke. Jeg tæller Stjærner for ham, at der er fem, og føjer til et Par selv med Blyant. Det forstaar han. Han kommer virkelig med en seksstjærnet Odessaflaske. Hvad koster den? Fire og en halv Rubel. Og den foregaaende? Tre og en halv. Det er en Rubel pr. Stjærne. Men jeg tog alligevel den med fem Stjærner, og det viste sig at være en lynende stærk Cognac som jeg fik sove af.

Og idag er jeg trods alle kloge Koners og alle Turisters Visdom bedre af Feberen skønt jeg drak Cognac inat.

*

Det er ud paa Eftermiddagen. Jeg sidder her ved det aabne Vindu og ser nøgne Mænd som rider Heste tilvands i Sortehavet. Deres Kroppe er mørke mod den blaa Sjø. Og Solen skinner endnu paa Ruinerne af Tamaras Borg som rejser sig op af den lodne Skog.

Imorgen drager vi igen til Baku og siden videre mod Østen. Saa er vi snart ude af dette Land. Men jeg vil altid længes tilbage hertil. Ti jeg har drukket af Floden Kur.

Det er sent paa Eftermiddagen. Jeg sidder her ved det aabne Vindu og ser nogne Mænd som rider Heste tilvands i Sortehavet. Deres Kroppe er mørke mod den blaa Sjø. Og Solen skinner endnu paa Ruinerne af Tamaras Borg som rejser sig op af den lodne Skog.

Imorgen drager vi igen til Baku og siden videre mod Østen. Saa er vi snart ude af dette Land. Men jeg vil altid længes tilbage hertil. Ti jeg har drukket af Floden Kur.

